

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

“YENİ MEDYA VE SİYASETE KATILIM”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bağde EZBERCİ

ANKARA 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

“YENİ MEDYA VE SİYASETE KATILIM”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Prof.Dr.Gökhan ATILGAN

Bağde EZBERCİ

ANKARA 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

“YENİ MEDYA VE SİYASETE KATILIM”

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Gökhan ATILGAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2020)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı
BAĞDE EZBERCİ

İmzası

TEŐEKKÜR

Bu çalışmanın fikir aőamasından, son cümlesine kadar her an beni destekleyerek yanımda olan danışman hocam Sayın Prof.Dr. Gökhan Atılđan'a; düşünsel katkıları ve yapıcı eleőtirileriyle bu çalışmanın gelişmesine olan destekleri için jüri üyeleri Sayın Prof.Dr. Abdülrezak Altun'a, Sayın Doç.Dr. Murat Güvenir'e, uykusuz kaldığım yüzlerce gecede bir an olsun beni yalnız bırakmayan çok değerli ailem Nuray ve Vasıf Ezberci'ye sonsuz teőekkürlerimle...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM

DEMOKRASİ VE SİYASETE KATILIM

1.1. Siyasete Katılım.....	18
1.2. Dünyada Demokratikleşme Hareketleri ve Siyasete Katılımın Kısa Tarihçesi.....	21
1.3. Ülkemizde Demokratikleşme Hareketleri ve Siyasete Katılımın Kısa Tarihçesi.....	24
1.4. Demokrasi ve Siyasete Katılım İlişkisi.....	28
1.5. Siyasete Katılımın Ortamı.....	29
1.5.1. Özne Açısından Katılımın Ortamını Yaratan Koşullar.....	30
1.5.2. Katılımın Ortamını Yaratan Koşullar.....	32
1.6. Siyasete Katılımın Özneleri.....	34
1.6.1. Hukuk Bilimi Açısından Siyasal Hak Özneleri.....	35
1.6.2. Toplum Bilim Açısından Siyasal Hak Özneleri.....	39
1.6.2.1. Siyasal Hak Öznesi Açısından Cinsiyetin Katılıma Etkisi.....	39
1.6.2.2. Siyasal Hak Öznesi Açısından Eğitimin Katılıma Etkisi.....	42
1.6.2.3. Siyasal Hak Öznesi Açısından Yaşın Katılıma Etkisi.....	44
1.6.2.4. Siyasal Hak Öznesi Açısından Yerleşim Yerinin Katılıma Etkisi...	47
1.6.2.5. Siyasal Hak Öznesi Açısından Sınıfın Katılıma Etkisi.....	49
1.6.2.6. Siyasal Hak Öznesi Açısından Mesleğin Katılıma Etkisi.....	49
1.7. Siyasete Katılım Biçimleri.....	52
1.8. Siyasete Katılım Araçları.....	56
1.8.1. Geleneksel Katılım Araçları.....	57
1.8.1.1. Siyasal Partiler, Siyasi Parti Üyeliği, Düşüncelerini Yayımlamak.....	57
1.8.1.2. Oy Verme Hakkı, Seçimler ve Halkoylamaları.....	57

1.8.1.3. Basın Özgürlüğü.....	59
1.8.2. Geleneksel Araçlarla Gerçekleştirilen Katılım Yolları.....	60
1.8.3. Yeni Medya Aracılığıyla Gerçekleştirilen Postmodern Katılım Yolları...	61
1.9. Siyasete Katılımın Sınırları.....	62

2.BÖLÜM

DİJİTAL YENİ DÜNYA: YENİ MEDYA

2.1. Yeni Medya, Neden Siyasete Katılım Aracı Sayılmalıdır?.....	67
2.2. Yeni Medyanın Küreselleştirici Gücü.....	69
2.3. Dijital Sosyalizasyon: WEB 2.0.....	71
2.4. Sosyal Ağlar.....	72
2.4.1. Facebook.....	73
2.4.2. Twitter.....	74
2.4.3. Instagram.....	76
2.4.4. Youtube ve Scope.....	76
2.4.5. Ekşisözlük.....	78
2.5. Sosyal Ağlar ve Siyasete Katılım.....	79
2.6. Yankı Odaları, Troller, Bot Hesaplar: Yönlendiricilik, Sınırlayıcılık.....	83

3.BÖLÜM

YENİ MEDYA, KAMUOYU VE TOPLUMSAL HAREKETLER

3.1. Yeni Medya ve Kamuoyu.....	89
3.1.1. Kamuoyu ve İktidar.....	92
3.1.2. Kamuoyu Oluşturma Açısından Yeni Medyanın Rolü.....	99
3.2. Yeni Medya ve Toplumsal Hareketler.....	103
3.2.1 Arap Baharı.....	104
3.2.2. Obama'nın 2008 Zaferi.....	107
3.2.3. Wall Street'i İşgal Et!.....	108

3.2.4. Gezi Parkı Olayları.....	110
3.2.5. Şule Çet Davası.....	112
3.2.6. Termik Santral Tartışmaları.....	119
SONUÇ.....	124
KAYNAKÇA.....	129
ÖZET.....	135
ABSTRACT.....	136

GİRİŞ

Siyasete katılım; yurttaşların çeşitli araçlarla siyasete, karar alıcılarına ve kararlara etki etmesi olarak tanımlanmaktadır. Siyasete katılım, demokratik gelişmelerle, yurttaşın daha etkin rol oynadığı bir hal almıştır. Kitle iletişim araçlarının devreye girmesiyle birlikte yurttaşların siyasi gelişmeler hakkındaki bilgisi arttıkça, katılım için ilgileri de artmıştır. Kitle iletişim araçları çağında pasif izleyici konumunda olan yurttaşlar bu ilgiyi ancak oy verme, siyasi partilere üyelik, destekledikleri siyasi görüş adına çalışmalara katılma, mitingler, protesto gösterileri gibi siyasete katılım araç ve yollarıyla göstermekteydi. Yeni medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte bu pasif izleyici konumu da değişmiş; yurttaşlar karşılıklı etkileşim gösteren aktif izleyiciler ve içerik üreticileri konumuna yükselmişlerdir.

Yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak işaretlenmesindeki gerekçelerden biri de yurttaşı daha etkin bir role taşımasıdır.

Yeni medya bir katılım aracı olarak, yurttaşların ve iktidarın kullandığı olanakları anımsalılık, karşılıklı etkileşim, kolay yayılma gibi özellikleriyle çoğaltmasına karşın; dezenformasyon ve trollük gibi kavramları da beraberinde getirmiştir. Siyasete katılımın aracı olarak yeni medya, katılımın biçimlerine, katılımın alanlarına, katılım öznelerini belirleyen niteliklere de olumlu ve olumsuz özellikleriyle etki etmektedir. Peki, siyasete katılımın bazı koşullarını da değiştirmekte ve genişletmekteyse; “yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak sağladığı olanaklar, yarattığı olumsuzluklar nelerdir?” işte bu araştırmanın peşine düştüğü soru budur.

Bu araştırmanın konusu yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak yarattığı olanaklar ve sınırlardır.

Yeni medyanın ulaşılabilir, eşitlikçi ortamı siyasete katılımın koşullarını da etkilemektedir.

Eroğul, *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı* adlı eserinde siyasete katılım şu ögelere ayrılmaktadır; katılımın koşulları, alanları, biçimleri, araçları (Eroğul, 1999). Katılımın koşullarından olan demokrasi; bir ülkede yeni medyanın varlığını koruyabilmesi ve dolayısıyla katılım aracı olarak kullanılması açısından da önemlidir. Ancak demokrasinin doğru işlemediği ülkelerde, kitle iletişim araçları gibi yeni medya araçları da sansürlenebilmektedir. Yeni medya siyasete katılımın ortamını yaratan can güvenliği koşulunu sağlaması anlamında yurttaşı teşvik eden bir yapıdadır. Yurttaş yeni medya sayesinde, evinin güvenli ortamından çıkmadan fikrini beyan edebilir, sanal protestolar vb. etkinliklere katılarak gireceği fiziki risklerden kendini koruyabilir. Yeni medyanın çeşitli araçları, uygulamaları üzerinde hayat bulan siyasi argümanların tartışıldığı, karar alıcılarının eleştirildiği ve kararların konuşulduğu tartışma ortamı, katılımın ideolojik ortamını hazırlamaktadır. Böylece katılımı ilgi çekici kılarken, katılımın yadırganmadığı ideolojik ortamın oluşturulmasına da yardımcı olur. Bir diğer koşul olan iletişimi ise; devlet açısından yurttaşları asgari düzeyde kamuyu ilgilendiren konularda bilgilendirmek ve yurttaşlar açısından da birbirlerini bilgilendirmenin yapılmasında ve bu bilgilerin ulaşılabilir olmasında da etkilidir.

Yeni medya, katılımın öznelerini de etkilemektedir. Cinsiyet, eğitim, yaş, yerleşme yeri, sınıf ve meslek, katılımın öznelerini nitelemek için kullanılmaktadır. Bu ayrımlar öznelerin, siyasete katılım biçimlerini, kullandığı araçları ve alanları belirlemektedir. Yeni medyanın getirdiği olanaklar ile katılım öznelerini belirleyen niteliklerin öznenin katılımı üzerindeki etkisi de değişmektedir. Örneğin, kadınların siyasete katılım sırasında karşılaştıkları zorluklar, ideolojik ortamın oluşmasına sağladığı katkılar ile yeni medya, kendilerine eşitlik getirebilmektedir. Ancak devlet yönetimine katılmak isteyen kadın siyasetçiler için bu eşitlik mümkün müdür, ya da ne kadar mümkündür, bu başka bir araştırma konusudur.

Yurttaşlar; yasama, yargı, yürütme gibi katılım alanlarına yeni medya üzerinden oluşturdukları kamuoyunu kullanarak baskı uygulayabilmektedir.

Yeni medyanın getirdiği olanaklardan bazıları, katılım biçimlerini de etkilemektedir. Bu olanaklar ile katılımın yolları çeşitlenmekte, genişlemektedir. Örneğin, oy kullanma gibi katılım eylemlerinin zorunluluk haline gelmesi gibi durumlar, demokrasinin özüyle bağdaşmaz. Bu durumda, katılım eylemleri yeni medyanın “istenildiği zaman, istenilen yerde kullanılabilmesi” sayesinde zorunluluktan gönüllülük esasına doğru kaymaktadır. Her ne kadar günümüzde yeni medya üzerinden oy kullanılamasa da yeni medya, siyasete katılımın özündeki gönüllülük esasını, başka katılım eylemleri açısından destekler niteliktedir. Katılımın yollarını da arttıran yeni medya, bireysel ve örgütsel katılımı yeni olanaklar sağlar. Örneğin, bireysel katılım yollarından dilekçe verme hakkı, devletlerin dijitalleşmesiyle kolaylaşmıştır. Örneğin, yurttaşlar Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi’ne (CİMER) kamu idaresi hakkındaki dilek, istek ve şikayetlerini kolayca iletebilmektedir. Toplu katılım yollarını kullanırken de yeni medya, olanakları çoğaltmaktadır. Bir yeni medya uygulaması olan Twitter üzerinden yurttaşlar, ulaşmak istedikleri bir yöneticiye, bakana veya Cumhurbaşkanına toplu halde tweet atabilir, bir etiket (hashtag) altında toplanarak seslerini duyurabilirler.

Yeni medya maliyeti düşük ve kolay ulaşılabilir yapısıyla herkesin kullanabileceği bir siyasete katılım aracıdır. Geleneksel medya, sahiplik yapısı sebebiyle karşılaştığı ekonomi politik kaygılar ve siyasi rejimin baskıcı tutumuyla kolaylıkla sansrlenebilirken; yeni medyada izler kitlenin aynı zamanda içerik üreticisi olması ve bilginin hızla yayılması gibi sebeplerle sansür mekanizması pratikte çok işler değildir. Ancak lkemizde Wikipedia adlı açık kütüphaneye erişimin engellenmesi, daha önce Youtube ve Twitter gibi yeni medya mecralarının yavaşlatılması ya da kapatılması gibi örnekler de yaşanmıştır.

Burada söz konusu olan bilgi edinme özgürlüğü ya da basın özgürlüğüdür. Yurttaşlar VPN gibi olanaklar sayesinde bu kısıtlamaları aşsalar dahi, bu kısıtlamalar sadece kanuni yollarla değil, hayatımıza yeni medya ile giren trollük müessesesi aracılığıyla bilginin yayılmasını önleme ve dezenformasyon yaratılması ile de yapılabilmektedir. Ayrıca yeni medyanın internet altyapısına olan bağımlılığı da bu kısıtlamalardan biridir. Altyapıya olan bağımlılık, devletin istediği zaman tüm hizmeti kapatarak yeni medyaya erişimi kısıtlamasıyla sonuçlanabilir. Bu çalışma, yukarıda sıraladığımız gibi yeni medyanın katılım aracı olarak getirdiği olanakları, yarattığı sorunları tartışacaktır.

Türkiye’de internete erişim oranı her yıl katlanarak artıyor. TÜİK’in “2019 Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’na” göre, 16-74 yaş grubunda bir önceki yıl yüzde 72,9 olan kullanıcı sayısı bu yıl yüzde 75,3’e yükselmiştir.¹ Yani, bu yaş grubunda her dört kişiden üçü bir şekilde internete erişim sağlarken, bu oran siyasete katılım için bir kamusal alan sağlayan yeni medya araçları sahipliği konusunda toplam nüfusun yüzde 63’üne denk düşmektedir. Türkiye’de 2019 yılı ocak ayı itibariyle siyasi gündeme merak duyabilecek yaş aralığındaki her dört kişiden üçü internet erişimi sahibi iken, siyasete katılabilecekleri yeni dijital kamusal alana dahil olan kişi sayısı 52 milyondur.²

Son yıllarda, yeni medya siyasete katılım biçimlerinde oluşan teamülleri de yıkmaktadır. Kimi konularda bir siyasete katılım yolu olan iktidarlara karşı kamuoyu oluşturmak adına örgütlenme, yeni medya aracılığıyla yapılmaktadır. Örneğin, geçtiğimiz yılın Twitter Türkiye gündemi ve yerel bir kullanıcı tabanlı içerik oluşturma sitesi olan ekşisözlük’ün gündeminde *Şule Çet Davası*³ ön plandaydı.

¹ Bkz: “Bilgi Toplumu İstatistikleri” http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028
(Erişim tarihi: 09.11.2019)

² We Are Social “Global Digital Report 2019” Social Media Audience Profile: Turkey
<https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 25.11.2019)

³ Şule Çet davası için bkz: <https://gazetehayir.com/sule-cet-cinayetinde-deliller-karartildi/>

Not: Bu dava ile ilgili ekşisözlük ve Twitter gündemlerine erişim, davalı avukatları tarafından mahkemeden alınan kararlarla engellenmektedir. Bu sebeple ekşisözlük ve Twitter üzerinden verilecek

Bu dava⁴ hakkında sosyal medya üzerinde konuşulan konular, oluşturulan etiketler kısacası bu davanın sosyal medyanın gündeminden düşmemesi ile oluşan kamuoyu baskısı, davaya atanan savcının ve hakimlerin üzerindedir. Yeni medya üzerinden kamuoyu oluşturulan bu ve benzeri vakalar, yargı erki ile sınırlı değil, aynı baskı siyasi erk ve hatta muhalefetin üzerinde de bulunmaktadır.

Yasama, yürütme, yargı erkine etki etmek amacıyla yeni medyanın kullanılması onu bir siyasete katılım aracı yapmaktadır. Hem devlet hem de yurttaş açısından siyasete katılım, kamu politikalarının belirlenmesi adına önemlidir. Bu sebeple, yeni medyanın getirdiği yenilikler, katkılar ya da olumsuzluklar ortaya konmalıdır.

Bu çalışmanın neden önemli olduğu sorusunun yanıtı kısa bir literatür incelemesiyle verilecektir.

Bu çalışma kendini konumlandığı “yeni medyanın siyasete katılıma sağladığı katkılar ve getirdiği sınırlamalar nelerdir?” sorusundan hareketle disiplinler arası bir çalışmadır. Bu sebeple siyaset bilimi ve iletişim bilimi literatüründen çalışmalar irdelenmiştir.

Siyaset bilimi literatüründe siyasete katılımı inceleyen çalışmaların bir kısmı yurttaşların katılım araçlarını kullanarak gerçekleştirdikleri siyasete katılım davranışlarını, kullandıkları katılım yollarını vb. ele alan çalışmalardır. Diğer çalışmalar ise yurttaşların siyasete katılım davranışlarını etkileyen niteliklerine odaklanmaktadır.

linklerin çalışmaya ihtimali bulunmaktadır. Karşılaştırma için bkz: <https://eksisozluk.com/sule-cet-cinayeti-6204586> (Erişim Tarihi: 10.11.2019)

⁴ Bu dava ile ilgili ekşisözlük ve Twitter gündemlerine erişim, şüphelilerin avukatları tarafından mahkemeden alınan kararlarla engellenmektedir. Bu sebeple ekşisözlük ve Twitter üzerinden verilecek linklerin çalışmaya ihtimali bulunmaktadır. Karşılaştırma için bkz: <https://eksisozluk.com/sule-cet-cinayeti-6204586> <https://eksisozluk.com/sule-cet-basligina-erisim-engeli-6056189> (Erişim tarihi 09.11.2019)

Siyaset biliminde; siyasete katılımın ele alındığı güncel çalışmalarda yeni medya bir katılım aracıdır, ancak literatürde geçmişe gidildikçe yeni medya araçlarının henüz gündemde olmaması sebebiyle, siyasete katılım aracı olarak ele alınamadığını görüyoruz.

Siyasete katılım perspektifinden yeni medyayı değerlendiren iletişim çalışmaları, bu çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir. Bu çalışmalar, tıpkı siyaset bilimi literatüründe olduğu gibi siyasete katılım davranışları ve bunların yeni medya araçlarıyla tezahürü üzerine yoğunlaşmıştır.

Öncelikli olarak bu çalışmanın da temelini oturttuğu Eroğul'un çalışmasına göre siyasete katılım, siyasi erkin olduğu her yerde, siyasi erk ise devletin olduğu her yerde mümkündür, bu sebeple siyasete katılım devlet yönetimine de katılımdır (Eroğul, 1999). Ona göre siyasete katılım temel olarak bir haktır ve bu hak anayasal gelişmelerle, demokratikleşme hareketleriyle birlikte hayatımıza girmiştir. Eroğul çalışmasında, siyasete katılım nedir sorusunu yanıtlamak için, katılımın koşullarını, biçimlerini, alanlarını, araçlarını, sınırlılıklarını da ortaya koymuştur.

Siyaset biliminde siyasete katılım davranışlarını inceleyen bazı çalışmalara göre siyasete katılım, "Yurttaşların, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemleridir" (Kışlalı, 2006: 219) ya da "Toplum üyesi kişilerin (yurttaşların) siyasal sistem karşısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını" belirleyen bir kavramdır (Kapani, 2005: 144).

Başka bir çalışmada ise bu davranışların, erki etkilediği şöyle ifade edilmektedir;

Siyaset Bilimi'nde bir konuda siyasal yetkililerin (otoritelerin) ürettiği kararları etkilemek, ya karar alınma sırasında onun içeriğini oluşturmak için çalışmak, ya da karar sonrasında onun uygulanmasını erteletmek, durdurmak, değiştirmek veya toptan ortada kaldırmak için yapılan bireylerin kendi özgür iradeleriyle yaptıkları değerlendirmelere dayanan davranışlarına siyasete katılım adını veriyoruz (Kalaycıoğlu, 2013: 1)

Eroğul, Kapani ve Kışlalı'nın çalışmalarının yayınlandığı yıllarda yeni medya henüz gündemde yer almadığı için bir siyasete katılım aracı olarak ele alınmamıştır. Anlaşılan şudur ki, siyasete katılım geneli itibariyle yurttaşların siyasal yaşamda varlıklarını sürdürürken ortaya koyduğu, karar alıcılarını etkileyen tutum ve davranışlarıdır.

Barber'a göre katılımcı demokraside siyasetleri belirleyen, onların kararlarını etkileyen davranışlarıyla yurttaşlar güçlü bir konumdadır. Onun siyasete katılım tanımlamasında yurttaşlar kendi kendilerinin siyasetçisidir (Barber, 1995: 195-200).

Yukarıda aktardığımız gibi karar alıcılarını etkileyen davranışlar olarak ele alan akademisyenlerin yanı sıra Riley gibi, "sivil ve siyasal faaliyetlerin resmi olarak düzenlenmesini içeren bir dizi hak ve görevler" olarak niteleyenler (Riley, 2010: 348) veya Diemer gibi sadece oy verme vb. geleneksel katılım yollarını yeterli görenler de bulunmaktadır (Diemer, 2012: 248).

Bu kadar çok kavram tartışmasının yaşandığı bir konu olan siyasete katılımı, katılımsal davranışlar ve onları belirleyen nitelikler üzerine incelemek bu çalışma için sınırlayıcı bir unsur olarak tercih edilmiştir..

Siyaset bilimi literatüründe, siyasete katılım davranışlarını belirleyen nitelikleri ele alan çalışmalarda bulunmaktadır.

Eroğul, devlet yönetimine katılım, Türkiye ve dünyada katılımın başlangıcı ve sonrasını irdeledikten sonra; katılım konusunda siyasal haklar ve katılımın öznelerine değinmiştir. Katılım hakkının öznelerine değinirken, bu öznelerin yaş, cinsiyet, eğitim, yerleşim yeri, meslek gibi niteliklerinin etkisini tartışmıştır (Eroğul, 1999: 17-124). Bu nitelikler Kapani'ye göre siyasete katılım davranışlarını etkilemektedir (Eroğul, 1999: 105-124, Kapani; 2005: 146).

Kışlalı ise; Eroğul'un siyasete katılımın özneleri olarak işaretlediği yurttaşların niteliklerinin (sınıf, yaş, cinsiyet, meslek vb.) onların tutum ve davranışlarını etkilediğini aktarmıştır (Eroğul, 1999: 105-124; Kışlalı, 2005: 135-179). İncelediğimiz çalışmaların genelinde siyasete katılım öznelerinin nitelikleriyle toplumda edindiği yerin, katılım davranışlarını etkilediğini ortaya koymaktadır.

Davranışları etkileyen niteliklerden eğitim düzeyi yükseldikçe, gelir ve mesleki statü, kültürel sermaye gibi öz kaynaklar da genişleyeceği için yurttaşlık bilinci daha da derinleşecektir. Bu sebeple eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte siyasete katılım da artacaktır. Altan'a göre; eğitim siyasete katılımın yönü üzerinde de etkilidir (Altan, 2011: 313-329). Öztekin'in çalışmasına göre, yaş arttıkça siyasete katılım artış göstermektedir (Öztekin, 2016: 162-170).

Sınıf ve meslek gibi ayrımları tartışan çalışmalarda da bazı meslek gruplarının ya da toplumsal sınıfların katılım alanlarında daha etkin olduğu dile getirilmiştir.

İletişim bilimi çalışmaları ise genel itibariyle kitle iletişim araçlarının siyasete katılım aracı olarak kullanılması üzerinedir. Bu anlamda yeni medya araçlarının siyasete katılım aracı olarak değerlendirildiği çalışmalar günümüze yaklaştıkça artış göstermektedir. Geçmiş çalışmalarda kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturma gücü sebebiyle dördüncü güç olduğu vurgulanırken, günümüz araştırmalarında siyasete katılım aracı olan yeni medyanın, kitle iletişim araçlarıyla kıyaslaması yapılmaktadır.

İletişim bilimi çalışmaları da siyasete katılımı, yurttaşların karar alıcılarını etkilemeye yönelik davranışları çerçevesinde ele alır. Timisi çalışmasında, Turan ve Kışlalı'nın siyasete katılımın tanımını yaparken kullandıkları, "kamusal işlere yönelik ilgi, bilgi ve tutumu içeren geniş bir alan" ifadesindeki ilgi ve bilginin önündeki engellerin yeni medya ile ortadan kalktığını belirtir (Kışlalı, 1987: 357; Timisi, 2003: 184; Turan, 1976: 131).

Zúñiga ve arkadaşlarına göre, sosyal ağlar aracılığıyla hem yurttaşlık hem de siyasete katılım açısından bilgi aramak anlamlı bir yordayıcıdır (Zúñiga vd, 2012).

Yeni medya araçları karşılıklılık yaratan özellikleriyle hem karar alıcılarını hem de yurttaşları etkilemektedir. Dündar'a göre yeni medya suskunluk sarmalını⁵ kırmış ve bu da siyasete katılımı arttırmıştır (Dündar, 2018: 102-103). Bennett ve arkadaşları, internetin özellikle gençler arasında yeni bir yurttaşlık modeli yarattığını savunurken yurttaşlığı iki paradigmaya ayırırlar. Geleneksel medya ve geleneksel katılım biçimleriyle yetinen saygılı yurttaşlar ve politik eylem temelli yeni içerikleri önemseyen, sık sık dijital medya üzerinden kendini ifade eden, takip eden yurttaşlardır (Bennett vd, 2013).

Siyasete katılımın öznesi olan yurttaşların davranışlarını belirleyen niteliklerin yeni medya araçlarının kullanımı ve bu araçların siyasete katılım yollarını genişletmesi ve katılım biçimlerini etkilemesinin ele alındığı çalışmalarda bulunmaktadır. Eğitim, meslek, sınıf, yaş, cinsiyet gibi niteliklerin yeni medya kullanımına etkisini tartışan çalışmalardan eğitimin etkisini ele alan Gür ve arkadaşlarının, çalışmasında ise batı illerinde eğitim durumu yükseldikçe sosyal medya kullanımı artıyorken, doğu illerinde eğitim durumu yükseldikçe sosyal medya kullanımı azalma göstermektedir (Gür vd, 2012: 118-119).

We are social adlı internet yayın organının her yıl hazırladığı sosyal medya istatistiklerine göre yaş arttıkça sosyal medya kullanım oranı düşmektedir.⁶ Yeni medya kullanımıyla siyasete katılım etkisini ele alan çalışmalarda da yaş önemli bir unsurdur, ancak siyasete katılım oranının yaş arttıkça yükselmesiyle yeni medya kullanımı arasında ters orantı bulunmaktadır. Yaş olgusunu ele alan Baumgartner ve arkadaşlarının çalışmasına göre sosyal medya zaten apolitik olan 18-24 yaş arası ABD gençlerinin siyasete katılımını

⁵ Krş: Neumann: "Suskunluk Sarmalı" teorisi

⁶ We Are Social "Global Digital Report 2019" Social Media Audience Profile: Turkey <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 25.11.2019)

teşvik etmemektedir (Baumgartner vd, 2010: 24-44). Baumgartner ve arkadaşlarının elde ettiği bu sonuç, yeni medya araçlarının gündemde olmadığı dönemde yapılan çalışmalarla da tutarlıdır.

Siyasete katılım çalışmalarında yaş arttıkça katılım oranının yükselmesi, yeni medya çalışmalarında ise yaş arttıkça yeni medya kullanımının düştüğü yönünde çıkan istatistikler üzerine düşünecek olursak, baby boomerlar⁷ olarak nitelenen kitle, günümüzde yeni medya araçlarıyla ya yeni tanışmakta ve kanıksayamamaktadır ya da hiç tanışmamıştır. Bu kitle, yeni medyayı katılım aracı olarak ele alan çalışmalarda bu sebeple örneklem grubu olarak da seçilmemektedir. Aynı şekilde, baby boomerların öncesini oluşturan sessiz kuşak da⁸ yeni medyayla tanışmamıştır. Baby boomerlar sonrasındaki X Kuşağı⁹ ve Y Kuşağı¹⁰ söz konusu yeni medya çalışmalarında yeni medya kullanım oranı düşen yaş grupları olarak görünmektedir.

Söz konusu yeni medya çalışmalarında yeni medya kullanım oranlarının zirvede olduğu Z Kuşağı gençleri,¹¹ örneklem olarak tercih edilmektedir. Bu gençler, WEB 2.0'ın tanımlandığı, yeni medya ağlarının başlangıcında doğup, yaygınlaştığı süreçte erişkinliğe adım atmış gençlerdir. Z Kuşağının gündemini, yeni medyada okuyup değerlendirdikleri oluşturmaktadır. Yeni çağın çocuklarının gündemini, günlük yaşantısını, arkadaşlık ilişkilerini kitle iletişim araçlarından ziyade yeni medya belirlemektedir.

Demokratik ülkelerde, dijital ağlar üzerinde kümelenen baskı grupları öncelikli olarak Z Kuşağı gençlerini hedef alan ve çoğu zaman bu kuşağın gençlerinin örgütlenme

⁷ Baby Boomer; 1946-1964 yılları arasında doğan II. Dünya Savaşı sonrası çocuklarıdır.

⁸ Sessiz Kuşak; iki dünya savaşı arasında 1925-1945 yılları arasında doğan çocuklardır.

⁹ X Kuşağı; 1965-1979 arası doğan çocuklardır. Bu çocuklar baby boomerlarla birlikte yeni medya ile geç yaşta tanışan kuşakları oluşturur.

¹⁰ Y Kuşağı; 1980-2000 yılları arasında doğanlar, bu kuşak maddi olanakları çerçevesinde kimisi erken yaşta kimisi geç yaşta yeni medya ile tanışanlardır.

¹¹ Z Kuşağı; 2000 yılından sonra doğanlar, bu kuşağın çocukları ucuzlamış, mobilize olmuş yeni medya ortamına doğdukları için bebeklik çağından itibaren yeni medya ile tanışan ve yeni medyadan en çok etkilenen kuşaktır. Bu sebeple, yapılan akademik çalışmalarda örneklem gruplarının önemli bir kısmı bu kuşağın çocuklarından seçilmektedir.

çabalarıyla oluşmaktadır. Dijital baskı grupları, siyasi erkin karar alma süreçlerini ve yaratmak istediği kamu gündemini de şekillendirmektedir.

Siyasete katılımın dolaylı bir yolu olan örgütlenmeyi yeni medya üzerinden değerlendiren Akbıyık ve Öztürk; “Ancak bir sosyal paylaşım sitesinde örneğin Facebook’ta bir grup kurmak üyelerle görüşmek, etkinlik düzenlemek ve duyurmak ise oldukça hızlı ve ücretsiz bir süreçtir” (Akbıyık, Öztürk, 2012: 1013) sözleriyle yeni medya üzerinden örgütlenmenin kolaylığına değinmektedirler.

Katılımın öznesini etkileyen niteliklerden yerleşim yerinin yeni medya kullanımıyla siyasete katılımı nasıl etkilediğini tartışıldığı bir çalışmada sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkların kitle iletişim araçlarının kullanımı ve yeni medya kullanımı arasında da farklılıklara sebep olduğunu ortaya konulmuştur (Yolcu, 2017: 50-54).

Yeni medyanın teknolojik gelişmelerle birlikte yaşadığı değişimlerin siyasete katılıma olan etkisini tartışan çalışmalarda bulunmaktadır.

Flew’a göre, özellikle “karşılıklı etkileşimle karakterize” olan WEB 2.0¹² olarak adlandırılan dönemde siyasete katılım ve yeni medyanın ilişkisi incelenmektedir. Bunun sebebini de WEB 1.0¹³ döneminin statik, tek yönlü internet siteleriyle WEB 2.0 olarak anılan karşılıklı etkileşime olanak tanıyan yeni medyayla siyasete katılım arasında pozitif bir bağ olmasıyla açıklar (Flew, 2008). Buna sebep olan gelişmeler; WEB 1.0 denilen internet teknolojisinin güncellenerek WEB 2.0 düzeyine yükselmesi ve bu yükselmeyle gelen; ağların genişlemesi, ucuzlaması, kişiler arası bağlantıları güçlendirmesi, karşılıklı etkileşimi daha interaktif hale getirmesi, interaktivitenin getirdiği sanal gerçeklik

¹² WEB 2.0: 2004 yılından sonra gerçekleştirilen web atılımlarının genel adı olmakla beraber, sosyal ağların da hayatımıza girdiği dönem olarak kabul edilir. Bu süreçte karşılıklılık, anındalık, sosyal ağlar, sanal cemaatler, mikroblog siteleri, bloglar, kullanıcı tabanlı içerik ağları hayatımıza girmiştir. WEB 2.0’ın en önemli özelliği, internete erişimin yaygınlaşarak ucuzlamasıdır.

¹³ WEB 1.0: Birbirleriyle bağlantılı web sayfalarından oluşan World Wide Web’in ilk dönemleridir. Bu dönemde sadece internet sitelerinin yöneticiler (admin) içerik oluşturabiliyorken, diğer taraf sadece okuyucu / izleyici düzeyinde kalabiliyordu.

algısının¹⁴ özellikle seçmen yaşına yeni giren gençleri etkilemesi gibi gelişmelerdir. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak doğrudan gözlem, röportaj ya da anket benzeri teknikler kullanılırken, örneklem gruplarının gençlerden tercih edilmesi de yaş arttıkça yeni medya kullanımının azalmasına yönelik yapılan araştırmaların sonuçlarıyla tutarlıdır.

Yeni medya çalışmalarında, yeni medya araçlarının örgütlenmeye olan katkıları da ele alınmıştır. Bu çalışmalarda özellikle sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu etkileme ve dolayısıyla erkin kararlarını etkileme gücü üzerinde durulmaktadır.

Onat'a göre sosyal medya üzerinde örgütlenen gruplar, "sadece duyuruma destek olması ve örgütle ilgilenen kişilerle iletişim için olanaklar sunması yönünden bile sosyal medya ortamları sivil toplum örgütleriyle ilgili medyanın ve toplumun ilgisizliği gibi engellerin aşılması için bugüne kadar elde edilmemiş olanaklar sunmaktadır (Onat, 2010: 109).

Binark ve Löker; enformasyon sağlanması, üyelerin eyleme çağırılması, harekete geçirilmesi, üyeler arası etkileşim ve diyalog olanağı, farklı hareketlerde yer alanların birbirine bağlanması, sivil toplum kuruluşları arasında etkileşim sağlanması, fon ve kaynak yaratma gibi olanakların sosyal ağlar sayesinde kolaylaştığını belirtmişlerdir (Binark, Löker, 2011:17).

Sivil toplum kuruluşların birçok bürokratik engelle boğuşması, bir araya gelebilmek için bir mekâna ihtiyaç duyması, resmi kayıtlara bağlı kalmak zorunda olması, mekân giderleri, aidat ücretleri gibi dezavantajları bulunurken, sosyal medya mecralarındaki gruplarda bu dezavantajların hiçbiri bulunmamaktadır.

Sosyal ağlar, bir düşünce çevresinde toplanabilmek için sınırları ortadan kaldırılmış bağımsız kamusal alanlar yaratmaktadır. Günümüzde sivil toplum kuruluşları sosyal

¹⁴ Siyasal katılım açısından oluşan sanal gerçeklik algısı, yeni medya araçları sayesinde siyasi figürlere kolayca ulaşabilmek, bu figürlerle sohbet edebilmek, fikirlerini beyan edebilmek ve söz konusu siyasi figürlerin "ciddiyet" duvarlarını yıkan paylaşımlarıyla oluşmaktadır. Bu sebeple, siyasal ortama yeni girecek olan gençler açısından ilgi çekici olabilmektedir.

medyanın getirdiği bu olanaklardan faydalanarak ücretsiz olarak örgütlenebilir, kanunlarla korunduğu takdirde sansürsüz ve bağımsız, kısa sürede paylaşılabilir olduğundan örgütler hızla büyüyebilir ve kitleselleşebilirler.

Sivil toplum kuruluşları, kamu gündemini belirleyebilir; oluşan kamuoyu baskısı ise yürütme, yasama ya da yargı erkini etkileyebilecek seviyeye erişebilir.

Yine sivil toplum kuruluşları ve yeni medya ile ilişkili olarak Göçoğlu'nun kamu politikaları ve sosyal medya ilişkisini irdelediği çalışmasında, yurttaşlar sosyal medya üzerinden bir araya gelen kitlelerin kamu politikasını oluşturma gücüne inanmaktadır (Göçoğlu, 2014: 120-136). Bu bağlamda, kamu gündemini ve siyasi gündemi belirlemede kitlelerin bir araya gelebilme gücü ve mobilizasyonu büyük önem taşımaktadır. Ancak bir araya gelebilmek ve harekete geçebilmek için demokrasinin sağlıklı işlemesi gerekir.

Yeni medyanın siyasete katılma etkisini ele alan çalışmalardan bir diğeri de Akar'ın seçilme hakkının kullanılmasına yönelik çalışmasıdır. Bu çalışmada seçmen odaklı kampanyalar da incelenmiştir. Akar çalışmasında siyaset bilimcilerden derleyerek aktardığı önemli bir söze yer vermektedir; "İnternet, siyasi sosyalizasyonun yeni aracıdır" (Akar, 2009: 2).

Burada sözü geçen *siyasi sosyalizasyon*, bu çalışma için önemli bir vurguya sahiptir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre sosyalizasyon; "Bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci, sosyalleşmedir" (TDK, 2019). Siyasi sosyalizasyon ise Eroğul'un işaret ettiği, katılımın öznelini siyasi hayata ilgi duyma ve bu ilgiyi katılım davranışı olarak yansıtabilmesini sağlayan, toplumun siyasete katılımı ayıpsamadığı bir ideolojik ortamın oluşması sürecidir.

Siyasi sosyalizasyon aracı olan internet ya da yeni medya araçları siyasete katılımın özneline şu olanakları sağlamıştır; seçilme hakkını kullanacak olan bireylerin kendi fikirlerini toplumla paylaşabilmesi adına ucuz ve erişilebilir bir yol olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Özellikle WEB.2.0'ın getirdiği yenilikler, yurttaşların seçecekleri temsilci hakkında bilgi edinmesi, hakkındaki fikirlerini beyan etmesi, onun için çalışması, kısacası siyasete katılımına olanak tanır. Aynı şekilde yeni medya, potansiyel iktidar sahiplerinin seçmenlerle karşılıklı ve anında paylaşımında bulunabilmesi, tanınırlık ve sempati düzeylerinin hızla ve kolayca artmasına da katkıda bulunmuştur. Sadece tanınırlık anlamında değil, seçim kampanyasında aşılacak istenen fikirlerin çeşitli sosyal ağlarda sürekli paylaşılması, fikirlerin benimsenmesi anlamında da oldukça basit bir yöntem olarak tercih edilmektedir. Toplumların yönlendirilmesi, belli bir amaca kanalize edilmesi fikri, sosyal ağların anımsalılık ve karşılıklılık özellikleri sayesinde, toplumların rızası elde edilerek gerçekleşen bir siyasi sosyalizasyon örneğidir.

Siyasi sosyalizasyon, McLuhan'ın 1967'de ortaya attığı Global Köy kavramıyla birlikte ele alındığı takdirde, dünyanın dört bir yanında, zaman ve uzamı yıkarak, sınırları aşarak birbirinden anında haberdar olan kitlelerin, birbirlerinin siyasi iklimlerini etkileyecek ve hatta değiştirecek güce erişebildiği bir manzarayı da hayal etmemize olanak tanımaktadır (McLuhan, 2015).

Yeni medya araştırmalarında bir diğer konu olan güvenilirlik algısı üzerine yapılan çalışmalar ise genellikle dijital gazetecilik ve haber üretimi üzerinedir. Bu çalışmalar iki farklı yönden güvenilirlik olgusunu irdeler; profesyonel gazetecilerin yeni medya kullanımları ve yurttaşların yeni medya haberciliğine olan güveni.

Gazetecilik mesleği açısından bir değerlendirme yapan Kurt çalışmasında, gazetecilerin yeni medyayı pratiklik ve hız açısından haber kaynağı olarak kullandığını, ancak yine de yeni medyayı güvenilir bulmadıklarını ortaya koymuştur (Kurt, 2014: 834-835).

Yurttaşların yeni medya haberciliğine olan güvenini tartışan Algül ve arkadaşları çalışmalarında haber güvenilirliği açısından yeni medyanın geleneksel medya kadar güvenilir olmadığını şu sözlerle ortaya koymuşlardır: “(...) geleneksel gazetelerde

haberlin güvenilirliği birinci planda iken, internet haber siteleri açısından, haberlin popülerliği ve yayılma hızı ön plana çıkmaktadır” (Algül vd, 2015: 31).

Görüldüğü üzere siyaset bilimi literatürü siyasete katılımı bireylerin davranış ve tutumları, bu davranışları belirleyen öznel nitelikler gibi konulara ağırlık vermektedir. İletişimi bilimi literatürü, yeni medyanın kamuoyu oluşturma gücü, yeni medya ve kitle iletişim araçlarının siyasal karar alma süreçlerinde getirdiği farklılıkları, toplumsal olaylar karşısında iki medyanın karşılaştırılması, yeni medya ve güvenilirlik gibi konulara odaklanmıştır.

Bu çalışmayı yukarıda sıraladığımız çalışmalardan ayıran nokta ise; yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak getirdiği olanakları, yarattığı olumsuzlukları, genişlettiği katılım imkanlarını ortaya koyacak olmasıdır. Bu anlamda, yeni medya ile siyasete katılım konusunu ele alırken daha geniş bir ereve çizecektir.

Bu alışma disiplinler arası bir çalışma olması sebebiyle temelini oturttuğu siyaset bilimi ve iletişim bilimi kavram ve terimlerine sıkça yer verecektir. Siyaset bilimi kavramlarından siyasete katılımı detaylıca aktaracak, bu kavramla ilişkili başka kavramlara da yer verecektir. Öte yandan, siyasete katılımın yeni aracı olarak yeni medyayı inceleyeceği için; yeni medya, sosyal ağlar, kullanıcı tabanlı ağlar, içerik, içerik oluşturma, içerik engelleme, WEB 2.0, blog, Twitter, mikroblog gibi yeni medya ile hayatımıza giren birçok kavramı açıklayacak ve siyasete katılım sürecinde yarattığı olanaklarla birlikte tartışacaktır.

Bu bir durum araştırmasıdır. Bu araştırma, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak, katkılarını, getirdiği olanakları ya da sınırlarını belirlemek için yaşanmış gerçek olayları ve sonuçlarını inceleyecektir. Bu sebeple, internet teknolojilerinin WEB 2.0 basamağına geçişi ve sonrasında yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak sağladığı olanakları

aktarmak için, yeni medya araçlarından sosyal ağların hızla kullanıcı sayılarını arttırdığı 2010 yılı ve sonrasında kendisine araştırma evreni olarak belirlemiştir.¹⁵

Yeni medyanın neden siyasete katılımın aracı olduğu ve getirdiği olanaklar, olumsuzluklar konusundaki örneklemeler ise hem dünya gündemini hem de Türkiye gündemini meşgul eden olaylardan seçilmiştir. Özellikle 2010 ve sonrası gerçekleşen Arap Baharı ve Wall Street'i işgal et!; Türkiye'den, Gezi Parkı gibi olaylar ve son iki yıldır, kamu gündeminde yer alan "Şule Çet davası" yargı erkini etkileyen, yürütmeyi etkileyen bir örnek olarak ise kamuoyunda "Termik Santral Tartışmaları" olarak bilinen konular örneklem olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada iki ana başlık değerlendirmeye alınacaktır; siyasete katılım ve siyasete katılım aracı olarak yeni medya.

Öncelikli olarak siyasete katılım kavramının açıklanabilmesi için siyaset bilimi literatürü taranmış ve siyasete katılımı konu edinen çalışmalar incelenmiştir. Siyaset bilimi alanındaki çalışmalar siyasete katılım, katılımın araçları, biçimleri, alanları, koşulları olarak sınırlandırıldığı için kentsel ve yerel yönetimlerde katılım ve doğrudan demokrasi ile yönetilen küçük ve özerk bölgelerde katılımı ele alan çalışmalar ele alınmıştır.

Daha sonra iletişim alanında yeni medya ve sosyal ağlar üzerine yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Bu alanda kitle iletişim araçlarıyla yeni medya araçlarının farklılıklarını, kamuoyu oluşturmadaki güçlerini, yeni medyanın katılım aracı olarak kullanılmasını ele alan tüm çalışmalar incelenmiştir.

¹⁵ Bkz: Search Engine internet sitesi içinde yer alan "The Growth Of Social Media" istatistikleri <https://www.searchenginejournal.com/the-growth-of-social-media-an-infographic/32788/> (Erişim Tarihi: 30.12.2019)

Aynı istatistikler için bkz: "Sosyal Medyanın Son 10 Yılına Genel Bakış" <https://www.gorunum.net/blog/1159-sosyal-medyan%C4%B1n-10-y%C4%B1l%C4%B1na-genel-bak%C4%B1%C5%9F-infografik.html> (Erişim Tarihi 30.12.2019)

Bu iki ana başlığı bütünleştirebilmek adına disiplinler arası bir literatür taraması da gerçekleştirilmiştir. Yeni medyanın siyasete katılımının neden yeni aracı olduğu, nasıl katkılar sağladığı, bu katkıların yarattığı olumlu veya olumsuz sonuçların ortaya konabilmesi adına yapılan bu tarama ile birlikte siyasete katılım, araçları, alanları, biçimleri, koşulları irdelenmiş, ‘yeni medyanın neden siyasete katılım aracı olduğu ve getirdiği olanaklar ya da sınırları nelerdir?’, sorusunun yanıtları ise örnek olaylarla ortaya konmuştur.

Çalışma, üç bölümden oluşacaktır. İlk bölümde, siyaset biliminin siyasete katılımı ele alışı ve bu alanda yeni medyanın getirdiği olanaklar bütünleştirilerek tartışılacaktır. İkinci bölümde; yeni medya, sosyal medya, WEB 1.0, WEB 2.0, kullanıcı tabanlı ağlar gibi konular irdelenecek; yeni medyanın kamuoyu oluşturmadaki etkisi, sosyal ağların siyasete katılımında nasıl kullanıldığı ele alınacaktır. Üçüncü ve son bölümde ise, siyasete katılım aracı olarak yeni medya dolayısıyla dünyada ve ülkemizde yaşanan olaylardan örnekler ele alınacak, günümüz Türkiye’inde yaşanan bazı olayların sonuçları da tartışılarak, yeni medyanın neden siyasete katılım aracı olduğu, yarattığı olanaklar ve sınırları belirlenecektir.

1.Bölüm: Demokrasi ve Siyasete Katılım

1.1. Siyasete Katılım

Günümüzde, internet teknolojisinin fiyatlarının düşmesi sonucu erkin kararlarını etkilemek için gerçekleştirilen her türlü eylem, yeni medya araçlarıyla da yapılabildiği için, yeni medya artık siyasete katılımın aracı ve siyasi yaşamın bir parçasıdır.

Nie, Kışlalı ya da Turan gibi düşünürler ‘siyasete katılım nedir?’ sorusuna yanıt verirken genellikle yurttaş ve yurttaşların eylemleri üzerinden açıklamışlardır.

Örneğin Nie ve arkadaşları, siyasete katılımı hükümet yetkililerinin seçilmesi ve yurttaşların bu yetkililerin giriştikleri eylemleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmek adına yaptıkları eylemler olarak tanımlar (Nie vd, 1989).

Yurttaşın, iktidardan memnun olması veya olmaması halinde, bu iktidarın varlığını koruması ya da değişmesi gerektiğine karar vermesiyle birlikte gerçekleştireceği her türlü yurttaşlık eylemi siyasete katılımıdır. Bazen sadece oy vererek arzusunu belirtir, bir parti ya da aday için çalışabilir, memnun değilse muhalefet partisine katılabilir, mitinglere katılabilir veya miting organize edebilir. Bugün ise, yurttaşlar bu eylemlerini yeni medya aracılığıyla gerçekleştirebilmekte, örgütlenebilmektedirler.

Siyasete katılım kamusal faaliyetlere yönelik ilgi, bilgi ve tutumu içeren geniş bir alandır (Kışlalı, 1987: 357; Turan, 1976: 131). Kamu gündemini oluşturan ve kamunun günlük yaşantısını, gelecek yaşantısını etkileme ve hatta belirleme gücüne sahip olan devlet, devlet yönetimi ve bu yönetimi elinde bulunduran siyasi erkin faaliyetlerinin düzenlendiği alana yurttaşın her türlü müdahalesi ve dahil olma arzusu yurttaşın refahı için ilgi duyulması, bilgi sahibi olunması gereken bir olgudur. Buna göre siyasete katılım, araçlarla sınırlı değildir. Siyasal yaşama duyulan ilgi ve siyasal yaşam hakkındaki bilgi düzeyi -bu düzey kanunları bilmek, haklarını bilmek ve ödevlerini bilmek ve yerine

getirmek şeklinde ifade edilebilir- devlet ve demokrasi kurumlarının sağlamlaşması açısından önemlidir. Kapani'ye göre ise burada işaret edilen ilgi ve bilgi, basit bir meraktan başlayarak yoğun eylemler dizisine kadar uzanan geniş bir çerçevedir (Kapani, 2005: 144). Timisi ise söz konusu ilgi ve bilgi edinmenin önündeki engellerin yeni medya araçlarıyla ortadan kalktığını vurgulayarak, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak sağladığı katkılara vurgu yapmaktadır (Timisi, 2003: 184).

Yurttaşların katılım haklarını kullanması ve bu konudaki ödevlerini yerine getirmesinin, siyasal karar alma mekanizmalarına etki ettiği ortadadır.

Katılımın yollarından olan toplantı ve gösteri yürüyüşlerini düzenlerken yeni medyanın yarattığı olanaklar sayesinde çok daha kolay organize olunabilmektedir. Çünkü, yeni medyada örgütlenmek hızlı ve ücretsizdir, kamuoyu oluşturabilmek için yeni medyanın bilgi sağlaması ve bu bilginin yayılması gibi özelliklerinden ötürü ifade özgürlüğünün sınırları zorlanabilir, fikirleri yaymak için yeni medyayı kullanılabilir, belli bir konu ya da sorun hakkında ilgili bir kitle yaratabilir ya da aynı görüşteki kişilerin fikirlerine eşlik ederek kitleye dahil olabilirsiniz.

Kalaycıoğlu'na göre ise siyasete katılım sadece legal davranışlardan ibaret değildir. Seçmenleri karar mekanizmalarını etkilemek adına sadece seçimleri sırasında değil, daha sonrasında da alınacak kararlara, çizilecek politikaları etki etme eylemleridir (Kalaycıoğlu, 1977: 163).

Kalaycıoğluda, Kışlalı'nın vurguladığı katılım davranışlarının siyasal erkin karar ve eylemlerini etkilediğini aktarmaktadır. Bu etki, olumlu ve olumsuz siyasete katılım davranışlarının tümü ile siyasal erki değiştirmek ya da kararlarını etkilemek üzere kamuoyu oluşturmak şeklinde olabileceği gibi, dijital ağlar üzerinden başlatılan tartışma, dijital protestolar ve örgütlenmeyle de yaratılabilir. Söz konusu yeni medya araçları,

birçok siyasal iktidarı yıkmış ya da baskı unsuru oluşturarak yurttaşın karar alıcılarını etkilemesine olanak tanımıştır.

Son on yılda ülkemiz dahil birçok gelişmekte olan ülkede, yeni medya araçları üzerinden örgütlenen ve harekete geçirilen eylemler yaşanmıştır ya da hali hazırda yaşanmaktadır. Özellikle Gezi Parkı eylemleri gibi kitlesel hareketler, yeni medyanın hızlı ve düşük maliyetli örgütlenme, haberlerin hızlı yayılımı, editöryal denetime tabi olmadan harekete geçirici bazı sözler ve görüntülerin kısa sürede yaygınlaşması gibi özellikleri sebebiyle hızla kitleselleşmiştir. Gezi Parkı eylemleri, Taksim’de yer alan Gezi Parkı’nın Topçu Kışlası’na çevrilmesine karşı çıkmak üzere başlamıştır. Siyasi erk ise eylemler için izin alınmaması¹⁶ gerekçesiyle -anayasada ve ilgili kanunda izin alınmasına gerek olmadığına dair açık hüküm bulunmasına karşın- bu eylemleri gayri meşru saymış ve yurttaşlar kolluk kuvvetlerinin müdahalesi ile karşılaşmıştır. Ancak, Gezi Parkı eylemleri Eroğul’un *olumlu katılım* olarak nitelediği katılım davranışıdır (Eroğul, 1999: 244). Gezi Parkı eylemcileri, uzun süren bu katılımcı davranışları sonucunda amaçlarına ulaşarak, erkin kararlarını etkilemişlerdir.

Siyasete katılımı geleneksel araçlarla sınırlayan düşünürler de vardır. Örneğin Diemer’e göre siyasete katılım; “seçimlere katılmak, siyasi organizasyonlara katılmak gibi geleneksel mekanizmalar ile etkileşim halinde olmaktır” (Diemer, 2012: 246-256).

Diemer siyasi erkin belirlenmesi ve değiştirilmesinde ki en etkili araçların geleneksel araçlar olduğunu vurgulamıştır. Demokratik hak ve hürriyetlerin korunduğu ülkelerde, oy verme, siyasal partiler gibi katılım araçları siyasete katılım için yeterli ve meşru yollardır.

¹⁶ 1982 anayasasının 34. Maddesine göre, “Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir” ancak anayasasının bu maddesine ek olarak 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerini düzenleyen kanununun 10. Maddesine göre izin almak değil, bildirimde bulunulmalıdır. 10.Madde: “Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.”

Çalışmaların içeriklerinde siyasete katılım birçok farklı şekilde anlatılmış olsa dahi, “siyasal kararların alınmasında etkili olma çabası” tanımını ortaktır. Bu çaba, devlet yönetiminin düzenleyeceği kamu politikalarını şekillendirmektedir. Bu da Eroğul’un siyasete katılımı neden devlet yönetimine katılım olarak nitelendirdiğini açıklamaktadır (Eroğul, 1999).

1.2. Dünyada Demokratikleşme Hareketleri ve Siyasete Katılımın Kısa Tarihçesi

Eski Yunan ile başlayan demokrasi, yaklaşık 25 yüzyıllık bir geçmişe dayanır. Eski Yunan’da; kadınların, kölelerin ve yabancıların söz hakkı olmamasına karşın, hür erkeklerin oy kullanabildiğini ve alınacak kararların oylanabildiğini biliyoruz. Demokrasinin varlığından söz edebilmemiz için, devletin varlığından söz etmemiz gerekmez. Demokrasi; ailede, okulda, sivil toplum kuruluşlarında var olabilen bir olgu iken, siyasete katılım söz konusu olduğunda ise ortada bir devlet bulunmalıdır. Demokrasinin geçmişi, bu kadar eskiye dayanırken, devlet kavramı çok daha genç bir olgudur.

Atina demokrasisinin ardından, kurulan birçok devlet ya otokrasi ya da monarşi ile yönetilmiştir. Bazı toplumlarda halk meclisleri vb. kurumlar olsa dahi, genel olarak siyaset arenasında; halkın değil, aristokratların ve üstün doğanların sözünün geçtiği yönetim sistemleri bulunmaktaydı.

Orta Çağ’a gelindiğinde; İngiltere’de kral, yetkilerini kendi eliyle sınırladığı *Magna Carta Libertatum*’u¹⁷ imzalamıştı. Dünya üzerindeki ilk yazılı anayasa olan *Magna Carta*, monarkın yetkilerini kısıtlayıp, hukukun üstünlüğünün kabul edildiği ve feodal beylerin toplandığı bir çeşit parlamentonun da adımı atılmış oldu. *Magna Carta*’nın

¹⁷ *Magna Carta Libertatum: Büyük Özgürlükler Sözleşmesi* (15 Haziran 1215) Bilinen ilk yazılı anayasa olan *Magna Carta*’yı İngiltere Kralı (Yurtsuz) John, derebeyleri, derebeylerin İskoç ve Fransız müttefikleri imzalamıştır. Bu belgeye ek olarak yaklaşık iki yıl sonra *Carta Foresta* (Orman belgesi) adıyla bilinen bir berat daha bulunmaktadır.

imzalanmasından yaklaşık elli yıl sonra da halkın çok az bir bölümünün katılımıyla olsa da seçimler düzenlenmişti. Bu seçimlerle günümüz İngiltere'sinde Avam Kamarası adıyla bilinen meclisin ilk adımları da atılmıştı. Her bölgeyi temsil edecek kişiler seçilmiş ve parlamentoya davet edilmişlerdi.¹⁸ Aynı dönemlerde Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde seçimler düzenlendiği, meclislerin kurulduğu ülkeler bulunsa da siyasete katılım; erkeklere ve vergi verenlere tanınan bir haktı.

Yine İngiltere'de, *Magna Carta*'dan dört yüzyıl kadar sonra 17. yüzyılda demokrasiye yönelik bir adım daha atılmıştı. İngiltere'de kral ve parlamentodaki kral muhalifleri arasında yaşanan savaş, beraberinde 'parlamentonun siyasal sisteme egemen' olduğu bir rejimi getirdi; ki bu Eroğul tarafından siyasete katılım hakkını yurttaşlara duyuran dört önemli devrimin ilki olarak nitelenmektedir (Eroğul, 1999: 27-28).

Yaklaşık bir yüzyıl sonra 18. yüzyılda bu kez, İngiliz toprağı olan Amerika'da, İngiltere'ye karşı bir bağımsızlık mücadelesi başlamıştı. Mücadelenin sonunda on üç Amerika kolonisi, İngiltere'den ayrıldıklarını ilan etmişlerdi. Bu ayrılıkla beraber, *Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi*¹⁹ olarak anılan belge ile, siyasete katılıma yönelik bir adım daha atılmış oldu. Belgede, insanların doğuştan özgür oldukları ve özgürlüklerini çiğneyen devletlere karşı isyan etmenin bir hak olduğu vurgulanmıştır.

Yine 18. yüzyılda Fransız devrimi sonucunda, *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi* imzalanmış ve yasaların genel iradenin ürünü olduğu ve toplumun kamu görevlilerinden hesap sormaya hakkı olduğu görüşü benimsenmiştir.²⁰

Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise daha katılımcı bir yapının adımı atıldı. Rus Devrimi ile birlikte sınıf olgusunun kaldırılması, devlet fikrinin toplumda eritilmesi ve üyeleri geri

¹⁸ Krş: Magna Carta Libertatum metni hakkında yayınlanan BBC makalesi, "*Simon de Montfort: The turning point for democracy that gets overlooked*" <https://www.bbc.com/news/magazine-30849472>

¹⁹ Krş: Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi (4 Temmuz 1776)

²⁰ Krş: Fransız Devrimi, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (26 Ağustos 1789)

çağırılabilen ve yenilenebilen *Sovyet* adı verilen kurullar ile katılımcılık fikrinin canlandırılabilceği düşünöldü.

Daha sonrasında, II. Dünya Savaşı'nın ardından birer birer siyasal hakların tanındığı, özgürlük ve bağımsızlık fikrinin aşılandığı bir dönem yaşanmıştır. Böyle bir dönemde Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve taraf olan dünya ölkelerinin prensipte kabul ettiği *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*²¹ oluşturulmuştur.

Yasa önünde eşitlik, barışçıl yoldan toplanma, dernek kurma, kamu hizmetine girmede eşitlik gibi haklar ve genel ve eşit oy ilkesine saygılı olunması gerektiğine dair vurgularla, siyasal hakların tanınması açısından önemli bir belge olan beyanname ile katılım hakkı prensipte korunmaktadır. *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*, bir prensip sözleşmesi olsa dahi, sonraki süreçte halklara bir dayanak olmuş, sömürgelerin yıkılması gibi özgürleşme hareketlerine katkı sağlamıştır.

Bildirgeden sonra, aslında bizi günümüzün dünyasına getiren bir süreç başladı: 'küreselleşme' (Eroğul, 1999: 28-31). Küreselleşmenin siyasal hayata en önemli etkisi, ölkeleri şeffaflaştırmasıydı. Toplumlar, ölkelerinde darbe olduğunda bunu kendi televizyon kanallarından öğrenemiyorsa, CNN'i açıp gerçeği görebilmekteydiler. Yeni medya ile birlikte artık büyük felaketler yaşandığında, hükümetler Çernobil faciasındaki gibi gerçeği haftalarca saklayamazlar; çünkü o an, orada birisi mutlaka mobil cihazıyla yayın yapıyor olacaktır. Yeni medyanın olduğ u, teknolojinin bu kadar yaygınlaştığı küresel bir dünyada, her an her şey değişebilmektedir.

²¹ Krş: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (10 Aralık 1948), Birleşmiş Milletler. Söz konusu beyannameye o dönem BM üyesi olan 56 devletin, 48'i olumlu, 8'i çekimser oy kullanmıştır. 8 üye; Sovyetler Birliği, SSCB çekimser oy kullanınca Sovyetlere destek olan 5 sosyalist ö lke, Güney Afrika Birliği ve Suudi Arabistan'dır. Bu bildirgenin hukuki bağlayıcılığı taraf devletlerin anayasalarına dahil ettikleri maddeler ile mümkündür.

1.3. Ülkemizde Demokratikleşme Hareketleri ve Siyasete Katılımın Kısa Tarihçesi

Eroğul, ülkemiz sınırları içerisinde katılım hareketlerinin Osmanlı'nın mutlak monarşisine atılan ilk darbe ile yani 1808 yılında imzalanan *Sened-i İttifak* ile önünün açıldığını ifade eder. Çünkü, padişahın yetkilerini sınırlayan bu belge ile sınırlı da olsa devlet yönetimine katılım hakkının hayata geçirildiğini ifade ederken şu detayı da ekler: “Ancak, bu sınırlamadan yararlanıp küçük ölçüde de olsa yönetime katılım hakkı elde edenler, devrini çoktan doldurmuş olması gereken bir derebeyliği temsilcileriydi” (Eroğul, 1999: 32). Burada vurgulanan en önemli husus, Osmanlı'da sadece devlet yönetimine katılımın başlangıcı değil, aslında demokrasinin, yurttaşın devlet yönetimine katılımında ki ön koşul olduğu vurgusudur.

Sened-i İttifak ile padişahın tekil iktidar yetkisine vurulan darbeye, 1839 yılında siyasete katılımın önünü açan hareketler eklenmişti. Eroğul, *Gülhane Hattı Hümayunu*'nu ya da bilinen adıyla *Tanzimat Fermanını*, Osmanlı'da “devlet yönetimine katılım sürecini açan ilk adım” olarak nitelemektedir (Eroğul, 1999: 32). Ancak bu belgeyle de yurttaşın tam olarak katılımı değil, azınlıkların birtakım haklara sahip olmasının önü açılmıştı, buna ek olarak siyasete katılımın bir koşulu olan can güvenliği Müslüman ve Hristiyan fark etmeksizin tüm yurttaşlar için devlet güvencesi altına alınmıştı. *Tanzimat Fermanı* ile atılan adımları, yerel yönetimlerin kurulmaya başlanmasının ardından *I. Meşrutiyet* (1876) ile yazılan ilk anayasa ve ertesi yıl açılan ilk parlamento takip etmiş ve yurttaşlar devlet yönetiminde söz hakkı kazanmaya başlamışlardır. Kısa süreli parlamento macerasının ardından gelen otuz yıllık İstibdat Dönemi, siyasete katılım ve diğer yurttaşlık haklarını askıya alsa da 1908 yılında ilan edilen *II. Meşrutiyet* ile birlikte -ki Eroğul bunu ‘Hürriyetin ilanı’ olarak niteler- yurttaşlar devlet yönetimine katılım isteklerini açıkça dile getirmeye başlamışlardır (Eroğul, 1999:32).

II.Meşrutiyet ile birlikte siyasete katılım biçimlerinden olan siyasi partiler, sendikalar, dernekler, basın yayın organlarının faaliyete geçmesinin yanı sıra grev vb. toplumsal hareketler de yaşanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından devam eden Kurtuluş Savaşı sırasında düzenlenen yerel kongrelerden, Erzurum Kongresi'nde Temsil Heyetinin kurulması, Sivas Kongresi'nde yürütme yetkisinin Temsil Heyetine verilmesi ve Amasya Görüşmeleri sırasında ise milletvekili seçimlerinin serbestçe yapılması gibi kararların alınması, kurulacak olan yeni devletin katılımcı bir politika izleyeceğini göstermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundaysa siyasete katılım faaliyetleri kuruluş itibariyle devreye girmiştir. Öncelikle açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne savaş koşullarına rağmen bağımsızlığı talep eden tüm yurttaşların kendi bölgelerinden seçtikleri vekilleri meclise temsilci olarak göndermesi, ardından hazırlanan 1921 anayasası (Teşkilat-i Esasi) ile birlikte yurttaşların siyasete katılımı teşvik edilmiş ve Anadolu topraklarında demokratikleşme adımları hızla atılmaya başlanmıştır. Bu anayasa, Türkiye tarihinin tek çerçeve anayasası olmakla birlikte âdem-i merkeziyetçi bir yönetim modeli öngörmesi sebebiyle en katılımcı anayasamızdır aynı zamanda.²²

Tanör, 1921 anayasasının yerinden yönetimi yani yerel katılımı destekleyen aşağıdan yukarıya doğru bir yönetim yapısı getirdiğini söyler ve bunun Osmanlı – Türk idare geleneğinden farklı bir siyasal felsefe olduğunu aktarır (Tanör, 1998: 263-265). Narin de Tanör'den aktararak, 24 maddenin 14 maddelik kısmının Kurtuluş savaşı döneminde, yerel yönetimlere ayrılmış olmasıyla 1921 anayasasının, “katılımcı yerel demokrasiye değer atfeden, müstesna bir anayasa” olduğunu söyler (Narin, 2018: 79).

²² Türkiye Cumhuriyeti Anayasaları hakkında derlenen tüm bilgiler için bkz: www.tbmm.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

“*Hakimiyet bila kaydü şart milletindir*” şiarıyla açılışı yapılan anayasa metni egemenlik hakkını millete devreder. Yönetimde iki başlı bir model ortaya koyan anayasa metnine göre; dış ve iç siyaset, adalet, savunma, dış ekonomik ilişkiler ve birden fazla vilayeti ilgilendiren konularda merkezi yönetim sorumluyken, idari işler yerel ve seçilmiş halk meclislerinden oluşan yerinden yönetim organlarına devredilmiştir. Yürütme, yasama ve yargı tek merkezde, meclistedir. Dönemin olağanüstü koşulları sebebiyle bu anlaşılabilir iken, vilayetlerin iç işlerinde bağımsız ve kendi kendini yönetme hakkına sahip olması savaş koşulları altındaki ülke toprakları için fazlasıyla özgür ve katılımcı bir ortam yaratmıştır. Bu anayasa ile kurulmaya çalışılan yönetim şekli doğrudan demokrasidir, doğrudan demokrasi bilinen en katılımcı demokrasi sistemidir.

Cumhuriyet Halk Fırkasının kuruluşu (9 Eylül 1923) ile katılım araçlarından siyasi parti özgürlüğü tanınır olmuştur. Cumhuriyet’in ilanı ile ise yurttaşlara egemenlik hakları teslim edilmiştir. Daha sonra çıkarılan 1924 anayasasında, yerinden yönetim usulüne yer verilmeyerek, temsili demokrasiye geçilmiştir. Bu anayasanın ilk metninde 18 yaşından büyük her Türk erkeğine milletvekili seçme hakkı, 30 yaşından büyük her Türk erkek yurttaşa milletvekili seçilebilme hakkı tanınmıştır. Bu anayasa ile siyasete katılımın yollarından yazılı şikâyette bulunabilme ve kamu yönetimine girebilme hakkı tanınmıştır.

Ancak ardından yaşanan olağanüstü koşullar sonucunda çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu (1925) ile birlikte, yurttaşa verilen bu haklar askıya alınmıştır. İlk muhalefet partisinin kapatılması (Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, 1925), basına uygulanan sansür ve kapatmalar, kurulan İstiklal Mahkemeleri ile muhaliflerin yargılanması gibi sonuçlara doğuran bu kanun, 1929 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

1924 anayasasında atılan en önemli katılımcı adımlar, 1934 yılında yapılan değişikliklerle hayata geçmiştir. Kadınlara (22 yaş ve üzerine) milletvekili seçme (aynı yıl erkeklere

verilen milletvekili seçme hakkı da 22 yaşa çıkarılmıştır) ve 30 yaş üzerindeki kadınlara tanınan milletvekili seçilme hakkı olarak vurgulanabilir.

Eroğul, genç Türkiye Cumhuriyeti'nde "devlet yönetimine katılım konusundaki en önemli devrimi" muhalefetin iktidara yükselmesi olarak gördüğünü söyler ve ekler; "O tarihten sonra, artık, katılımcılığın bu olmazsa olmaz biçimi, yani siyasal erkin yurttaş oyları ile belirlenmesi, vazgeçilmez bir ilke olarak yerleşmiştir" (Eroğul, 1999: 33).

Buradan hareketle siyasete katılımın en önemli göstergesi yönetilenlerin yönetime geçmesi veya geçebilme hakkını elde edebilmesi olduğu açıktır. Bu sebeple Eroğul, muhalefetin iktidar sahip olabildiğini hem demokratikleşme adımı hem de katılım bağlamında önemli bir geçiş noktası olarak işaretlemektedir. Ancak muhalefetin iktidar sahipliği²³, Cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesiyle son bulurken, 1960 darbesiyle birlikte siyasal haklar da askıya alınmıştır. Bu darbenin ardından çıkarılan 1961 anayasası, modern Türkiye tarihinin en demokratik anayasası olarak anılmaktadır.²⁴ Bu anayasanın getirdiği birtakım haklar; katılımcı demokrasinin önünü açmıştır. Özellikle, güçler ayrılığının belirlenmesi, çift meclisli parlamento sistemi ve referandum oylama sistemi, sendika ve grev hakkı gibi haklar katılımcı demokrasinin önemli özelliklerindedir. Elde edilen bu hakların büyük bir kısmı 1982 Anayasası ile yurttaşların elinden alınarak katılımcı demokrasi 'seçme ve seçilme hakkına' indirgenmiştir.

²³ Bkz: Demokrat Parti, 1946 yılında gerçekleştirilen ilk tek dereceli seçimle, aynı yılın ocak ayında kurulan Demokrat Parti meclise girdi. Aynı dönemde 13 ayrı parti daha kurulmakla beraber, Demokrat parti gibi önemli bir yer edinemediler. Bu seçimlerde muhalefete düşen DP, 4 yıl sonra 1950 seçimlerinde iktidarı kazandı.

DP, 1950'den, 1960 Askeri Darbesi'ne değin ülkeyi yönetti.

²⁴ Bkz: Altan Öymen; "1961 Anayasası bu elbise bize bol geliyor diye değiştirildi"

www.radikal.com.tr/yazarlar/altan_oymen/1961_anayasasi_bu_elbise_bize_bol_gelir_diye_degistirildi-825943 (Erişim Tarihi: 23.11.2019)

Görüldüğü üzere, dünyada ve ülkemizde yurttaşların mücadelesiyle demokratikleşme hareketleri hız kazanmış ve yine bu mücadeleler sayesinde katılım hakları erkten alınmıştır.

1.4. Demokrasi ve Siyasete Katılım İlişkisi

Demokratikleşme hareketlerinin dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelerle kısa tarihçesiyle birlikte demokratikleşme adımlarının siyasete katılıma etkisini aktardık.

Uysal, siyasete katılımın demokrasiyle olan ilişkisini şu sözlerle açıklar:

Siyasete katılım demokratik yönetimin vazgeçilmez unsurunu oluşturmasına rağmen, devletin gelişmişlik düzeyine göre farklı siyasal sonuçlarda ve farklı uygulamalar altında gerçekleştirilebilir. Gelişmekte olan ülkelerde demokrasinin yerleşmesi bir uğraş alanıyken, gelişmiş olan toplumlarda ise amaç çeşitli nedenlerle demokrasi pratiklerinden uzaklaşmaya başlayan bireylerin katılımını tekrar canlandırmaktır (Uysal, 1984: 109-110).

Buna göre ülkelerin demokratik gelişmişlik düzeyi arttıkça; devlet yurttaşların katılımını teşvik etmekte, azaldığında ise yurttaşlar katılımı kendileri talep etmektedir. Siyasete katılım demokrasiyi getirirken, demokrasinin varlığı ve kurumlarının sağlıklı işleyişi de katılımı arttırmaktadır.

Katılımın güçlü demokrasiye bağlı ve evrensel bir ilke olduğunu belirten Barber, bu ilke sayesinde bireyin kendinin siyasetçisi olduğunu iddia eder. Ona göre yurttaşlar, katılımcı siyasetle oluşan güçlü demokraside, temel politikaların belirlenmesinde belirgin bir konumdadırlar. Yani demokrasinin tanımı olan halkın kendi kendini yönetmesi ifadesinde anlatılanın; halkın, temel politikaların belirlenmesi sırasındaki etkileri olduğunu ifade eder. Siyasete katılımın güçlü bir demokrasiyi beraberinde getireceğini de şu kısa sözle açıklamaktadır; “Etkili diktatörlükler büyük liderler gerektirir. Etkili demokrasiler ise büyük yurttaşlara ihtiyaç duyar” (Barber, 1995: 18).

Bir devlette demokratik kurumlar ne kadar işler halde ise, siyasete katılım da o oranda aktif ve güçlüdür. Buna katılımın en basit yolu olan seçimlere katılma ve oy verme

hakkından, miting ve gösteri yürüyüşleri düzenlemeye kadar her türlü davranışı dahil edebiliriz.

Günümüzde bunlara ek olarak demokrasi kavramına, bireylerin yeni medya kullanımları sırasında ifade özgürlüğü ve fikir yayma özgürlüklerini kullanabilmesi gibi olguları da ekleyebiliriz. Yeni medya ve sosyal ağlar, enformasyon toplumu yurttaşları için vazgeçilmez bir araçtır. Çünkü, bireyler artık iletişim ağları içine doğmaktadır, bu ağda siyasi kararlarını, iş hayatlarını, arkadaşlık ilişkilerini kısacası hayatlarını sürdürmektedir. Öte yandan; yeni medyanın zaman ve uzamı yıkan yapısı yurttaşların katılımı önündeki engelleri kaldırmasına karşın; bu engeller, siyasi erk tarafından internet hizmetlerinin denetlenmesi, sınırlanması ve bazı totaliter rejimlerde görüldüğü üzere yeni medyanın ülke sınırlarına dahi girememesiyle tekrar yurttaşların karşısına çıkmaktadır. Günümüz enformasyon toplumunun dijital bireyleri, bu engelleri de aşmanın VPN vb. çeşitli yollarını kullanarak; katılımlarına olanak vermeyen rejimlerden katılım haklarını ısrarla talep etmekte ve bazen de mücadele ederek, zorla bu haklarını almakta iken kimi zaman tam tersi durumlarda yaşanabilmektedir. Örneğin 2019 yılının son günlerinde yaşanan protestolara karşı İran'da, internet kesintisi uygulaması yapılmış, kamuoyu baskısı, atılan uluslararası adımlar ve yaptırım kararlarıyla kesinti kaldırılmıştı.

Yeni medyayı siyasete katılım aracı olarak kullanan yurttaşlar, tıpkı geleneksel katılım araçlarını kullanamadıkları dönemlerde olduğu gibi, katılımı devletten talep eder hale gelmektedirler.

1.5. Siyasete Katılımın Ortamı

Daha önce belirttiğimiz gibi siyasete katılım konusunda farklı görüş ayrılıkları olsa da katılımın ortamını yaratan koşullar konusundaki fikirler genelde ortaktır. Eroğul'un *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı* isimli eserinde ortaya koyduğu şekliyle, “devlet

yönetimine katılımın” koşulları özne bakımından ve ortam bakımından olmak üzere ikiye ayrılır.

Katılımın ortamını yaratan koşullar; bağımsız bir devlet (yönetimine katılmak istenen bir nesnenin varlığı) yönetilenlerin can güvenliği, toplumsallaşma, asgari düzeyde dayanak oluşturacak bir tüzel çerçevenin varlığı (tüzel çerçeve ile kast edilen seçme, seçilme hakkı, eşit koşullarda yönetimde görev alabilme hakkı, düzgün ve işleyen bir yargı sistemi, basın özgürlüğü, toplantı ve yürüyüş hakkı gibi hakların var olmasıdır), siyasete katılımı ayıpsamayacak bir ideolojik ortam bulunmalıdır, asgari düzeyde bir iletişim ortamı olmalıdır (Eroğul, 1999: 45-75).

1.5.1. Özne Açısından Katılımın Ortamını Yaratan Koşullar

Katılım ortamını yaratan ilk koşul bağımsız bir devletin varlığıdır. Bağımsız bir devletin olmasıyla birlikte yöneten ve yönetilenlerden söz edilebilir. İşte bu ayrımla birlikte de siyasi hayattan, kamu gündeminden, politikaların oluşturulmasından, yönetim işlerinden, kamu idaresinden söz edilebilir; yani yurttaşın katılabileceği bir nesnenin (devletin) varlığından söz edilebilir.

Yeni medya, tüm bu koşulları bir arada sağlayabilmekte midir? Bağımsız bir devletin olabilmesi için yeni medyanın katkısı olabilir mi?

Devletin bağımsızlığı ön koşulu burada aynı kalmaktayken, bağımsız dijital bir kamusal alanın varlığına da işaret etmektedir aslında. Ancak yine de bu bağımsız ortamı devletten ayrı değerlendirme şansımız yoktur. Çünkü, internet alt yapısına bağımlı çalışan yeni medya ister istemez devletin güdümüne tabidir. Bağımsız bir devlet yoksa, bağımsız bir internet altyapısından da söz edilemez.

Ortamı yaratan ikinci koşul, yönetilenlerin can güvenliğinin sağlanmasıdır. Eroğul, can güvenliğinin neden bir katılım koşulu olduğu hakkında kısaca şunu söyler; “İnsanlar

bedensel varlıklarını sürdüremiyorlarsa, kendi kendilerini yönetemezler de. (...) Dış veya iç savaş gibi tehlikeler karşısında insanların değişmez tepkisi, kendilerini güçlü ve tartışma kabul etmez yönetimlere teslim etmektir” (Eroğul, 1999: 55).

Yaklaşık 8 yıldır, iç savaş ile boğuşan Suriye’de gerçekleştirilen seçimlerde, seçmenlerin katılım oranı oldukça düşüktür²⁵ üstelik seçimler ise sadece rejim güçlerinin kontrolündeki bölgelerde gerçekleştirilmiştir.²⁶ Suriyeli muhaliflerin iddiasına göre iç savaşın sebebi olarak görülen Suriye Devlet Başkanı Esad’ın baskıcı rejimi, 2014 yılında gerçekleştirilen seçim sonuçlarına göre Esad’ın lehine sonuçlanmıştır. Bütünleşik ve bağımsız bir devletin olmaması, yurttaşların can güvenliğinin bulunmaması, Suriye’de iç savaş başladıktan sonra gerçekleşen seçim sonuçlarına yansımıştır. Rejim kontrolündeki bölgeler Eroğul’un da dediği gibi kendilerini ‘güçlü ve tartışma kabul etmez’ güçlere teslim etmiştir. Aynı şekilde muhaliflerin kontrolündeki bölgelerde yaşayan halk da kendisine yönetici olarak, bölge kontrolünü üstlenen ve kendisine can güvenliği vaat eden örgütleri veya liderleri kabul etmektedir ya da ettirilmektedir.

Can güvenliğinin olmadığı Suriye’de yurttaşların yüzde 85’i mobil cihazlar üzerinden yeni medya mecralarına erişebilmekteler, rejimin muhaliflere karşı güç kazandıkça internet reformu uyguladığı iddia edilirken, geçtiğimiz yıllara dek birçok internet sitesine erişim yasaklıydı. Freedom House’dan derlediğimiz bilgilere göre; Bassel Khartabil Safadi isimli bir dijital aktivist 2012’de bu faaliyetleri sebebiyle göz altına alınmış ve 2015 yılında da öldürülmüştür. Freedom House’un *Sınır Tanımayan Gazetecilerden*

²⁵ Krş: Suriye İç Savaşı’nın başlangıcından sonraki ilk seçim ve katılım oranları, Bianet: “*Muhalefet Seçimleri Boykot Ediyor*” <http://bianet.org/bianet/diger/138166-muhalefet-secimleri-boykot-ediyor>

²⁶ Suriye’de seçimler ve katılım hakkında çıkan bazı haberler, Habertürk: “*Suriye’de yarım asır sonra ilk kez çok partili seçimler yapılıyor*” <https://www.haberturk.com/dunya/haber/740222-suriyede-cok-partili-secimler>
Sputnik: “*Suriye savaştan beri ilk kez yerel seçimlere gidiyor*” <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201808081034665766-suriye-savastan-beri-ilk-kez-yerel-secimlere-gidiyor/>

BBC: “*Suriye’de Esad 3.kez devlet başkanı seçildi*” https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/06/140604_suriye_secim_ (Erişim Tarihleri: 22.12.2019)

aktardığı bir iddiaya göre, 12 yurttaş gazetecisinin öldürülmesiyle birlikte, yurttaşlar yeni medya mecralarında fikirlerini beyan ederken otosansür uygulamaktadırlar.²⁷

Katılımın ortamını yaratan bir diğer koşulu ise toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, insanın içine doğduğu toplumu, normlarını, geleneklerini öğrenmesi için geçirdiği süre, eğitim vb. ile toplumsal koşullara uyum sağlama sürecidir. Yeni medyayı, toplumsallaşma, siyasete katılım bağlamında değerlendirecek olursak, aynı şekilde önce ortamı tanıma, ardından bu ortama uyum sağlamakla devam eder. Yeni medyanın dilini öğrenen, ona uygun davranan herkes bu dijital topluluğun kabul edilebilir bir parçası haline gelebilir. Kabulü gerçekleştirilen birey, çeşitli konularda fikirlerini beyan edebilir, siyasal konularda tartışmalara girebilir. Eroğul'un bahsettiği, katılım için gerekli olan asgari eğitim düzeyi, yeni medyada da ön koşuldur. Konuşabilmenin yetersiz kaldığı, yazabilmenin var ettiği bir dünyada, asgari düzeyde bir eğitimden geçmiş olmak, 'birey' sayılabilmek için bir koşuldur ve asgari eğitim düzeyine sahip bireylerin, yeni medya araçları üzerinde fikirlerini beyan edip, paylaşabilecekleri, yayabilecekleri birçok seçenek bulunmaktadır.

1.5.2. Katılımın Ortamını Yaratan Koşullar

Asgari düzeyde dayanak oluşturabilecek tüzel bir çerçevenin varlığı, siyasal haklar, basın özgürlüğü, düzgün ve doğru işleyen bir hukuk sistemi gibi koşullar siyasete katılımın ortamını oluşturur (Eroğul, 1999: 59-75).

Bir diğer koşul, katılımı meşru kılacak bir ideolojik ortamın varlığıdır. Devlet yönetimine katılabilme hakkının bulunmadığı ya da hoş görülmediği, ayıpsandığı toplumlarda, katılım ortamı oluşamaz. Siyasete katılımı meşru kılacak ideolojik ortamın varlığı, öncelikli olarak gençlerin katılımını teşvik eder. Devlet olgusunu yeni öğrenen gençler,

²⁷ Bkz: Freedom House Organisation; "Freedom on the Net 2018 – Syria"
<https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/syria> (Erişim Tarihi: 18.12.2019)

yönetimde söz sahibi olabileceğini, bir gün iktidarı eline alabileceğini düşündükleri ve halkın siyasete katılımı “ayıp, ihanet, otoriteye saygısızlık olarak görmediği” takdirde katılım için istekli olacaktırlar (Eroğul, 1999: 63).

2019 yılında gerçekleşen son yerel seçimlerde, bahsi geçen ideolojik ortam İstanbul Belediye Seçimlerinin iptaliyle gerçekleşmiştir. Yaklaşık 25 yıldır sağ partilerin belediye başkanlarınca yönetilen İstanbul’un, 25 yıl sonra ilk kez bir başka partinin adayınca yönetilmesi olasılığı ve bu olasılığı yurttaşların bir kısmının ihanet saymasına rağmen, çoğunluğun olumlu ve demokrasinin gereği olarak kodlamasıyla birlikte, bahsi geçen belediye başkan adayı Ekrem İmamoğlu’nu destekleyenler ve desteklemeyenler şeklinde oluşan iki ayrı seçmen grubu siyasete katılım göstermiştir. Bu iki seçim arasında adayların sosyal medya etkinlikleri, bir katılım davranışı olarak destek verdikleri adayların etkinliklerine yurttaşların katılımı ve adaylarla etkileşimleri artmıştır. İptal edilen ilk seçimlerin gerçekleştiği 31 Mart 2019 tarihinden önce Ekrem İmamoğlu’nun Instagram takipçi sayısı 407 bin 667 kişi iken, ikinci seçimin yapıldığı 23 Haziran günü 5 milyon 178 bin 553 kişidir.²⁸ Diğer aday Binali Yıldırım’ın takipçi sayısı, 31 Mart’tan önce 1 milyon 273 bin 697 iken 23 Haziran günü 1 milyon 422 bin 857 kişidir.²⁹

Yeni medya katılımının ideolojik ortamını oluşturmuştur. Sürekli olarak paylaşılan iletilerle, açılan etiketlerle, siyasi kampanyaların yurttaşlarca desteklenmesi ve onay görmesiyle, bu kampanyaların hem parti yararına çalışan siviller hem de yurttaşlarca paylaşılmasıyla İstanbul belediye başkanlığının başka bir parti adayı tarafından kazanılmasının ihanet değil, gereklilik olduğu algısı oluşturulmuştur

²⁸ Bkz: Ekrem İmamoğlu Instagram takipçi istatistikleri:

<https://www.boomsocial.com/Instagram/Hesap/ekremimamoglu-373641595>

²⁹ Bkz: Binali Yıldırım Instagram takipçi istatistikleri:

https://www.boomsocial.com/Twitter/Hesap/BA_Yildirim-885222182

(iki web sitesine de Erişim Tarihi: 14.11.2019, erişim tarihi itibarıyla günceldir.)

Siyasete katılım ortamını oluşturan bir diğer koşul, asgari bir iletişim düzeyinin olmasıdır. Yurttaşların, iktidar tarafından yönetim hakkında bilgilendirilmesi gereklidir. Bu bilgilendirme olmadığında, yurttaş katılım haklarından yararlanamaz, katılım yollarını kullanamaz (Eroğul, 1999: 73). Aslında burada, toplumsallaşma ile paralel bir koşuldaki bahsediyoruz. Yeteri kadar toplumsallaşmamış bireyler; devleti yöneten iktidar erki tarafından yönetim konuları hakkında yeterince bilgilendirilseler dahi siyasal haklarını savunacak, haklarına sahip çıkacak yetkinlikte olamazlar, bu sebeple verdikleri kararların doğru olması da beklenemez.

Yeni medya bu konuda dezenformasyona açıktır. Ancak yeni medya okuryazarlığı konusunda yetkin bireylerce kullanıldığı takdirde, iktidar erkinin yurttaşlarla paylaşmadığı konularda dahi yurttaşların bilgi sahibi olmasının önünü açmaktadır. Burada devreye, yurttaş gazeteciliği girmektedir. Birkaç yıl önce, dünya gündeminde yer alan “Wikileaks skandalı”, iktidar ve / veya iktidarlar bilgilendirme yapmasa dahi, yeni medyanın bu bilgi kanalını açabileceğini net olarak göstermişti. Yeni medyanın bu özgürleştirici gücü elimize geçmeden önce, Wikileaks benzeri bir skandalın ortaya çıkması için analog çağın gazetecilerinin aylarca araştırma yapması, bazen hukuku çiğnemesi, bazen yasadışı işlere karışması ve hatta çoğu zaman hayatlarının tehdit edilmeleriyle yüzleşmesi gerekmektedir.

1.6. Siyasete Katılımın Özneleri

Ülkemizdeki ve dünyadaki siyasete katılımın tarihi, gelişimi ve var olabilmesi için gerekli koşulları tartıştıktan sonra, “siyasete katılan kim?” sorusunun yanıtlanması gerekmektedir.

Siyasete katılımın öznesi, aslı itibariyle bizleriz. Seçme ve seçilebilme hakkına sahip ve bu hakkı kullanan, can güvenliği olan, bağımsız yargı, basın organlarını kullanabilen, bağımsız bir devletin yurttaşları siyasete katılımın öznesidir. Ancak bu özneyi de

tanımlayabilmek için hem toplumbilim hem de hukuk bilimi açısından irdelemek gereklidir.

1.6.1. Hukuk Bilimi Açısından Siyasal Hak Özneleri

Hukuki açıdan siyasete katılımın öznesi, siyasal haklar üzerinden belirlenir. Toplumbilim üzerinden değerlendirmenin gerekliliği ise, siyasal hak sahibi olan bireylerin ayrıldığı sınıf, meslek, cinsiyet, yaş gibi olguların katılım hakkının kullanılmasını ne şekilde etkilediğini incelemek içindir.

Hukuk bilimi açısından bir “Türk yurttaşının siyasal hakları nedir?” sorusunun yanıtı dar anlamıyla 1982 Anayasası’nda saklıdır. Yürürlükteki anayasada siyasal haklar, şöyle sıralanmıştır; yurttaşlık, seçme ve seçilme hakkı, siyasi faaliyette bulunma hakkı, siyasi parti kurma, siyasi partilerde çalışma hakkı, vatan hizmeti, kamu hizmetine girme ve dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkıdır (Eroğul, 1999: 82-105).

Siyasal haklara sahip olmak için, yurttaş olmak ön koşuldur. Anayasada, din, ırk ya da soy farkı aranmaksızın her yurttaş, Türk sayılmaktadır. Kanuni Esasi’de de (1876) aynı koşul Osmanlı sayılmak olarak adlandırılmaktaydı. Burada bahsi geçen dini farklılık, ırk ya da soy farklılığı gözetilmemesi, devlet yönetiminde söz sahibi olabilme konusunda eşitlik getirmektedir. Yurttaşlık hakkının, siyasal hakların kullanımında ön koşul olması sebebiyle bu hakkın korunması da yine anayasal güvence altındadır (Anayasa, 1982: 66).

Seçme ve seçilme hakkı ise, devlet yönetiminde, yönetilenin yönetime dahil olabilmesidir. Anadolu topraklarında 1877 yılından bu yana kimi zaman kesintiye uğrasa dahi, parlamento bulunmaktadır. Ülkemizde, iki meclisli ilk parlamento olan Meclis-i Umumi’nin Ayan Meclisi’ni padişah atarken, Mebusan Meclisi’ni ise, o dönem seçimler öncesi ve hatta Kanuni Esasi öncesi alelacele hazırlanan Talimât-ı Muvakkate adlı yönetmelik ile belirlenen merkez-i vilayet, liva ve kazaların idare meclis üyeleri seçmekteydi. Bu meclis üyeleri ise, 1864’te çıkarılan iller yasasına göre belirlenmekteydi,

o koşul da en az 50 kuruş vergi vermektir. İstanbul eyaletindeyse bu durum farklı idi, bu eyalette seçmen olabilmek için, 25 yaş üstü ve erkek olmanın haricinde, en az bir yıldır İstanbul'da ikamet etmek ve mülk sahibi olma koşulu aranmaktaydı (Başgil, 1946; Armağan, 1978; Tanör, 2002).

Yurttaşların seçme ve seçilme haklarını ne şekilde kazandıklarını, yukarıda paylaşmıştık, seçme hakkının kullanılmasında yurttaş olmak ve cinsiyet dışında icra edilen meslek sebebiyle tarafsızlık gerektiren durumların oluşması ya da bazı baskıcı yönetimlerde görüldüğü gibi ırk ve milliyete yönelik yasaklamalar da bulunmaktaydı.

Seçme ve seçilme hakkı, yeni medyanın ardından seçimlere dikkat çekilmesi, seçimlerin sosyal ağlar üzerinden takibi ve tartışılması gibi olgular sebebiyle daha etkin kullanılan bir hakka dönüşmüştür. Yeni medyada yaşanan siyasi tartışmalar, ülkemizde özellikle her seçim sonrası tartışılan 'Kim bu oy kullanmayan 10 milyon seçmen?' sorusunu akıllara getirmektedir. Bu yuvarlak hesapla ortaya konan ve oy kullanma hakkını kullanmayan, siyasete katılımı talep etmeyen 10 milyon seçmeni, seçim sürecinde aktif birer katılımcıya dönüştürmek için hem siyasi partiler hem siyasi parti üyeleri hem de sadece gönülden destek veren seçmenler uğraş göstermektedir. Bahsi geçen on milyon seçmeni, katılımcı demokrasinin bir parçası haline getirmek için çeşitli reklam filmleri çekilmiş³⁰, yeni medya siyasete katılımın önemli bir yoluna, oy kullanmaya sahip çıkmayı teşvik etmek için kullanılmıştı.

Siyasi partilere üyelik hakkı, anayasamızda 18 yaş üzeri cinsiyet, ırk, eğitim düzeyi ayırt etmeksizin yükseköğrenim öncesi öğrencileri ve çeşitli meslek dallarına mensup kişiler hariç herkese tanınmıştır. Yargı mensupları, kamu idaresinde çalışan memurlar, işçi

³⁰ Krş: 2014 Seçimleri öncesi hazırlanan, kitle iletişim araçları ve yeni medya üzerinden dolaşıma sokulan "OY VER" sosyal sorumluluk kampanyası <https://www.youtube.com/watch?v=hUQuMorfWa0>
Son yerel seçimlerden önce AK Parti tarafından yeni medya üzerinden dolaşıma sokulan interaktif reklam filmi <https://youtu.be/J2WseGTmb2Y> (Erişim tarihi: 15.11.2019)

niteliği taşımayan kamu çalışanları, silahlı kuvvetler mensupları, ülkemizde siyasi partilere ye olma hakkından yararlanamazlar. Bu hakkın kullanımının yasalarla engellenmesi, gönüllülük esasına dayalı çalışmaya engel olamamaktadır. Yeni medyanın getirdiği olanaklar da bu hakkın önündeki kısıtlamaları azaltmaktadır. Günümüzde, herhangi bir şekilde bir siyasi kişiliğe, partiye, ideolojiye, yönelik ayrımcı, toplumda infiale sebep olabilecek açıklama yapmadığı sürece siyasi partilere üyelik hakkı yasaklanmış kimseler, bu haklarını gönül verdikleri partiye destek bulabilmek için sosyal medya üzerinden yaptıkları paylaşımlar veya etiketlere destek vererek veya takma isimlerle trollük yaparak kullanabilmekteler. Ancak, sosyal medyanın şeffaflığı, mesajların kolayca yayılabilmesi gibi özellikleri sebebiyle çoğu zaman provokatif bir dil kullanan yasaklılar, haklarında soruşturma açılmasına engel olamamaktadırlar.

Kamu hizmetine girme hakkı ise anayasada şöyle düzenlenmektedir; “Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez” (Anayasa, 1982: 70)

Son olarak dilekçe hakkı ise, anayasaya getirilen son değişikliklerle birlikte bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı gibi eklere sahip olmuştur.

Buna göre, “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Herkes, bilgi edinme ve kamu denetisine³¹ başvurma hakkına sahiptir (Anayasa, 1982: 74).

Özellikle e-devlet uygulaması sonrası Türkiye Cumhuriyeti kurumlarının dijitalleşmesiyle birlikte dilekçe hakkı 2017 anayasa değişikliğinden önce Başbakanlığa

³¹ Kamu Denetçiliği Kurumu: 1982 Anayasasına 2010 yılında getirilen değişiklikle kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, yurttaşların idarenin işleyişiyle ilgili şikayetlerini incelemekle yükümlü olan kurumdur. Kamu Baş Denetçisi, TBMM tarafından 4 yıllığına seçilir.

bağlı bulunan iletişim merkezi (BİMER), değişiklik sonrası ise Cumhurbaşkanlığına bağlı iletişim merkezi (CİMER) aracılığıyla kullanılabilir. CİMER üzerinden kamu idaresi hakkında şikâyeti, isteği, önerisi olan yurttaşlar internet üzerinden başvuru yapabilmektedir. Öte yandan, bu yolları değerlendirmeyen yurttaşlar, ilgili kurum hakkında istek, şikâyet ve önerilerini Cumhurbaşkanlığına, vekillere, bakanlara sosyal ağlar üzerinden de iletebilmektedir. Yeni medya katılımının bir yolu olan dilekçe hakkının kullanılması sırasındaki yer ve zaman kısıtlamalarını kaldırmıştır. Yeni medya, dijital devlet uygulamalarının yanı sıra sosyal ağlar üzerinden daha ulaşılabilir hale gelen yöneticilere ulaşma konusunda yurttaşların işini kolaylaştıran, süreci kısaltan bir aracı haline gelmiştir. Dilekçe hakkı, change.org vb. internet sitelerinde oluşturulan kampanyalara taraf olarak da kullanılabilir. Bu kampanyalar, kampanya başlatıcısı kişi tarafından, devletin ilgili merciiine iletilmek üzere oluşturulmaktadır.

Yeni medya, düşünce yayma özgürlüğünü de destekleyen uygulamaları bünyesinde barındırır. Şöyle ki; yeni medyanın, WEB 2.0 ardından ulaştığı nokta kişiselleştirilmiş düşünce aktarım ve paylaşım, bunlara yorumda bulunabilme gibi olanakları destekleyen blog adı verilen uygulamaları vardır. Bloglar ve daha sonrasında mobil teknolojilerin gelişimi, yeni medyayı erişilebilir ve kullanılabilir kılmıştır. Günümüzde internete erişimi bulunan bir cihaza (mobil cihazlar, kişisel bilgisayarlar vb.) sahip olan herkes gazetecilik faaliyeti yürütebilmekte, düşüncelerini yayabilmektedir. Üstelik antidemokratik ülkelerin yurttaşları da gerektiği takdirde VPN benzeri uygulamalarla kişisel güvenliğini ve mahremiyetini koruyarak gazetecilik yapabilmektedir. Artık basın, kitle iletişim araçlarını elinde bulunduran küçük bir zümrenin hükmünde değil, herkese açık bir faaliyet alanı haline gelmiştir. Bu da düşünce yayma özgürlüğünün kullanımını yaygınlaştırmıştır.

1.6.2. Toplumbilim Açısından Siyasal Hak Özneleri

Siyasal hak öznelerini hukuk bilimi açısından tanımlayarak, yeni medyanın öznelere getirdiği olanakları aktardıktan sonra bu öznelerin kimler olduğunu, öznelerin buldukları yaş, cinsiyet, meslek, sınıf, eğitim ve yerleşim yeri gibi ögeler üzerinden değerlendirmek gerekir (Eroğul, 1999: 105-129). Burada toplumbilim açısından ayırım gözetilmesinin sebebi yukarıda sıraladığımız ögeler dolayısıyla öznelerin siyasal haklarından nasıl ve ne şekilde faydalanabildiklerini tartışabilmektir. Öte yandan ayırımı sebep olan ögeler, yeni medya ile siyasal hakların kullanımı sırasında farklılıklara neden olan ögeler haline gelmiştir.

1.6.2.1. Siyasal Hak Öznesi Açısından Cinsiyetin Katılma Etkisi

Siyasal hakların tarihine bakılacak olursa, erkeklerin kadınlar karşısında her zaman bir farklılığı olduğu açıktır. Sadece siyasal haklar değil diğer tüm toplumsal konularda, neredeyse tüm dinlerde kadınların toplum yaşamına katılımı hoş görülüyordu. Bunun sonucu olarak siyasal hakların tartışılmaya başladığı ilk dönemlerden 19. yüzyılın son yıllarına değin kadınlar siyasal haklardan mahrumdu. Bu engellemeler, kadınların siyasete karşı ilgisizleşmesine neden oldu.

Engellemelerin en önemlilerinden birisinin erkek egemen siyaset yapısı ve tasavvuru olduğunu belirten Tekeli bunu şu sözlerle açıklar; “Tarihsel ve siyasal olarak liderliğe ve siyasi aktörlüğe erkeksi bir kimlik verildiği için kadınlar sosyalleşme sürecinde siyasete ve liderliğe yönlendirilmemekte, siyaset erkek işi olarak görülmektedir (Tekeli, 1982: 375–396).

Bu sosyolojik engellerin haricinde, kadınlar hukuki engeller sebebiyle de yüzyıllar boyu, siyasete katılamadılar. Bu sebeple anayasal olarak kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması, kadının siyasete katılımını teşvik açısından önemli bir adımdır.

Toplumsal cinsiyet araştırmaları ile bilinen Tekeli, kadınların seçilme hakkı kazandığı ve parlamentoya girebildiği 1935 yılından itibaren derlediği verilere göre, 1935-1980 arası parlamentoya giren kadın vekil oranı yüzde 1,8 iken, hakların kazanılmasının ardından gerçekteştirilen 1935 yılında kadın vekil oranı yüzde 4,5 idi. Öte yandan Tekeli'nin verilerine göre, seçilme olasılığının düşük olduğu küçük partiler kadınlara yer verirken, büyük partilerde kadın adaylara yer verilmemiştir (Tekeli, 1981: 299).

Bugün itibariyle ise (2019) TBMM çatısı altında bulunan 589 vekilin sadece yüzde 17,32'si (102 vekil) kadın vekillerden oluşmaktadır. Parlamentonun en çok sandalye sayısına (290 vekil) sahip olan partisi AK Parti'de kadın vekil sayısı 53 iken (AK Partili vekillerin toplamına oranı yüzde 18,28), ikinci en yüksek kadın vekil sayısı Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) toplam vekil sayısının (62 vekil) yüzde 40,32'sine denk gelen oranda kadın vekili (25 kadın vekil) bulunmaktadır. Toplamda 9 partinin yer aldığı parlamentoda kadın vekiller, parlamentonun çoğunluğunu oluşturan 5 parti (AK Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, HDP, İyi Parti, Milliyetçi Hareket Partisi) dışında kendilerine yer bulamamış iken sadece bir bağımsız kadın vekil parlamentoda yer almaktadır.³²

Günümüz Türkiye'sinde kadın vekillerin durumunu, Tekeli'nin araştırmasıyla kıyaslayacak olursak, Türkiye'nin siyasi hayatında kadının yeri çok da değişiklik göstermemiştir.

Türkiye'de yurt içi ve yurt dışı seçmen sayısı 59 milyon 369 bin 960 kişi iken, bu sayısının 30 milyon 18 bin 675'i kadın seçmendir, bu sayı erkek seçmenlerin toplamından fazladır. Kaç kadın seçmenin bu hakkından feragat ettiği bilinmezken, bazı durumlarda (örneğin kadın sığınma evlerinde bulunan, tutuklu bulunan kadınlar, yerleşim yeri beyanında

³² Krş: Resmi rakamlarla kadın vekil sayısı için TBMM İnternet sitesi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim (Erişim Tarihi: 27.12.2019)

bulunmayan, seçmen listelerine kaydolmayan gibi) kadınların seçme hakkı kısıtlanmaktadır.

Siyasete katılımın bir başka yolu olan kamu yönetimi hizmetine girebilme açısından da kadınların erkeklere kıyasla oranları oldukça düşüktür. Bazı kamu kurumlarında açılan kadrolarda cinsiyet ayrımı yapılırken (örneğin Diyanet İşleri Başkanlığı'nda erkek memur adayları tercih edilmektedir), birçok kurumda kamu idaresine girecek kişiler arasında cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır. Buna rağmen kadın kamu çalışanı sayısı, erkek çalışanların yarısıdır.³³

Yeni medya uygulamalarından ve siyaset alanına etkisi bilinen Twitter adlı mikroblog sitesinde, kadın vekiller aktif rol almaktadır. Siyasetçilerin Twitter hesaplarını aktif olarak kullanması, bir katılım davranışı olan sorunların görüşülmesi için milletvekillerini ziyaret etmek olgusunu da kolaylaştırmaktadır. Bu durum kadın yurttaşların önündeki toplumsal engelleri kaldırmaktadır, çünkü kadın siyasilerin hem geleneksel medya hem de yeni medyada var olması, toplumun görüşünü etkilemektedir. Bu da katılım ortamının oluşması için gerekli olan ideolojik düşünceye olumlu yönde katkı sağlar, kadınların yönetime katılımının önündeki sosyolojik engellerin kalkmasına yardımcı olur. Yeni medya bu kadın aday ya da vekilleri daha ulaşılabilir, daha tanınır hale getirirken; kitle iletişim araçları dönemine kıyasla sosyal medya uygulamalarıyla ulaşılabilir hale gelen siyasilerin tanınma süreci oldukça kısaltmaktadır.

Eroğul, “Geniş eğitim ve yetişme olanaklarından yararlanmış çok küçük bir azınlık dışında, ülkemizin kadın nüfusunu, devlet yönetimine katılım hakkının öznesi saymaya olanak yoktur. Böylece, daha bu ilk saptama ile, tüzel düzeydeki öznelerin hemen hemen yarısı uygulamada bu niteliği hiç kazanamamaktadır” sözleriyle, kadınların devlet

³³ Krş: Aralık 2018 tarihli “Devlet Personel Başkanlığı verilerine göre”, kadın kamu personeli sayısı 1.342.086 (yüzde 38,48) iken, erkek personel sayısı 2.145.310’dur (yüzde 61,52). Bu verilere TSK Askeri Personeli, MIT Başkanlığı kadro ve pozisyonları, Jandarma Hizmetleri Sınıfı, Sahil Güvenlik Hizmetleri Sınıfı dahil edilmemiştir.

yönetimine katılım söz konusu olduğunda dünyada ve ülkemizde henüz yeterince eşit haklara sahip olamadığını vurgulamaktadır (Eroğul, 1999: 112). Aynı eşitsizlik, yeni medya araçlarına sahip olabilme, dolayısıyla bu araçları kullanılabilme ve aynı zamanda siyasete katılım aracı olarak kullanabilme konusunda kadınların büyük bir kısmını etkileyebilmektedir. TÜİK'in "2019 yılı Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'na" göre, Türk kadınlarının yüzde 31,1'i yani, Türkiye nüfusunun yüzde 49,8'ini oluşturan kadınların yaklaşık on milyonu daha önce hiç internet teknolojilerini kullanmamıştır. Tıpkı bağımsız bir devlet yok iken siyasete katılımdan söz edemiyorsak, internet teknolojisi olmadığında da yeni medyanın siyasete katılım aracı olmasından söz edemeyiz. Yani bugün ülke nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 12'lik kısmı için yeni medya hiçbir zaman bir siyasete katılım aracı olamamıştır.

1.6.2.2. Siyasal Hak Öznesi Açısından Eğitimin Katılma Etkisi

Ülkemizde siyasete katılımın öznesi bakımından eğitim de ayrıma sebep olmaktadır. Seçme hakkının kullanımında eğitim koşulu aranmasa da seçilme hakkının kullanılmasında yürürlükteki anayasada yer alan hükme göre en az ilkokul mezunu (yasa değişikliklerinin ardından bu hüküm aynı kalmıştır) olunması gerekmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre³⁴ Türkiye'de en 18 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu olmayan kişi sayısı toplam 5 milyon 56 bin 33 kişidir, yani Türkiye'de 5 milyonun üzerinde seçilme hakkını kullanamayacak yurttaş bulunmaktadır. Yaklaşık 59 milyon seçmenin (seçme ve seçilme yaşı 18'dir) yüzde 10'luk bir kısmı, seçilme hakkından yararlanamamaktadır.

Eğitim, özgür iradenin koşuludur. Özgür iradenin varlığı, katılım sürecinde bireyin devlet yönetiminde kendi hakkındaki kararları verme hakkını, yani siyasi temsil hakkını kime

³⁴ Krş: TÜİK'in eğitim hakkındaki istatistikleri için, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 (Erişim Tarihi: 27.10.2019)

vereceğini belirlemede etkindir. Eroğul, eğitim ile gelen düşünce özgürlüğünün siyasete katılım hakkını savunabilecek yurttaşların varlığını arttıracakını savunur, “(...) Gerçekten de bir toplumda asgari bir eğitim düzeyi yoksa, siyasete katılım hakkının ‘konusu’ da yok demektir. Bir hakkın geçerliği, ona sahip çıkabilecek tabanın genişliği ile orantılıdır” (Eroğul, 1999: 58).

Tanyaş da eğitimin, siyasete katılımındaki etkisini şu sözlerle açıklar; “(...) Yani sosyal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel kaynaklar açısından avantajlı olmak beraberinde politik katılım açısından da avantaj sağlamaktadır. Dezavantajlı gençlerin avantajlı gençlere oranla daha yüksek oranda rağbet ettiği tek katılım biçimi oy kullanmaktır” (Tanyaş, 2015: 31). Inglehart; eğitimin siyasete katılımındaki etkisini düşünce yapısının gelişmesi ve bu gelişmeyle siyasal partilerin kitleleri harekete geçirici etkisini kaybettiğini, buna karşılık bireylerin artan eğitim ve politik becerilerine paralel olarak siyasete katılımında bireysel ihtiyaç ve deneyimlerin önem kazandığını söyler (Inglehart, 1990). Bu anlamda okuma yazma bilmeyen yaklaşık 2 milyon yurttaşın seçme hakkını kullanırken, toplumun genel tercihlerine eşlik ettiğini gözlemleyebiliriz.

Eğitimin etkisi, kamu hizmetine girme hakkı temelinde de ilkokul mezuniyetinin bir ön koşul olması ülke nüfusunun 5 milyonluk bir kısmını bu haktan mahrum bırakmıştır.

Yeni medya, eğitim ve siyasete katılım ekseninde yapılacak bir değerlendirmede ise, Türkiye’de; 16-74 yaş arası nüfusun yüzde 75,3’ü internet kullanmaktadır, internete bağlanabilen cihaz sahipliği oranı ise yüzde 72,9, yaklaşık olarak 59,3 milyon kişidir.³⁵ Bu cihazlara sahip olan kişi sayısı ve bunların eğitim düzeylerini kıyaslayacak bir veri bulunmadığı için sağlıklı bir sonuç elde edilememekle beraber, yeni medya teknolojilerinin kullanımı ile eğitim oranı arasında bir korelasyon bulunmaktadır. Şöyle

³⁵ İlgili istatistikler için bkz: TÜİK 2019 Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmaları <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=SmZMdmZMFPDZ2INlc1MNPwpyXWX4NQgyQLSIGpz92790ICS5LTv!-1467549951?id=30574#> (Erişim Tarihi: 30.11.2019)

ki; bu teknolojileri kullanabilmek için öncelikle okur yazar olmak gereklidir. Bu bağlamda okur yazar oranlarıyla kıyaslama yapacak olursak, yeni medyayı siyasete katılım aracı olarak kullanamayacak yaklaşık 2 milyon yurttaş olduğu bilinmektedir. Ancak yeni medyanın, sadece okur yazar kitlelerin değil, herkesin kullanabilmesine olanak tanıyan multimedya özelliği sayesinde, işitsel ya da görsel olarak hazırlanacak bilgilendirme metinleriyle, okuma yazması olmayan yurttaşların siyasete katılımını sağlayacak asgari ilgi elde edilebilir.

1.6.2.3. Siyasal Hak Öznesi Açısından Yaşın Katılıma Etkisi

Ülkemizde anayasal haklar temelinde yaşın siyasete katılıma etkisi sebebiyle nüfusun yaklaşık 21 milyonu siyasal haklarından yoksundur. Günümüzde 18 yaş ve üzerine tanınan seçme ve seçilme hakkı, Türkiye gibi genç nüfusa sahip ülkelerde siyasal sistemin ulaştığı tabanı daraltmaktadır. Bu durum gençlerin siyasete katılıma olan ilgisini azaltmakta ve toplumsallaşma sürecini geriletmektedir. Türkiye'nin anayasal geçmişine bakıldığında yasa koyucuların seçme ve seçilme haklarını kullanma bakımından belirledikleri yaş sınırlarını yukarıda anlatmıştık.

Geniş anlamda yaşın siyasete katılıma etkisi ise, gençlik hareketleriyle değerlendirilebilir. Yapılan araştırmalar, yaş ilerledikçe aile düzenini oturtmaya başlayan bireylerde toplumsal hareketlere katılımın azaldığını göstermektedir. Öztekin de yaş arttıkça katılımın arttığını dile getirirken, 20'li yaşlar sonrası meslek edindikten sonra siyasete katılımın arttığını, 20-45 yaş arasındaki dönemi ise siyasete katılımın 'en hararetli' olduğu dönem olarak niteler (Öztekin, 2016: 162-170).

Henüz öğrenimine devam eden gençlerin yarattığı ve katıldığı toplumsal hareketler, 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana Türkiye'de çeşitli baskılara maruz kalmıştır. Gençlik temelli toplumsal hareketlerin zirveye çıktığı dönemler bir şekilde baskı ortamıyla sonuçlanmış, devlet olgusunun, gençlerin siyasete katılımını hoş görmediği ortaya

çıkıştır. Mayıs 1968’de Paris’te başlayan olaylar, ülkemizde de yankı bulmuş, gençliğin sokaklara dökülmesi ve asayiş sorunları gibi sonuçlar yaratmış ve en sonunda askeri darbe (12 Mart 1971) ile son bulmuştur. Birkaç yıllık askeri yönetimle siyasete katılım tamamen askıya alınmış, ardından gençlik hareketleri tekrar sokaklara taşmaya başlamış ve bu süreç özellikle sola yönelimin artmasıyla dikkat çekmiştir. Ancak darbe öncesi solun yükselişi, darbe sonrasındaki gençlik hareketlerinde hem sağın hem solun yükselişi olarak vuku bulunca, toplum düzeni sekteye uğramıştır. Toplumsal bölünmenin yaşandığı 70’li yıllar Türkiye’si, 71 darbesinden sadece birkaç yıl sonra 1980’de tekrar bir askeri darbe ile siyasete katılım haklarının askıya alındığına şahit olmuştur.

Böyle bir geçmişe sahip ülkemizde, art arda yaşanan darbeler gençliğin apolitikleşmesine sebep olmuştur. Özellikle 1980 ve sonrası doğumlu gençlerin apolitik bireyler olarak yetişmesinde, darbeyi birebir yaşayan ebeveynlere sahip olmalarının etkisi büyüktür. Bu durum tamamen öznel olarak siyasete katılımın aile düzeyinde etkisizleştirilmesiyle sonuçlanmıştır.

Yaş, yeni medya ve siyasete katılım ekseninde değerlendirme yaptığımızda; toplam nüfusun yüzde 63’ünü oluşturan yaklaşık 52 milyon kişi aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Bu sayının yüzde 3,9’luk bir kısmı hiçbir şekilde siyasal hak sahibi olmayan 18 yaş altı gençlerden oluşmaktadır. Geriye kalan yüzde 86,1’lik kısmın; yüzde 24’ü 18-24 yaş, yüzde 33’ü 25-34 yaş, yüzde 21’i 35-44 yaş, yüzde 11,1’ü 45-54 yaş, yüzde 5,7’i 55-64 yaş, yüzde 2,5’u 65 yaş ve üzerinden oluşmaktadır. İstatistiklere bakılacak olursa özellikle 18 – 34 yaş aralığındakiler, toplam sosyal medya kullanıcısının yüzde 57’sini oluşturmaktadır.³⁶ 59

³⁶ Krş: İlgili istatistikler her yıl “We Are Social” adlı internet sitesinde yayınlanmaktadır.

<https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>

İstatistiklerin Türkiye özelinde değerlendirmesi için; <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim Tarihleri: 30.12.2019)

milyonluk aktif seçmen nüfusunun 7 milyonu hiçbir şekilde yeni medya ile ilişkide değildir, dolayısıyla yeni medya, onlar için siyasete katılım aracı değildir. Geriye kalanların yüzde 57'si ise, gençler ve henüz yeni evlenmiş, aile kurmaya başlamış, meslek hayatına atılmış gençlerden oluşmaktadır. Aynı yaş grubunu ele alan Arklan'ın çalışmasındaki anket katılımcılarının siyasal profiline bakıldığında, bu kişilerin yüzde 41,4'ünün orta düzeyde siyasete ilgi duyarken, yüzde 22'sinin güçlü, yüzde 15,9'unun zayıf, yüzde 10,8'inin çok zayıf ve yüzde 9,8'inin çok güçlü siyasal ilgi düzeyine sahip oldukları belirtilmektedir (Arklan, 2016: 629).

Gür ve arkadaşlarının, "Türkiye'de Gençlik Profilleri" adıyla, 10 bin gencin katılım gösterdiği çalışmasında, katılımcıların yüzde 45,3'ünü oluşturan lise – üniversite mezunu gençlerin "internet kullanıyor musunuz?" sorusuna verdiği yanıtları şöyledir:

Bölgelere göre verilen cevaplar oldukça anlamlı. İstanbul'da neredeyse yüzde 90 'Evet' dedi. Ama Doğu ve Güneydoğu'ya gittiğimizde yüzde 61'e indi oran, ki oldukça büyük bir fark bu. (...) 15-19 yaş arası interneti en çok kullanan grup. Benim için şaşırtıcı olan şu oldu; Kadınların sadece yüzde 70'i internet kullandığını söyledi. Tabii eğitim düzeyine göre artıyor ve yaşa göre de azalıyor internet kullanımı (Gür vd, 2012: 118-119).

We are social adlı internet yayın organının her yıl hazırladığı sosyal medya istatistiklerine göre yaş arttıkça sosyal medya kullanım oranı düşüyor. Yaş arttıkça sosyal medya kullanımının azalması, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak gençler tarafından kullanılabileceğini işaret etse de bu verinin aksine; Baumgartner ve arkadaşları, Obama'nın zaferiyle sonuçlanan 2008 ABD başkanlık seçimleri sırasında 18-24 yaşları arasında 3500 kişi üzerinde yaptıkları araştırmada, sosyal ağların bu yaş grubunu siyasete katılıma teşvik etmediğini ortaya koymuşlardır (Baumgartner vd, 2010: 24-44).

Yeni medya aracılığıyla gerçekleştirilen siyasete katılım davranışlarında, yaşın katılıma etkisini silikleşebilmektedir. Doğru koşullar altında, anayasal olarak seçme ve seçilme yaşının altında olan bir genç dahi, sosyal medya aracılığıyla protestolara katılabilir, siyasi olarak sosyalleşebilir, siyasete katılım yollarını kullanabilir, gönül verdiği bir aday için

çalışabilir ve hatta isterse o aday için trollük dahi yapabilir. *Trollük* kavramı uygulayıcıları özelinde bir siyasete katılım davranışı olsa da yurttaş açısından yanlış bilgilendirilme, ya da eksik bilgilendirilme gibi olumsuz sonuçlar doğururken, karşıt görüş için de gündemin değişmesi, seçmen kaybı gibi olumsuz sonuçlar doğurur.

1.6.2.4. Siyasal Hak Öznesi Açısından Yerleşim Yerinin Katılıma Etkisi

Kışlalı yerleşim yerinin uygulamada siyasete katılım davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu söyler (Kışlalı, 2005: 135-179). Yerleşim yerinin gelişmişlik düzeyi, toplumsal hayat, yerleşim yerinin büyük ya da küçük bir bölge olması, kapalı toplum yapısı gibi etmenler siyasete katılımı etkilemektedir. Örneğin, Doğu Anadolu Bölgesinde katılım oranları yüksektir. Burada Özbudun'un işaret ettiği 'güdümlü katılımın' işlediği düşünülmektedir. Güdümlü katılım; küçük, kapalı ve gelişmişlik düzeyi düşük toplumlarda görülen güçlü bir yerel kişinin (yerel siyasi figürler, ekonomik düzeyi topluma kıyasla yüksek kişiler veya eğitim düzeyi yüksek kişiler gibi) siyasi tercihlerinin toplumca 'doğru' sayılması ile gerçekleşen bir katılımdır. Bu sebeple ülkemizde doğu illerinde görülen yüksek oranlı siyasete katılım, batı illerinde yerini düşük katılıma bırakmaktadır. Batı illerindeki eğitim düzeyinin getirdiği sorgulama ve düşünsel farkındalık, siyasal düzenden ve / veya iktidardan yana olan hoşnutsuzluk halinde oy kullanmama olarak kendini gösterebilmektedir (Eroğul, 199: 119-120; Özbudun, 1975: 363).

Yolcu, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkların kitle iletişim araçlarının kullanımı ve yeni medya kullanımı arasında da farklılıklara sebep olduğunu ortaya koyan bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Kocaeli ilinin iki farklı toplumsal yapısını bünyesinde barındıran mahallelerinde yaptığı çalışmada, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak gelişmiş olan mahallesinde yeni medya araçlarının kullanımı daha yüksektir. Bu bağlamda yeni medyanın bir siyasete katılım aracı olarak görülüp görülmediğini sorduğu

katılımcılardan iki mahallenin sakinleri de yeni medya araçlarından sosyal ağları siyasilere seslerini duyurmanın bir yolu olduğunu belirtmiş, ancak siyasi iktidara yönelik eleştiri yapmak için sosyal ağları kullanmadıklarını da eklemişlerdir. Yolcu'nun dikkat çektiği noktalardan bir tanesi yeni medyanın bir siyasete katılım aracı olarak yurttaşlar tarafından kabul edilmesidir. Önemli bir diğer nokta ise, ankete verilen yanıtlarla ortaya konmuştur, o da katılımcıların yeni medyada geleneksel medyadan edinemedikleri birçok bilgiyi edinebildiklerini belirtmeleridir. Siyasi konular hakkında kitle iletişim araçlarından edinilemeyen bilginin, yeni medyadan edinilebilmesi, Eroğul'un işaret ettiği gibi yurttaşın katılımını sağlayacak asgari düzeyde bilginin paylaşılması öznenin katılımı açısından önemli bir koşuldur. Bu sebeple yeni medyanın enformasyon kaynağı olması da neden siyasete katılım aracı olduğunu ortaya koyarken, sağladığı katkı da dikkati çekmektedir.

Katılımcıların, yeni medya üzerinden protesto vb. siyasete katılım araçlarını kullandıklarına yönelik verdikleri cevaplar sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan mahalleden çıkmıştır. Yerleşim yeri, coğrafya, meslek, toplumsal sınıf gibi ögelerin etkisini burada görebilmekteyiz (Yolcu, 2017: 50-54).

Yeni medya, yerleşim yeri, siyasete katılım ekseninde durum köyden kente doğru artan oranda seyretmelidir. Zira, internete erişim oranları köyden kente doğru artış gösteren bir eğridir. Buna yönelik herhangi bir araştırma bulunmamakla birlikte, mobil ağ altyapısının Türkiye yüzölçümünün yüzde 96'sına ulaştığı günümüzde dahi internet altyapısının halen bulunmadığı birçok il ve ilçenin olduğunu düşünecek olursak,³⁷ yeni medyanın katılım için gerekli önkoşulun -internet bağlantısı- yokluğu sebebiyle, yerleşim

³⁷ Krş: Türkiye'de internet altyapısını kuran Türk Telekom'un internet kapsama haritasında birçok ilde henüz internet altyapısının var olmadığını görebilirsiniz. Bu iller genellikle doğu illeridir. Burada bahsi geçen altyapı, mobil cihazlardan kullanılabilen internet hizmetine ait değildir. Mobil internet altyapısı ise, neredeyse tüm illerimizde bulunmaktadır. Her iki sorgulama için kullanılacak Türk Telekom kurumsal internet altyapı haritası için; <https://kapsamaharitasi.turktelekom.com.tr/#> (Erişim Tarihi: 22.10.2019)

yeri etkisi ile mobil cihazlara sahiplik ve mobil internet hizmetine erişebilirlik olduğu ortadadır. Bu veriler, yeni medyanın kullanılabilir olup olmamasıyla alakalı iken, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak ülke nüfusunun ne kadar tarafından kullanılabileceğini de ortaya koymaktadır.

1.6.2.5. Siyasal Hak Öznesi Açısından Sınıfın Katılma Etkisi

Siyasete katılımın ön koşulu demokrasinin varlığından söz etmeye başladığımız Eski Atina'dan günümüze dek siyasete katılımın ortaya çıkmasına sebep olan, sınıfların erke baş kaldırması ya da ele geçirme çabasıdır. İngiliz Devrimine sebep olan, monarkın yetkilerini kısıtlamak isteyen aristokratları, Osmanlı'da sultanın yetkilerini kısıtlayan ilk belge Sened-i İttifak, önde gelen bir toplumsal sınıf olan Ayanlarla imzalanmıştı. Sanayi Devrimi sonrası endüstri burjuvazisinin güçlenmesi, emekçilerin siyasal ve sosyal haklarının yavaş yavaş gerilemesiyle birlikte siyasi erkten haklarını talep etmeye başlayan işçi sınıfı mücadelesi ya da 1960'lı yıllarda yaşanan öğrenci hareketleri gibi örnekler, sınıfların siyasete katılım tarihinde iktidar mücadelesi içinde yarattığı devinimler sebebiyle her zaman siyasete katılımın öznesi olagelmışlerdir.

Yeni medya ile birlikte sınıfların mücadelesi; kolay örgütlenme, dernekleşme, sendikalaşma faaliyetlerinin kolaylaşması, zamandan ve mekândan ayrışıklık gibi özellikler sebebiyle kolaylaşmıştır.

1.6.2.6. Siyasal Hak Öznesi Açısından Mesleğin Katılma Etkisi

Dünyanın birçok ülkesinde belirli meslek dallarının siyasal faaliyetlere ya da karar alıcıların kararlarını etkileme noktasında gerçekleştirilen katılım faaliyetlerine daha çok dahil olduğu ortadadır. Örneğin ABD'de yargı sisteminin atanma yoluyla değil, seçimle hizmete gelen savcılardan oluşması siyasete katılımın hukuk insanlarıca etkin olarak kullanıldığını gösterir. Ülkemizde de birtakım meslekler; örneğin askerlik, parlamenter

sistemin hayatımıza girdiği 1876 yılından beri, siyasi hayatın merkezinde yer almaktadırlar.

Osmanlı'da yıkılmadan kurtulma hareketleri bağlamında ülke dışına gönderilen ve yüksek eğitim alan askerler, önce batılılaşma hareketlerine ardından *Bab-ı Ali Baskını* olarak bilinen ilk hükümet darbesine imza atmışlardır. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana da demokratikleşme hareketlerinin hız kazanmasıyla değişikliğe uğrasa da günümüze değin başa geçen on iki Cumhurbaşkanı'nın altısı asker kökenliydi. Asker cumhurbaşkanlarından ikisi darbe ile başa geçmiş, diğer dördü Meclis tarafından seçilmiş cumhurbaşkanlarıydı. Muhalefetin iktidarı kazandığı 1950 genel seçimlerinin hemen ardından ilk sivil cumhurbaşkanı olan Celal Bayar göreve getirilmişti. Ancak 1960 darbesiyle birlikte Türkiye bir kez daha asker bir cumhurbaşkanıyla tanışmıştı: Cemal Grsel. Daha sonra seçilen iki cumhurbaşkanı ve darbeyle başa geçen Kenan Evren de askerdı. Evren'in ardından gelen tüm cumhurbaşkanları ise sivil kökenlidir. İki darbe ile iki askeri yönetim atlatan Türkiye'de bu süreçler içerisinde, yerel yönetimler, kamu kuruluşlarındaki, milli bankalardaki idari görevler vb. tüm faaliyetler askerlere devredilmişti.

Ancak darbe döneminin son bulmasıyla sivilleşme çabaları da hız kazanmıştır. Anayasanın siyasi parti kurma ve üyeliklerini düzenleyen 68.maddesi bazı meslek sahiplerini parti yesi olmaktan alıkoymaktadır, bunlar; hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, silahlı kuvvetler mensuplarıdır. Bu kimseler siyasi partilere ye olmak veya vekil, belediye başkanı vb. seçilmek istiyorlarsa görevlerinden istifa etmek durumundadırlar. Ancak yapılan düzenleme ile yargı mensupları ve silahlı kuvvetler mensupları dışında kalan meslek sahipleri, seçimleri kazanamamaları halinde mesleklerine geri dönebilmektedirler (Anayasa; 1982:68)

Türkiye'nin siyasete katılım özneleri arasında meslek grupları bazında yapılan değerlendirmelerde görünen o dur ki; asker kökenliler yönetime katılım konusunda diğer yurttaşlardan daha avantajlı bir konuma sahiptirler.

Yeni medyayı bir katılım aracı olarak kullanan çeşitli meslek grupları vardır. Bunlar özellikle toplu katılım yollarından meslek örgütleri yoluyla bu etkinliklerini sürdürmektedirler.

Bu meslek örgütleri, yurttaşlarla bir araya gelebilmek için sosyal ağların anımsalılık, karşılıklı etkileşim özelliklerinden yararlanır. Bu örgütlerin yanı sıra günümüzde özellikle muhalif ekonomistler de siyasete katılım faaliyetlerini yeni medya üzerinden de gerçekleştirmektedir. Meslek örgütleri; siyasi erkin hatalarını mesleki bilgileri dahilinde eleştirmek, bu hatalar karşısında bir kamuoyu oluşturmak için, ekonomistlerin ise analog medyada yer bulamadıkları iddiasıyla yurttaşlarla Youtube vb. sosyal medya uygulamalarıyla bir araya gelerek siyasal sosyalleşmesi, mesleklerin yeni medyayı siyasete katılım aracı olarak kullanmasına örnek teşkil eder. Ancak, yeni medyanın katılım aracı olarak meslek sahiplerine sağladığı katkılar bunlarla da sınırlı değildir, örneğin; kamu görevlilerinin iktidarı eleştirmesi mümkün değilken, yeni medya uygulamaları üzerinde bir profil oluşturarak, herhangi bir editöryal denetime tabi olmadan, sansüre maruz kalmadan gerçekleştirmesi mümkündür. Örneğin; Bradley Manning adlı bir ABD ordu mensubunun görev yaptığı sırada yanlış olduğunu düşündüğü olay ve olgulara karşı topladığı belgeleri Julian Assange adında bir hackera sızdırması ve Assange'ın Wikileaks adlı internet sitesinde bunları yayınlaması hem ABD gündemini hem de dünya gündemini uzun süre meşgul etmişti. Manning ve Assange yeni medya var

olmasaydı, bunları yayınlayabilmek için cesur bir gazeteci ve bağımsız bir gazeteye ihtiyaç duyacaklardı.³⁸

1.7. Siyasete Katılım Biçimleri

Siyasete katılımın biçimleri; yurttaşların katılım için sahip olduğu gerekçeleri, haklarını ve katılım için gösterdikleri davranışları ifade eder. Eroğul katılımın biçimlerini yollar, yoğunluk, etkenlik olarak sıralarken; gönüllülük ve katılımın amacı ise bu biçimlerin sınırlarını oluşturur (Eroğul, 1999: 172-198).

Katılım biçimlerinin sınırlarından olan gönüllülük; yurttaşın siyasal hayata katılıma istekli olmasıdır. Bazı düşünürler, katılımın zorunlu olması gerektiğini bunun katılımı arttıracığını savunsa da Eroğul bunun demokrasinin özüyle bağdaşmadığını ve zorunlu katılımda bir ilke sorunu olduğunu ifade ederken (Eroğul, 1999: 174), Lippman burada söz konusu olan *rızanın* üretildiğini söyleyerek, burada gönüllülüğün değil, üretilmiş rızanın olduğunu aktarır (Lippman, 1927).

Amaç; siyasete hangi gerekçeyle katıldığını açıklar. Katılımın gerekçesi, bunun katılım olup olmadığını ayırt etmemizi sağlar. Örneğin yurttaşın devletin bağımsızlığı için yapılan halk oylamasına katılarak, devletin bağımsızlığını reddeden yönde oy vermesi bir katılım değildir. Devlet olgusunun reddedildiği noktada siyasete katılımdan söz edilemez. Ancak burada şöyle bir nüans bulunmaktadır, düzene ya da siyasi erke karşı olan yurttaşın devrim talep etmesi, devrim için örgütlenmesi bir katılım biçimidir, burada devletin değil sadece siyasi iktidarın ya da siyasi düzenin yıkılmasına yönelik bir talep bulunmaktadır. Özetleyecek olursak, devleti yok sayan, devletsizliği ya da başka bir devletin himayesini talep eden siyasal etkinlikler katılım değildir.

³⁸ Wikileaks hakkında kısa bilgi için bkz: TRT Haber; "10 Soruda Julian Assange ve Wikileaks Davası" www.trthaber.com/haber/dunya/10-soruda-julian-assange-ve-wikileaks-davasi*411674.html (Erişim Tarihi: 13.11.2019)

Katılım biçimlerinin en önemlisi aslında siyasal hayatımızın yönünü belirleyen ‘yollardır’. Çünkü bu yollar, katılım eylemine bireylerin toplu halde ya da bireysel olarak katılımları sırasında gerçekleştirdikleri somut faaliyetleri anlatır.

Bu anlamda katılım yolları ise şöyle ayrılır, ‘birey’ ya da ‘topluluk’ olarak gerçekleştirilen eylemler. Bu yollardan birey olarak gerçekleştirilenler; oy verme, siyasi parti üyeliği, devlet yönetimine aday olma, kamu yönetimine girme ya da devlete karşı dava açma, dilekçe verme, sorunlar hakkında sorumluları ziyaret etme, kendisiyle aynı görüşü paylaşan parti ya da kişiler için seçim çalışmalarına katılma, basın aracılığıyla sorunlarını iletme ya da çözüm talep etme vb. olarak sıralanırken; toplu olarak gerçekleştirilen katılım davranışları ise; imza kampanyalarına katılma, topluca dava açma, sorumlulara yapılan ziyaretlerin toplu halde gerçekleştirilmesi, açık oturumlara katılım, panel ve sempozyumlar düzenleme, forumlar oluşturma, toplantılar, gösteri yürüyüşlerine katılım, pasif direniş eylemleri, barışçıl gösteriler, örgütlenme, dernekleşme, sendikalaşma, meslek örgütlerine katılım, askeri ya da sivil olarak gerçekleştirilen darbeler vb. olarak sıralanabilen dolaylı katılım yollarıdır.

Tek doğrudan toplu katılım biçimi siyasi partilere tanınan haktır. Siyasi partilere tanınan iktidara, devlet yönetimine giriş hakkı başka hiçbir gruba tanınmadığı için, toplu halde doğrudan katılımın tek yoludur (Eroğul, 1999: 185).

Günümüz dijital dünyasında ise, toplu halde katılım yollarına dijital katılım davranışları da eklenmektedir. Ancak yeni medya ile siyasete katılım, toplu halde ve dolaylı katılım yoludur.

Dünya tarihinin son on yılı, yeni medya aracılığıyla gerçekleşen toplu ve dolaylı katılım yolu örnekleriyle doludur. Yaşanan son örnek ise 2019’un son aylarında başlayan ve uzun süre devam eden, kısa süreliğine de olsa internetin yasaklanmasına neden olan İran Olaylarıdır.

Castells'in, "gündelik yaşantıyı zorlaştıran bir kriz halinden doğan toplumsal hareketler" (Castells, 2013) olarak işaret ettiği hareketlerden biri, İran'da Kasım 2019'da gerçekleştirilen benzin zammı protestolarıydı. İran halkı, lidersiz ve yatay bir örgütlenmeyle yeni medyanın gücünü kullanarak, #iran #iranprotests #iranregimechange #iranmassacre2019 etiketlerinde bir araya geldiler. Protestocuların iddiasına göre, rejim ana akım medyada yapılan yayınlarda ülkede bir sorun olmadığı yönünde bir algı yaratırken, kendileri yeni medyada söz konusu etiketlerin altında protesto gösterilerinden onlarca şiddet içerikli fotoğraf ve video kaydı yayınlamaktaydı. Benzin zammını protesto etmek amacıyla yola çıkan göstericiler, gösterilerin şiddetle bastırılmaya çalışılması üzerine eksenlerini rejimin uygulamalarını protesto etmeye çevirdiler. Yapılan bu yayınlara, sosyal ağlar üzerinde hem Farsça hem de İngilizce paylaşılarak protesto gösterilerinin dünyaya yayılmasını ve uluslararası kamuoyunda baskı oluşturarak destek görmeyi amaçlamaktaydılar. Öte yandan bu gösterilerin haricinde, change.org adlı kampanya sitesi aracılığıyla toplu dilekçe haklarını, ana akım medya dışında kalan internet haber sitelerinde çoğu zaman sansüresiz paylaşılan şiddet görüntüleriyle ülkelerinde yaşanan olaylara karşı dünyanın dikkatini çekmeye çalışmaktaydılar. İran rejimi tarafından, göstericilerin sosyal ağları kullanarak olayları dünyanın gündemine taşımalarının önüne geçebilmek için, ülkede internet kesintileri yaşandığında ise uluslararası kamuoyu İran halkını #InternetForIran etiketi ile desteklerken, 'Stand With Iran' sloganıyla da protesto gösterileri düzenlendi.

Castells, yeni medya üzerinden başlayan veya yaygınlaşan toplumsal hareketlerde yeni medyanın tekil bir gücü olduğunu söylemez, ancak gösterilerin yaygınlaşma sebebi olarak olayların başladığı sırada ağa bağlı medyanın göstericilerin arasında yoğun bir iletişim bağı ve örgütlenmeyi arttıran altyapıyı sunmuş olduğunu ifade eder (Castells, 2013).

Katılımı belirleyici etmenler ise; yurttaşın bu eylemden elde etmek istediği sonuca yönelik hangi katılım yolunu kullanması gerektiğini anlatır. Örneğin, siyasi iktidarın değişmesini amaçlıyorsak, oy vermemiz gerekir.

Yoğunluk, toplumun ne oranda katılım eylemine ilgi gösterdiğini; etkenlik ise katılımın amacına ne kadar ulaşabildiğini anlatır.

Tüm bu katılım biçimleri ve sınırlar, günümüzde yeni medya ile beraber genişlemiştir. Ancak devletin yurttaşı katılıma zorladığı oy verme gibi katılım eylemleri konusunda, yeni medyanın olanakları birçok devlet tarafından kullanılmamaktadır. Ülkemizde veya diğer devletlerde yerel ölçeklerde gerçekleşen e-referandumlar, yine yeni medyanın istenilen yer ve zamanda katılıma olanak sağlayan yapısıyla zorunluluğu ortadan kaldırmaktadır.

Katılım yollarını; amaç, etkenlik ve yoğunluk açısından genişleten yeni medya, yurttaşların katılım yollarını kullanırken önlerine çıkan engelleri azaltmaktadır. Örneğin, herhangi bir tüketim malzemesine yapılan zammın protesto edilmesi için günümüzde yurttaşlar, meydanlara inmeden önce, belli bir sivil toplum kuruluşu ya da dernek vb. kuruluşların çatısı altında toplanmaya gerek olmadan, yeni medya araçları sayesinde kolayca bir araya gelebilmektedir. Twitter’da açılan bir etiket, Facebook’ta yaratılan bir etkinlik, katılım yolunu en başından belirleyen, amacını ortaya koyan, Dündar’ın çalışmasında ifade ettiği gibi suskunluk sarmalını kırarak (Dündar, 2018: 102-103) yoğunluğunu arttıran, böylece somut ve etken bir eyleme dönüşmeden önce yurttaşların önündeki örgütlenme vb. engelleri kaldırmaktadır.

1.8. Siyasete Katılım Araçları

Eroğul, katılım araçlarını oy verme hakkı, seçimler, halk oylamaları, siyasal partiler ve basın olarak sıralar (Eroğul, 1999: 202-235). Bu bölümde önce geleneksel katılım araçları ve bu araçlarla gerçekleştirilen katılım yollarını, ardından yeni medya ve yeni medya ile gerçekleştirilen postmodern katılım yollarını inceleyeceğiz. Buna göre;

Geleneksel Katılım Araçları Oy verme, basın ve siyasal partiler Bu Araçlar ile Gerçekleşen Geleneksel Katılım Yolları *Siyasi parti üyeliği ve partilerde aktif görev almak,*Siyaset veya seçimler hakkında başkalarıyla görüş alışverişinde bulunmak,*Siyasi dernek vb. kuruluşlara üyelik	Geleneksel Araçlarla Gerçekleşen, Geleneksel Olmayan Katılım Yolları; *Bildiri dağıtmak*Siyasi dilekçe vermek*Gösteri, miting ve nümayişlere katılmak, düzenlemek*Öğrenci eylemleri düzenlemek ve bunlara katılmak*Sivil itaatsizlik Geleneksel Araçlarla Gerçekleşen İlegal Katılım Yolları; *Şiddet içeren eylemler, isyan ve devrim hareketleri	Yeni Medya Aracılığıyla Gerçekleşen Katılım Yolları *Yeni medya ağlarında protestolara katılmak, örgütlenmek, dayanışma, yardımlaşma eylemleri düzenlemek ve bunlara katılmak*Sorunlara odaklanan “yeni sosyal hareketler” için sempatizan / aktivist olmak

Tablo 1: Eroğul ve Özyurt'un çalışmalarından derlenen katılım araçları yoluyla gerçekleşen katılım davranışlarının sınıflandırılması (Eroğul, 1999; Özyurt, 2010)

Katılım araçları, aslında katılımın öznelerinin yürütmeyi belirlemek ve karar mekanizmalarını etkilemek için kullandığı araçlardır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, yönetilenlerin yürütme erkine seçtiği kişi tektir. Ancak, yasama organı olan meclise, üyelerini seçme görevi de yönetilenlere düşmektedir. Seçme görevini ifa ederken, yönetilenlerin kullandığı araçları ve o araçlar ile gerçekleştirilebilen davranışları yukarıdaki tabloda gösterdik. Bu araçların kullanımını siyasal hakların kazanılmasıyla beraber başlamıştır.

1.8.1. Geleneksel Katılım Araçları

Yurttaşların yeni medyadan önce siyasal hakları doğrultusunda kullandıkları siyasete katılım yolları geleneksel araçların kullanımıyla sınırlıydı. Bunlar; siyasi parti kurma, siyasi parti üyeliği, oy vermek gibi seçeneklerdi. Bu katılım davranışları yeni medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte dijitalleşerek önce sanal ortama ardından fiziki mekâna taşınabilen eylemler haline geldi.

1.8.1.1. Siyasal Partiler, Siyasi Parti Üyeliği, Düşüncelerini Yayımlamak

Siyasal partilere üyelik, ülkemizde yurttaşların bir kısmı tarafından kullanılmayan bir haktır.³⁹ Ancak bu haktan mahrum olanlar, gönüllülük esasına dayanarak siyasi partileri adına aktif görev alabilirler.

Günümüzde yeni medya ile birlikte, yurttaşlar partilere üye olmadan istediği parti adına dijital çalışmalar başlatabilir veya var olan çalışmalara katılabilirler.

Buna rağmen ülkemizde yapılan bazı çalışmalar göstermektedir ki, yurttaşlar sosyal ağlar üzerinden siyasi düşünce ve fikirlerini paylaşmak konusunda çekincelere sahiptirler. Şener ve arkadaşlarının araştırmasına göre, katılımcılarının yüzde 64'ü sosyal ağlarda siyasi görüşlerini paylaşmıyorlar, “Sosyal medyada siyasi görüş paylaşmamanın temel nedeni, arkadaşlarla/takipçilerle tartışmaya girmek istememe, siyasi konuları özel alanı olarak görme, sosyal medyayı siyasi paylaşım yeri olarak görmemdir” (Şener vd, 2015: 83).

1.8.1.2. Oy Verme Hakkı, Seçimler ve Halkoylamaları

Devlet erkinin yurttaşlarla ilişkide olan en önemli gücü, yürütmedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütme gücü 1982 anayasasına getirilen 2017 değişikliği ile Cumhurbaşkanlığındadır. Bu değişiklik ile birlikte, yurttaşların oyunun yüzde ellisinden bir fazlasını alan tek bir temsilci, Cumhurbaşkanlığı makamına oturmaya hak kazanır.

³⁹ Krş: 1982 Anayasası 68.madde

Her ne kadar parlamenter sistemin yerini, basında ‘Türk Tipi Başkanlık’ gibi isimlerle anılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi olsa dahi yurttaşlar meclisteki temsilcilerini demokratik yollarla seçme haklarını kullanabilmeye devam etmektedirler. Değişiklikten önce yurttaşların seçimle belirledikleri vekiller arasından belirlenen başbakan ve bakanlar kurulu ile birlikte cumhurbaşkanının üstlendiği iki başlı yürütme organı, artık sadece tek bir kişinin üstlendiği cumhurbaşkanlığı makamındadır. Cumhurbaşkanının yürütme gücünü kullanırken danışma amaçlı seçeceği bakanlar ise, eğer milletvekiliyseler bu görevlerinden istifa edeceklerdir.

Yasama faaliyetleri için çalışmalarını sürdüren meclisteki temsilcilerini seçebilme hakları anayasa değişikliğiyle birlikte devam etmektedir. Yürütme faaliyetinin önemi, yurttaşın devlet yönetimine katkıda bulunabildiği en önemli erki seçebilme hakkından ileri gelmektedir. Devlet yönetimine katılımı yürütme erkini belirleyebilmek adına oldukça önemlidir. İşte bu sebeple, devlet yönetimine en önemli katılım aracı ‘oy verme’ hakkı olarak nitelenir.

Oy verme hakkı ile yürütmeyi belirleyebilme gücü, seçim olgusunun siyasal düzene eklenmesiyle hayata geçtiği için oy verme hakkının kullanıldığı araçlar, seçimler ve halkoylamalarıdır.

Monarşileri, otokrasileri yıkan ve yurttaşa devlet yönetiminde söz hakkı sahibi olmanın önünü açan seçim sisteminin varlığı ve demokratik olarak yürütülebilmesidir.

Oy verme hakkı; seçimler ve halk oylamaları, önemli katılım araçlarıdır ve bireyin doğrudan katılımıyla gerçekleşir. Birey, oy verme hakkını devredemez.

Yeni medyanın, katılım aracı olmasındaki bir diğer etken de yine ‘oy verebilmenin’ dijital olarak da mümkün olmasından ileri gelmektedir. Ülkemizde henüz dijital oy verme işlemi olmamasına karşın, yerel yönetimler bazı konularda yurttaşlara danışmak için e-referandum sistemlerini kullanmaktadır.

1.8.1.3. Basın özgürlüğü

Önemli bir katılım aracı da basındır. Ancak ‘özgür’ olmayan basın, sadece iktidarın sesi olacağı için, basın özgürlüğünün olmadığı ülkelerde basın bir katılım aracı olamaz, aynı şekilde yeni medya da katılım aracı olamaz. Özgür basının olduğu ülkelerde, baskı aracına da dönüşebilen basın yayın organları ve yeni medya araçları kamuoyu oluşturma ve yürütme erkinin kamu politikalarını şekillendirmesi sürecinde etkin araçlardır,

Ülkemizde basın özgürlüğü anayasal güvence altındadır. Söz konusu madde şöyledir: “Basın hürdür, sansür edilemez. (...) Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır” (Anayasa, 1982: 26).

Bu maddenin ışığında basın özgürlüğü hakkı; sadece basın kuruluşları için değil yurttaşın haber alma özgürlüğünü de güvence altındadır. Ancak kitle iletişim araçları çağında basının bu hakkını engelleyen uygulamalar yaşandığı da ortadadır. Aynı maddenin basın özgürlüğünü sınırlayan bölümleri şartlara tabi tutulmuş ve basının sansüre uğradığı olaylar da yaşanmıştır.

Günümüz yeni medya çağında ise internet teknolojilerinin de erişim engeliyle karşılaştığı bilinmektedir. Türkiye’de yeni medya araçlarının içeriğine yönelik denetlemeleri düzenleyen 5651 sayılı *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkındaki Kanun*dur. Bu kanunla birlikte, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK), internet üzerinden işlenen suçlara karşı yaptırım yetkisi tanınmıştır. BTK, bu kanundaki ilgili maddelere dayanarak yeterli şüphe gördüğü yayınlara erişim engeli getirebilmektedir. Ancak yeni medya araçlarında, sansür sadece erişim engeliyle değil, altyapı durdurma yavaşlatma vb. uygulamalarla da gerçekleştirilebilmektedir.

Örneğin Gezi Parkı Olayları sırasında; Twitter ve Youtube'a getirilen erişim engelleri, internet altyapısını yavaşlatma uygulamaları, yurttaşların siyasete katılım haklarını kısıtlamıştır.

Basın özgürlüğü, yeni medya araçlarının siyasete katılım aracı olarak kullanılması anlamında oldukça önemlidir. Devletlerin sağladığı internet altyapı hizmetini kullanmaya mecbur olması, basın özgürlüğünü yeni medya açısından da önemli kılmaktadır. Bir ülkede internet altyapısı erişime kapatıldığı takdirde yurttaşların yeni medyayı siyasete katılım aracı olarak kullanması da teknik olarak mümkün değildir. Bu, yeni medyanın dezavantajlı olduğu konulardan biridir. İnternet ağlarının erişime engellenmesi, bilgi edinmenin de engellenmesidir.

1.8.2. Geleneksel Araçlarla Gerçekleştirilen Katılım Yolları

Bu yollar legal ve illegal olarak ayrılır. Legal seçeneklerden toplantı, gösteri yürüyüşleri anayasada serbest olmasına karşın, uygulamada izin alınmaksızın yapılamayan eylemlerdir. Anayasaya göre, gösteri ve toplantı yürüyüşleri;

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir (Anayasa, 1982: 34).

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı 1961 anayasasından önce anayasa metinlerinde yer almamıştır.

Yine legal olan dilekçe verme seçeneği de anayasa ile güvence altındadır. “*Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı*” isimli maddede; “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir” (Anayasa, 1982: 74) sözleriyle

güvence altına alınan dilekçe hakkı, 1924 anayasasına kadar yurttaşlara tanınan bir siyasal hak değildi.

Bir diğer katılım yolu olan sivil itaatsizlik eylemleri, yeni medyanın eylemler öncesi kitleleri bir araya getiren ve aralarında iletişimsel bir bağ oluşturan etkisiyle gerçekleştirilebilmektedir.

İllegal bir siyasete katılım yolu olan isyan ve devrim hareketleri kanunlarla yasaklanmıştır.

1.8.3. Yeni Medya Aracılığıyla Gerçekleştirilen Postmodern Katılım Yolları

Postmodern katılım, 21. Yüzyıl dünyasında yeni medya araçlarıyla gerçekleştirilen siyasete katılım tutum ve davranışlarını, kullanılan katılım yollarını ifade eder. Bu nedenle; e-katılım, dijital katılım gibi isimlerle de ifade edilmektedir. Postmodern katılım siyasetin anlamını ve alanını yeniden tanımlamayı gerektirmiştir (Melucci, 2004: 281). Postmodern katılımın öznesi olan yurttaşlar, yeni bir yurttaşlık pratiğini de uygulamaktadırlar. Yeni toplumsal hareketler olarak anılan insan, doğa gibi geçmişin ajandasına dahil olmayan toplumsal hareketler, günümüz dünyasında kitleleri bir araya getiren sorunlardır.

Touriane, yeni toplumsal hareketlerin içine doğduğu toplumu, sanayi sonrası toplum veya bilgi toplumu olarak temellendirir (Touriane, 1988). Castells, bu toplumsal hareketlerin kamusal alanını ise yeni medya olarak gördüğünü şöyle ifade eder: “İnternet, özgürlük kültürünü özerklik pratiğine çevirecek örgütsel iletişim platformunu sağlar” (Castells, 2013: 119).

Bu örgütsel iletişim platformlarını iyi kullananlar, yeni toplumsal hareketlere de yön veren GreenPeace, PETA, FEMEN, LgbtQ hareketi gibi örgüt ve kuruluşlardır. Bu örgüt ve kuruluşlar tarafından yeni medya araçlarında duyurulan ve örgütlenme süreci de yine

bu araçlarda devam ettirilen eylemlerendir. Elektronik imza kampanyaları, aktivistlerin bir araya gelmesi, ilgili örgüt ve kuruluşlara üye olunması gibi faaliyetler yeni medya araçları ile gerçekleştirilebilmektedir.

Yeni toplumsal hareketler olarak nitelenen bu hareketler, sınıf hareketlerinden farklıdır. Postmodern toplumsal hareketlerin motivasyon kaynağı sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan sınıf mücadelesi değil; çevre sorunları, kimliksel farklılıklar gibi konulardır. Bu bağlamda yeni toplumsal hareketlerin aktivist gruplarını, öğretmenler, akademisyenler, öğrenciler ve orta sınıf oluşturmaktadır (Bilton, 2008: 209-210). Bu eylemlerin katılımcıları sürekli iletişim halindedir ve onları aynı payda da buluşturan şeyler, bazen sadece amaçlarıdır, burada Castells'in söz ettiği gibi siberuzam ve kent uzamı kimi zaman melezleşebilmektedir (Castells, 2013).

Yeni toplumsal hareketler; bütünden ziyade kimlikler, bu kimliklerin yaşadığı ayrışma ya da toplum sağlığı gibi konular üzerine inşa edilen sosyal hareketlerdir.

1.9. Siyasete Katılımın Sınırları

Katılımın sınırları ise devlet yönetimine katılmama davranışları; yurttaşların henüz siyasete katılıma ilgi duymaması ya da hiç ilgi duymaması, kamu yönetiminden duyduğu memnuniyet sebebiyle siyasete katılım göstermeme ya da olumsuz katılım olarak, toplumsal düzene karşı olumsuzluk, siyasal erke karşı olumsuzluk (Eroğul, 1999: 241-283).

İlk olarak katılmama, siyasi hayata karşı hiç ilgi duyulmaması sebebiyle gerçekleşen durumdur. Bu durumda yurttaşın, kamu yönetimine karşı herhangi bir ilgisi yoktur, ancak zorunlu olarak verilen yurttaşlık ödevlerini gerçekleştirir, ya da henüz ilgi duymuyordur ve bu yüzden siyasete katılmıyordur. Henüz ilgi duymayan yurttaş açısından değerlendirecek olursak, bu durumda onun için geçerli olan siyasete katılım koşulları henüz hayat bulmamıştır. Bu anlamda, yeni medya araçlarının etkisi tartışılabilir. Çünkü

henüz ilgi duymayan bu yurttaş; Türkiye nüfusunun internete bağlanan 59,3 milyon yurttaşından⁴⁰ biri olması durumunda sosyal ağlara da üyeliği bulunuyorsa; sosyal çevresinin ilgi duyduğu konulara, katıldığı tartışmalara, mentionlara, paylaştığı iletilere, siyasi gündem hakkında konuşulanlara, bunlarla ilgilenmiyorsa dahi karşılaşacaktır. Ancak, dijital sosyal çevresi de kendisi gibi apolitik bireylerden oluşuyorsa, bu pek de mümkün değildir. Olumsuz katılım söz konusu olduğunda devletin meşru saymadığı her türlü katılım biçimi kastedilmektedir.

Siyasete katılımın yolları, Kalaycıoğlu'nun da söz ettiği gibi her zaman legal ya da devlet tüzel kişiliğinin kabul ettiği, onayladığı eylemleri içermek zorunda değildir (Kalaycıoğlu, 1977: 163). Tıpkı *Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi*'nde ifade edildiği gibi, doğuştan özgür olan kişinin özgürlüğünü çiğneyen devlete baş kaldırabilmesi mümkündür. Ancak bu eylemler, devlet organları ve güvenlik birimlerince bastırılabilir, yurttaş eylemlerine yönelik bir meşruiyet kazanamadan son bulabilir.

Devlet düzenine karşı olumsuz katılım devrim ya da karşı devrim davranışları iken, siyasal erke karşı olumsuzluk söz konusu olduğunda ki bu genelde muhalefet kanadı ya da muhalefet konumuna düşen belirli gruplar tarafından gerçekleştirilen darbeler ile yapılmaktadır.

Anayasalar, kanunlar, bildirgeler vb. metinlerle yasaklanan eylemlerin gerçekleştirilmesi suretiyle siyasal düzene karşı hoşnutsuzluğun ortaya konmasıdır. Bu tutum ve davranışlar, öncelikle siyasal düzenin, erki elinde bulunduranların kamu politikasından kaynaklı rahatsızlıklar olabilir, bu sebeple hoşnutsuz gruplar erkin değişmesi için kendi kamuoylarını oluşturma çabasına girişirler. Bu girişimler günümüzde sosyal medya ya da yeni medya araçları dediğimiz dijital ağlar sayesinde kolaylıkla taraftar edinebilirler

⁴⁰ İlgili istatistikler için bkz: TÜİK 2019 Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmaları <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=SmZMdmZMFPDZ2INlc1MNPwpyXWX4NQgyQLSIGpz92790ICS5LTv!-1467549951?id=30574#> (Erişim Tarihi: 20.12.2019)

ancak her zaman somut bir eylemsellik doğurmayabilirler. Somut eylemsellik doğurmasa dahi, yeni medya araçları üzerinde oluşturulan kamuoyu gerçek gündemi değiştirebilme gücüne sahip olabilmektedir. Günümüz dünyasında kamuoyu gündemini değiştirebilecek hareketler hem siyasi aktörler hem de bağımsız kişilerce örgütlenebilmektedir.

2.Bölüm: Dijital Yeni Dünya, Yeni Medya

Bu bölümde öncelikle, yeni medyanın neden “yeni” olarak adlandırıldığını, hangi gelişmelerin yeni medyayı var ettiğini açıklamaya çalışacağız. Yeni medya ile alakalı yapılan akademik çalışmaları inceleyerek, yeni medya araçlarını tanıyacağız.

Siyasete katılımın aracı olarak yeni medyanın katkılarını ve sınırlarını görebilme adına; yeni medyanın toplumlarda yarattığı değişimleri, yeni medya var olduğu günden bu yana yaşanan toplumsal olayları irdeleyerek, yeni medyanın hangi özellikleriyle bu olayların içinde olduğunu tespit etmeye çalışacağız.

Yeni medyayı, bilgisayar teknolojilerinden ayrı düşünemeyiz. Bilginin sayılması temelinden yola çıkıldığında geçmişi 19. yüzyılın ortalarına değin uzanan makinaların, özellikle 20. yüzyılın ortalarında hem üretim hem de teknolojik gelişmelerinin çoğalması sayesinde yer edinmeye başlaması, bilim insanlarını bu ‘süper’ cihazlarla ilgili başka çalışmalar yapmaya da itti. Askeri bilgilerin tasniflenmesi ve gizliliklerinin korunabilmeleri adına başlatılan bir ABD Savunma Bakanlığı projesi olan ARPANET ile ortaya çıkan ‘ağ’ günümüze gelene dek, önce sivilleşti, ardından yaygınlaştı.

Bilgisayar teknolojilerinin hızla yayılması ve dolayısıyla ucuzlaması, erişilebilirliğinin artışı, ağın sivilleşmesine, ucuzlamasına ve yayılmasına olanak tanıdı. Bugün dünyada atası askeri bir teknoloji olan *ağların ağına*, 4 milyar 479 milyon kişi yani tüm dünya nüfusunun yüzde 56’sı giriş yapabiliyor.⁴¹

⁴¹ Krş: Statista “Global Digital Population as of October 2019” istatistiklerine göre ayrıca dünya çapında aktif mobil internet kullanıcı sayısı 4,07 milyar kişi, aktif sosyal medya kullanıcı sayısı 3,725 milyar kişi, aktif mobil sosyal medya kullanıcısı ise 3,660 milyar kişidir.
www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/ (Erişim Tarihi: 23.11.2019)

Kitle iletişim araçlarında mesajların aktarımı, izleyicinin rolü, içeriğin üretimi gibi aşamaların bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişimiyle birlikte yön değiştirmesi, iletişim araçlarına verilen ismin de değişmesini beraberinde getirdi.

Manovich, yeni medyanın neden yeni olarak adlandırıldığını, onu ayıran 5 temel prensiple açıklamıştır; yeni medya araçlarının tamamının sayısal algoritmalara bağlı olmasıyla sayısal temsil, bağımsız parçalardan oluşmasıyla modülerlik, birçok işlevin otomatik olarak gerçekleşmesiyle otomasyon, yeni medyanın sayısalılığı ve modülerliği sayesinde oluşan değişkenliği, kültürel kodların dijitalleşmesine atıfla kültürel kod çevrimi (Manovich, 2001), onu kitle iletişim araçlarından ayıran teknolojik farklılıklardır. Ancak bu çalışmada kullanılacak olan ayırım teknolojik farklılıklar değil, izler kitlenin beklentilerine ve isteklerine karşılık gelen farklılıklardır.

İzler kitlenin beklenti ve istekleri konusunda her ne kadar; yeni medya, kitle iletişim araçlarını tamamlayıcı bir rol oynuyor gibi görünse de bu çalışmanın çıkış noktası olan siyasete katılım konusuyla ilintili olarak şöyledir; ilk olarak çevrimiçi anketlere katılmak, blogları takip etmek ve sosyal ağlara dahil olmak, takipleyebilmek gibi çok çeşitli fırsatlar sunar.

Yurttaşların siyasete katılım maliyetlerini, harcayacakları zaman ve eforu azaltır. Ana akım medyanın aksine, haberlere erişmek için bir mobil cihazınızın olması yeterlidir, zaman ve uzamı yıkar.

Siyasete katılım potansiyeli olan ilgili yurttaşlara; politika, gündem ve kamuoyu hakkında enformasyon sağlar.

Yeni medya, karşılıklı etkileşim özelliğiyle yurttaşlara, doğrudan siyasetçilere ulaşma imkânı verir (Bucy vd, 2001) ve son olarak, yeni medyanın katılım aracı olarak getirdiği olanaklar çok geniş olsa da Papparicharissi'ye göre, yurttaşlara siyaset tartışmak için bir

kamusal alan vermiş olmasıyla doğrudan demokrasiyi teşvik etmektedir (Papacharissi, 2009: 239).

2.1. Yeni Medya, Neden Siyasete Katılım Aracı Sayılmalıdır?

Yeni medyayı inceleyen araştırmacıların birçoğu, yeni medyanın ne olduğunu, nasıl etkileri olduğunu, nelere sebep olduğunu tartışırken teknolojik deterministik bir bakış açısı kullanırlar. Teknolojik deterministler; siyasi, kültürel ve sosyal alanda teknolojinin getirdiği yeniliklerin yarattığı değişimin, toplumu da değiştirdiğini söyler.

Teknolojik deterministlerin bilinen temsilcilerinden McLuhan; “*Küresel Köy*” kavramıyla (McLuhan, 2015) işaret ettiği; herkesin, birbirleriyle bağlantılı olduğu, tek bir ortamda var olmuşçasına gelişim gösterdiği, herkesin herkesten haberdar olduğu ve bu bağlamda kültürün ve toplumsal ilişkilerin tek bir toplummuşçasına bütünleşmesi olgusu, yeni medya araçları olan sosyal ağları tanımlıyor adeta.

Günümüzde internet teknolojisinin yaygınlaşmasıyla birlikte, kişilerin tanımadığı diğer kişilerle ağ üzerinden çeşitli uygulamalar aracılığıyla bir araya gelebildiği yeni medya, yeni bir kamusal alan olarak da nitelenmektedir.

Bu yeni kamusal alan; yurttaşlara sosyalleşme, haber verme, bilgi edinme, siyasal hayata dahil olabilme, gündemi takip etme, sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelebilme, takip ettikleri konu veya olaylar hakkında kamuoyu oluşturabilme gibi olanaklar sunmaktadır.

Yeni medyanın haber verme ve bilgi edinme araçları olan bloglarını ve sosyal ağlarını Rodriguez, yurttaş medyası olarak işaret etmiştir. Yurttaş medyasının, kurumsallaşmış medyanın dönüşümü için kolektivite tarafından harekete geçirilebildiğini ifade eden Rodriguez, onun “sosyal kodlara, meşru kimliklere, kurumsallaşmış sosyal ilişkilere” karşı koyduğunu ve ayrıca yeni medyanın iletişim pratiğinin topluluğu

yetkilendirmesinden ötürü dönüşüm ve değişim imkânı yarattığını söyler (Rodriguez, 2001: 20).

Medyanın dev kuruluşları ve editöryal denetimlerin dışında kalan ve yurttaş medyası olarak adlandırılan bu alanda; yurttaş otosansür uygulayarak da olsa siyasi fikirlerini paylaşmakta, sorun gördüğü konularda örgütlenebilmekte; aynı fikir paydasında bir araya gelebildiği herkesle bu yeni kamusal alanda buluşabilmektedir. Bu kamusal alanın kurulmasındaki toplumsal gerekçe, ortak fikirlerin paylaşılmasıdır. Ortak fikirler, kamuoyunu oluşturur.

Yeni medyanın teknolojik yapısı gereği eşitlikçi olduğunu bu sebeple bilgiye herkesin eşit olarak erişebileceğini belirten Enzensberger, burjuva entelijansının kurduğu kültürel tekelin yıkılacağını savunur (Enzensberger, 1979: 7-37). Van Dijk'in *ağ toplumu* ise yeni medya ile ete kemiğe kavuşmuştur (Van Dijk, 2016).

Enzensberger'in vurguladığı bilgiye eşit erişim olanağı, yeni medyanın ağ toplumunu oluşturması sebebiyle de mümkün kılınmıştır. Ağ toplumunda, bireyler birbirleriyle küresel ve yerel bir ağ aracılığıyla bağlı ve bağıntılıdır. Bilgi, ağ toplumunda devletin ya da burjuva entelijansının tekelinde değildir; bilgi, herkesin elindedir.

Doğan'ın ifade ettiği gibi bilgi, "Eğitim ayrıcalığı ile bilmenin getirdiği iktidar, geleneksel toplumlarda *literatiye*⁴² bilginin ve gücün tasarrufunda tartışılmaz bir statü kazandırmıştır" (Doğan, 1972: 36).

Yeni medya araçlarını geliştirenler, bilgiye erişimde sınıfsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya çalışsalar dahi (Facebook'un dronelar aracılığıyla ağı yaygınlaştırması vb. uygulamalar) bilgiye erişimde halen yeterli yaygınlığa ulaşamamıştır.

⁴² Literati: Aydın, okur yazar kesim, çok okumuş

Öte yandan Freedom House gibi düşünce kuruluşlarının her yıl düzenlediği istatistiklerde görünen odur ki, ülkelerin tamamında yeni medyaya erişim internet ağlarının ücretli olması sebebiyle maliyetlidir. Bu durum, sınıfsal farklılıklar sebebiyle de bilgiye erişimi kısıtlamaktadır.

Bilgiye erişimin önünde halen engeller bulunsa dahi, bugün bireyler sosyal ağlar üzerinden görüşüyor, randevulaşılıyor, örgütleniyor, direniyor, toplumsal hareketlere destek veriyor, yargı kararlarına itiraz ediyor, hükümet politikalarını eleştiriyor (Van Dijk, 2016).

Tüm bunların yanı sıra Dagron'a göre yeni medya, yeni toplumsal hareketlerin kökünü oluştururken, (Dagron, 2004: 41-63), Özgül; "medya hem içinden çıktığı sistemin izlerini sürebileceğimiz bir anlamlandırma pratiği hem de bu sistemin biçimlendirilmesinde ve yeniden üretilmesinde etkin bir araçtır; dolayısıyla yeni medya hem içinden çıktığı toplumu yansıtmakta hem de bu toplumu sürekli olarak yeniden üretmektedir" der (Özgül, 2012: 4526-4547).

2.2. Yeni Medyanın Küreselleştirici Gücü

Yeni medya; ekonomik, siyasal, sosyolojik, kültürel çerçevede var olan her olguyu değiştirip dönüştürürken; bu alanlardaki dönüşümler de medyayı yeniledi.

Ekonomi, ülke sınırlarını bir tıkla aşabilen boyutlara ulaştı. Bugün evinizde oturarak, kendi pazarınızı yaratabiliyor, müşteri kitlenize sadece kredi kartı bilgileriyle satış yapabiliyorsunuz. Borsada hisse senedi almak, döviz alım satımı yapmak, ihracat ve ithalat işlerinizi yürütmek, banka işlemlerinizi çözmek, büyük miktarlardaki para akışınızı gerçekleştirmek için herhangi bir mobil cihaz yeterli. Küresel dünyada, yukarıda saydığım tüm işlemlerde, ülke sınırları artık haritalardaki çizgilerden ibaret. Amerikan borsasında hisse alımı satımı yapabilir, dövizinizi Japon piyasasından alabilir, ihracat yapabilmek için yurt dışındaki sektör paydaşlarınızla kolayca iletişim kurabilir, offshore

hesaplarınıza sanal paranızı hiçbir gümrük engeline takılmadan yatırabilirsiniz. Gümrüksüz bir dünya, dijitalin kapitale hediyesidir.

Yeni medyanın getirdiği sınır ötesilik, anıdalık, VPN gibi özellikler ve araçlar sayesinde kısıtlanamazlık durumu, siyasi ve diplomatik faaliyetlerin de ülke sınırlarını aşmasını gerekli kıldı. Hükümetler hem kendi kamularını hem de diğer ülkelerin kamularını etkilemek için yeni medyayı hem aleni hem örtülü biçimde kullanır oldu.

Yurttaşlar içinse yeni medya; hükümet politikalarını eleştirmek, ülkenin demokratik iklimine uygun olarak bu eleştirileri somut veya sanal protestolara dönüştürmek, diğer yurttaşların eşit derecede bilgiye sahip olması için kullanılabilir etkin bir araç durumundadır. Ayrıca, yeni medya sayesinde toplumsal sorunlarınızı dünyanın tüm kamularıyla paylaşabilir, onlardan destek alabilirsiniz.

Küreselleşme eylemlerinin ulusal sınırları aştığı 90'lı yılların ardından, tüm dünya kamuları küreselleşmenin, önüne geçtikleri yanılıyla sessizliğe bürünmüştü, ancak küreselleşme yeni medya ile ütöpik bir olgu olmaktan çıktı.

Ülkemizde yaşanan Gezi Parkı, Ortadoğu coğrafyasında yaşanan Arap Baharı, ABD'de yaşanan Wall Street'i İşgal Et! gibi eylemler sırasında küreselleşme etkilerini gözlemledik. Gezi Parkı'nda simgeleşen *kırmızılı kadını, duran adamı* sadece Türk yurttaşları değil, pek çok ülkenin yurttaşı sosyal paylaşım sitelerinde paylaşmış ve eylemcilere destek vermişlerdi.

Aynı şey, yaklaşık on yıldır yaşanan her türlü eylemin, alınan her türlü siyasi kararın, verilen yargı kararlarının haberleşmesi ya da bazen sosyal ağlarda paylaşılması ile önce ülke çapında yayılması, ardından tüm dünyaya ulaşması ile gerçekleşti. Bu destek, yapılan eylemlerin sadece haklı veya haksız olması gerekçesiyle değil, bazen 'like' alabilmek için de verilmişti. Çünkü gündem X konusuydu ve ona destek vermek çok popüler idi.

Kültürel anlamda ise yeni medya sınır tanımazlığı ve hızla yaygınlaşmasıyla popüler kültürün sürekli güncellenmesine sebep oldu. Manovich'in söz ettiği gibi kültürel kodların dijitale yerleşmesi, bu kodların ülke sınırlarını aşabilmesini de sağladı.

2.3. Dijital Sosyalleşme: WEB 2.0

WEB 2.0, internet hizmetlerinin günümüzde geldiği noktayı açıklamaktadır. Yeni nesil, 2. nesil internet hizmetleri; yani genel olarak kullanıcıların hazırladıkları içeriklerle büyüyen, kullanıcının müdahale edebildiği içerikleri paylaşmasına olanak tanıyan internet siteleri ile oluşan ağa WEB 2.0 denilmektedir. Burada ikinci nesil internet hizmetlerini tanımlarken en çok dikkat edeceğimiz nokta, karşılıklılık (yorum, eleştiri, anında tepki verebilme vb.) içerik oluşturabilme, değiştirebilme, yenileyebilme özellikleri, aynı siteye birden çok kullanıcının aynı anda müdahale edebilmesi, içerik ekleyebilmesi gibi noktalardır.

WEB 2.0'ın ilk nesilden ayrılmasının en önemli nedeni, kullanıcıların içeriğe müdahale edebilirliğidir.

İkinci nesilde kullanıcı dediğimiz internet tüketicileri aynı zamanda üretici iken, WEB 1.0'da sadece okuyucu ve tüketicidir. Bu anlamda ilk nesil internet hizmetleri, analog basından çok da farklı sayılmaz ve müdahale edilebilir iken, yeni nesil internet hizmetlerinde içerik üreticisinin çokluğu, izleyicinin aktif konuma geçmesi müdahaleyi zorlaştırmaktadır.

WEB 2.0 ismi Tim O'Reilly tarafından kullanılmaya başlandığında, internet uzun yıllardır bireysel kullanıcının hayatında olsa da kullanıcı, okuyucu kitleden ötesi değildi. Kullanıcı internet üzerinde az vakit geçiriyordu ve internet hizmetlerinin yaygınlaşması için yurttaşların dikkatini çekebilecek içeriğe sahip de değildi. WEB 1.0 ve 2.0 insan kullanıcılara hitap eden ve sadece insanlar tarafından okunup değerlendirilebilecek

içeriğe sahip olan uygulamalar iken, WEB 3.0 ile birlikte yapay zekanın da internet hizmetlerinden faydalanarak ağlar üzerinden öğrenmeye başlayacağı düşünülmektedir.

2.4. Sosyal Ağlar

İnternetin örgütsel iletişim platformu sağlaması (Castells, 2013: 119), yurttaşlara siyasete katılabilecekleri bir tartışma ortamı vermesiyle doğrudan demokrasiyi teşvik eden (Papacharissi, 2009: 239) yeni medya, günümüzün toplumsal yaşamını belirleyen yeni kamusal alanıdır.

Dünyada ve ülkemizde faaliyet gösteren yeni medya araçları; siyasi, ekonomik, kültürel hayatımızın her alanına etki etmektedir ve hayatımızın bu alanları artık sosyal ağlarda süregelmektedir.

Toplumsal ve bireysel hayatımızı ağa bağlanarak sürdürmemize neden olan sosyal ağlar dünya çapında; Facebook, Twitter, Instagram, Tiktok, Snapchat, Whatsapp, Tinder gibi sosyalleşme uygulamaları, Blogger ve Scope gibi paylaşım temelli uygulamalardır. Özellikle Blogger ve Scope yurttaş haberciliğine hizmet etmesi anlamında diğerlerinden ayrılmaktadır.

Ülkemizin sosyal medya ağlarından kullanıcı tabanlı bir paylaşım sitesi olan ekşisözlük ise, siyasete katılım anlamında dikkati çekmektedir.

Bugün 13 yaş ve üzeri ülke nüfusunun yüzde 80'i sosyal medyaya erişim sağlarken bir günde ortalama 2 saat 46 dakikalarını sosyal ağlarda harcamaktadır.⁴³

⁴³ Bkz: We Are Social "Global Digital Report 2019'dan" aktaran Dijilopedi web sitesi: www.dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/ (Erişim Tarihi: 26.01.2019)

2.4.1. Facebook

Harvard Üniversitesi öğrencilerinin bir araya gelebilmesi ve sosyalleşmesi amacıyla Mark Zuckerberg tarafından 2004 yılında kuruldu. Uygulama gördüğü ilgi ile kısa sürede neredeyse tüm üniversite öğrencilerinin yeni sosyalleşme ortamı haline geldi. Ülkemize 2006 yılında yurtdışından gönderilen mailler aracılığıyla bağlantı kurularak adım atan Facebook, dünyada en çok kullanıcıya sahip sosyal ağ iken⁴⁴, bu kullanıcıların neredeyse yüzde 95'i seçme ve seçilme haklarına sahip 18 yaş ve üzeri kişilerden oluşmaktadır.

Dünya çapında kullanıcılarının yüzde 3,4'ünü kaybeden Facebook ülkemizde ise; yaklaşık 43 milyonluk kullanıcı sayısına sahip iken, geçtiğimiz yıl 1 milyona yakın Türk kullanıcıyı kaybetti⁴⁵

Facebook'un siyasete katılım açısından davalara konu olmuş bir geçmişi bulunmaktadır. Yankı odaları başlığı altında değineceğimiz WEB ağlarının kişiselleştirilmiş filtreleme sistemi özelliğinin kullanıcıları hakkında topladığı verileri, Cambridge Analytica (CA) isimli bir araştırma şirketiyle paylaşarak ABD Başkanlık Seçimlerini manipüle etmekle suçlanmıştı.

Yeni medyanın siyasete katılım aracı olması anlamında olumsuz bir örnek olan CA Olayı, kitlesel olarak oylara etki ettiği iddiasıyla Facebook CEO'su Zuckerberg'in mahkemede CA'ya karşı tanıklık yapması ve Facebook hisselerinin değer kaybıyla sonuçlanmıştı.

Olumsuz geçmişine rağmen Murti'ye göre, Facebook arayüzünün demokrasiyi kolaylaştıran özellikleri vardır. Bunlar, "kamuoyu tarafından savunma, siyasi destek, lidere sadakat, yaratıcı üretim ve karşı şüphe uyandırmadır" (Murti, 2013: 32). Siyasete

⁴⁴ We Are Social "Global Digital Report 2019" Social Platforms: Active User Accounts istatistiklerine göre Ocak 2019 itibariyle Facebook'un aktif kullanıcı sayısı 2 milyar 271 milyon kişi, Facebook'a üye kullanıcıları sadece 134 milyonluk bir kısmı seçme ve seçilme haklarından yoksun yaş aralığındakilerden oluşmaktadır. <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

⁴⁵Medyaloji internet sitesinin, eMarketer verilerine dayandırdığı, "Facebook Neden Genç Kullanıcılarını Kaybediyor?" haberi: <https://www.medyaloji.net/son-haber/facebook-genc-kullanicilarini-kaybediyor-23657249.html> (Erişim Tarihi: 26.12.2019)

katılım olarak değerlendirdiğimizde özellikle “kamuoyu tarafından savunma ve siyasi destek” sağlayan arayüz, yurttaşların ilgi duydukları siyasi görüşün fikirlerini savunmasını ve bu fikirleri yayabilmesini sağlamaktadır.

Facebook, Arap Baharı olayları ve Gezi Parkı olaylarında siyasete katılım için kullanılmıştır. Yeniçıktı'nın araştırmasına göre, olaylar hakkında açılan Facebook gruplarında; örgütlenme ve eylemlere katılma çağrısı yapılmıştır. Bu çağrılar, yüzbinlerce beğeni alırken, özellikle #direngezi etiketine atıfla kurulan Diren Gezi Parkı grubunun çağrılarına karşılık veren kişi sayısı 600 binin üzerindedir (Yeniçıktı, 2014: 276-280). Dijital çağrılara dijital onay veren bu yurttaşların ne kadarının somut olarak eylemlere katıldığını bilmek mümkün olmasa da fikrin yayılımı ve kamuoyu desteğini oluşturmak için kullanıldığı açıktır.

2.4.2. Twitter

Dijital mikroblog sitesi Twitter'ın, mikroblog adını alma sebebi ilk kurulduğu andan 2017 yılına değin kullanıcılarına 140 karakterden daha fazlasını kullanma hakkı tanımamasından ileri gelmekteydi. Twitter'ın mesaj karakter sayısı, 2017 itibariyle 280 karaktere çıkarıldı.

Jack Dorsey tarafından 2006 yılında kurulan Twitter, 2011 yılında aldığı Türkçe güncelleştirmesiyle birlikte ülkemizdeki popüler sosyal ağlardan biri haline geldi. Bugün 326 milyon 780 bin kişi Twitter'da paylaşım yapmaktadır. Uygulamanın Türkiye'de yaklaşık 9 milyon üyesi bulunmaktadır.

Toplumsal olayların ardı ardına yaşandığı 2011 ve sonrasında popülerliği artan Twitter, günümüzde kullanıcılarını hızla kaybetmektedir. Popüler kültürün takipçisi Z kuşağının

ilgisini tıpkı Facebook gibi kaybeden Twitter, yerini yeni sosyal ağlara bırakmaktadır. Ancak yine de Twitter, ülkemizde en çok kullanılan 5. sosyal medya mecrasıdır.⁴⁶

Dünya çapında Twitter kullanıcılarının yüzde 10'luk bir kısmı seçme ve seçilme haklarına sahip olmayan 18 yaş ve altı gençlerden oluşmaktadır.⁴⁷ Geriye kalan üyelerinin tamamı, seçme ve seçilme haklarına sahip 18 yaş ve üzeri kullanıcılardır. Twitter, katılımın öznelinin belirleyici niteliklerinin yarattığı avantajlı ve dezavantajlı durumları editöryal denetime tabi olmamak, hız ve anıdalık, kolay erişim gibi özellikleri sayesinde ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda eşitlikçi ve katılımı teşvik edici yapısıyla Twitter son on yıldır yaşanan toplumsal hareketlerin içindedir.

Twitter vb. ağlarda gerçekleşen tartışmalar ile oluşan kamuoyu siyasi erke ya da düzene karşı gerçekleştirilen protesto gösterilerinin yaşanmasıyla sonuçlansa dahi, katılım yollarının önündeki engelleri kaldıran yapısıyla da hızlı ve kolay örgütlenme olanağı getirmiştir.

Twitter vb. sosyal ağlar; anıdalık, hız, ücretsiz ya da ucuz erişim, kolay yayılma gibi özellikleriyle, yeni medyayı bir katılım aracına dönüştürmektedir. Eroğul'un siyasete katılımı tanımlarken kullandığı parametrelerin neredeyse tamamı sosyal ağlarla kolayca elde edilebilir ayrıca; editöryal denetimin kimi mecralarda hiç olmaması kimilerinde az olması, LGBTi gibi farklılıklardan doğan yeni toplumsal hareketlerin kolay kabullenilmesi, basın özgürlüğü ve fikir yayma hürriyetinin kullanılması gibi gerekçeler, yeni medyayı ve onun araçlarını günümüz dünyasının siyasi hayatına etki eder hale getirmiştir.

⁴⁶ 2019 Türkiye İnternet Kullanım ve Sosyal Medya İstatistikleri <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim Tarihi: 26.12.2019)

⁴⁷ We Are Social "Global Digital Report 2019" Social Media Audience Profile: Turkey <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 21.12.2019)

2.4.3. Instagram

Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından 2010 yılında kurulan Instagram temel olarak iki medyayı (fotoğraf, video) yazıyla bir araya getiren bir paylaşım uygulamasıdır, zamanla aldığı güncellemeler sayesinde diğer yeni medya uygulamaları gibi hipermetinsellik özelliğine kavuşmuştur. Dünyada yaklaşık 895 milyon kullanıcısı bulunan Instagram'ın ülkemizdeki kullanıcı sayısı ise 38 milyon kişidir. Instagram'ın dünya çapındaki kullanıcı sayısının yalnızca yüzde 6'lık kısmı seçme ve seçilme haklarına sahip olmayan 18 yaş altı kullanıcılardan oluşmaktadır.

Toplamda; Facebook, Twitter ve Instagram kullanıcılarının yalnızca yüzde 3,9'luk bir kısmı seçme ve seçilme haklarına sahip olmayan 18 yaş altı kişilerden oluşmaktadır.⁴⁸

Instagram, siyasete katılım anlamında aslında yurttaşlardan ziyade siyasilere hizmet vermektedir. Fotoğraf, yazı ve videoyu bir araya getirme imkânı sunan Instagram'da diğer sosyal medya uygulamalarını ön plana çıkaran kamusal alana kimliksiz ya da sahte kimlikle, farklı bilgilerle dahil olabilme gibi özellikleri kısıtlı olduğu için, Instagram devlet yönetimine girmek isteyen yurttaşların kullanabileceği bir uygulama olarak dikkati çekmektedir.

2.4.4. Youtube ve Scope

Kişisel video barındırma (Youtube), video paylaşım (Youtube ve Scope), canlı yayın (Youtube ve Scope) kısacası dijital yayıncılığın temel uygulamaları olan sosyal ağlardır.

Youtube 2005'te video paylaşım ve barındırma amacıyla kurulduğunda sloganı "*Broadcast yourself*" ile yayıncılığın geleceğine işaret ediyordu. Ancak henüz canlı yayın

⁴⁸ We Are Social "Global Digital Report 2019" Social Platforms: Active User Accounts istatistiklerine göre Ocak 2019 itibariyle Facebook'un aktif kullanıcı sayısı 2 milyar 271 milyon kişi, Facebook'a üye kullanıcıları sadece 134 milyonluk bir kısmı seçme ve seçilme haklarından yoksun yaş aralığındakilerden oluşmaktadır. <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 26.11.2019)
We Are Social "Global Digital Report 2019" Social Media Audience Profile: Turkey
<https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

özelliği bulunmuyordu ki bu da sosyal ağların anındalık olgusuyla ters düşmekteydi. Kuruluşundan yaklaşık beş yıl kadar sonra 2010'da ilk canlı yayın yapılmıştı.

Ardılı Scope ise, ilk kez Periscope adıyla yayına başladığında yıl 2015 idi ve canlı yayın olanağı mevcuttu.

İki platformda da bireysel ve kurumsal kullanıcılar, kendi kanallarını oluşturup canlı ve bant yayınlar yapabilmektedir. Kişiselleştirilmiş televizyon kanalları olan platformlarda yayın yapabilmek için kameralı ve internet bağlantısı olan bir cep telefonu yeterlidir.

Günümüzde, 1,9 milyar kişi Youtube kullanıcısı iken, Scope'un uygulama özelliğinden dolayı istatistiksel olarak sadece günlük veriler tutulabilmektedir, bu istatistiklere göre yaklaşık olarak günde 2 milyonun üzerinde kişinin Scope kullandığı düşünölmektedir. Türkiye'nin 52 milyonluk sosyal medya kullanıcısının yüzde 92'si Youtube kullanırken, Scope kullanıcılarına dair veri, yayınlanan içeriklerin belirli zaman aralıklarında yayında olması, sonra içeriğin silinmesi ve genel olarak canlı yayın içeriğinden oluşan yapısı gereği bulunmamaktadır.

Youtube, Arap Baharı'nın başlatan Buazizi'nin kendini yaktığı görüntülerin⁴⁹ ilk kez paylaşıldığı platformdu. Burada paylaşılan görüntü, hızla öлке ve dünya kamuoyunun gündemine girmiş, hali hazırda iktidara karşı oluşan hoşnutsuzluğun somut hale gelmesine sebep olmuştu. Twitter'daki gibi, bilgilerin hızlı yayılmasıyla ideolojik ortamın oluşması ve yurttaşların birbirleriyle iletişim haline geçmesiyle oluşan bilgi ağı ile, söz konusu toplumsal soruna hızlı bir şekilde reaksiyon verilmesine olanak tanımıştı. Yine siyasi erkin ve ilgili devletlerin meşru saymadığı illegal yolların kullanılmasıyla da sonuçlansa, yurttaşın iktidar ve devletin kararlarını etkilemekte kullanabildiği bir araç olmuştur.

⁴⁹ BBC: "Seyyar Satıcılıktan Milli Kahramanlığı" <https://www.youtube.com/watch?v=syZTpTYzOnI> (Erişim Tarihi: 29.12.2019)

2.4.5. Ekşisözlük

Ekşisözlük, “ssg” kullanıcı adıyla tanınan Sedat Kaplan tarafından 1999’da başka bir sözlük uygulaması olan sourtimes.org’a ilişik olarak kuruldu.

Ekşisözlüğü diğer mecralardan ayıran en önemli özellik kullanıcı tabanlı sözlük uygulamasının Türkiye’deki ilk örneği olmasıdır.

Kurumsal yapısı gereği, seçmen yaşının üzerindeki yurttaşlara üyelik hakkı tanınan ekşisözlük’te, bir günde ortalama 15 bin tekil yazar gündem hakkında görüşlerini belirtiyor. Yazarların anonimliğinden ötürü yaş, cinsiyet, meslek, toplumsal sınıf gibi bilgilerine sahip olmamakla birlikte, 18 yaş ve üzeri kişilerden oluştuğu için anayasal olarak siyasi hayata, karar mekanizmalara etki etme yaşındaki kişilerden oluştuklarını biliyoruz.

Günde yaklaşık 20 bin giri (entry) girilerek, çoğu zaman yürütme erkinin kararlarına yönelik, kimi zaman yargı kararlarına yönelik eleştiriler ya da olumlamalar yapılabilmektedir. Bu anlamda ekşisözlüğün bizzat kendisi kamuoyu oluşturma gücüne sahip bir oluşumdur. Çünkü ekşisözlük, sadece yazarlarından ibaret değildir, sözlüğü yazar olmadan dışarıdan, ancak müdahale edemeden takip etmek de mümkündür. Bu sebeptendir ki ekşisözlük; çeşitli iktidar sahiplerince içerik üretmesi için belli bir ücrete tabi tutulan trollerin çalıştırıldığı iddia edilen bir mecra olarak anılmaktadır.

Ekşisözlük bu yapıyla, Türkiye’de sosyal ağlar içerisinde trollük mekanizmasının gözle görülür şekilde çalıştığı, dezenformasyona açık bir oluşumdur.

Ekşisözlük’te toplumsal sorunlar karşısında oluşan kamuoyu, hızlıca diğer yeni medya mecralarına ve ana akım medyaya yansımakta, bu anlamda harekete geçiriciliği yüksek bir platform olarak siyasal hayatta yerini almaktadır.

Ekşisözlük de diğer sosyal ağlar gibi, siyasete katılıma sağladığı katkılarla yukarıda saydığımız tüm özellikleri taşımakla beraber, kullanıcılarının iddiasına göre en çok müdahale edilen, sansüre maruz kalan bu sebeple basın özgürlüğü ve fikir yayma hürriyetinin kısıtlandığı bir platformdur.

Burada tartışılan birçok konu, zaman zaman yargı kararlarıyla sansürlenmektedir. Sansürlenmiş konu hakkında artık duyarsızlaşmış olan kamunun dikkatini, tekrar aynı konuya çekilmektedir. Bu sebeple, yargı erki ve siyasi erkin gündemini belirlediği, kararlarını etkilediği ortadadır.

2.5. Sosyal Ağlar ve Siyasete Katılım

Yeni medya tüm toplumsal hayatımızı değiştirdiği gibi, yurttaşları ve yöneticileri de değiştirdi, yönlendirdi.

Bugün yurttaşlar; yeni medya aracılığıyla da siyasetin gündemini oluşturmakta, bu gündemi tartışmakta, kararları değiştirmekte, etkilemekte iken; iktidar sahipleri de yeni medya ağlarında yurttaşlarla bir araya gelerek fikirlerini paylaşmakta, kararların alınması sırasında yurttaşlara danışabilmekte, ilgili kararları açıklayabilmekte, yurttaşları siyasi perspektifleri hakkında bilgilendirebilmektedirler.

Yeni medyanın katılımcı demokrasiyi teşvik eden özelliklerini yukarıda sıralamıştık, bu özelliklerden karşılıklı etkileşim ve siyasetin tartışılabileceği bir kamusal alan oluşturması siyasete katılım aracı olmasındaki rolüne dikkat çekmektedir.

Yeni medyanın siyasete katılım ve politika yayma aracı olarak kullanılması yaşadığımız dönem itibarıyla kaçınılmaz bir sonuçtur. Deterministik bir bakışla, teknoloji geliştiği için, siyaset alanında sosyal ağlar kullanılmaya başlandı demek çok doğru olmayabilir ancak bu tıpkı daha önce kitle iletişim araçlarının siyasete katılım için kullanılması, siyasi ve günlük yaşamın bir parçası olması gibi hem bir sonuç hem de bir gerekliliktir.

Ülke nüfusunun 52 milyonu aktif sosyal medya kullanıcısı iken; miting alanlarına seçmen toplamak, zaman ve mekâna sıkışıp kalmak yerine; seçim öncesi, sonrası her süreçte seçmenlere iki tık kadar uzakta olabilecekleri bir ağa, bir kamusal alana sahip olmak siyasiler için ele geçirilmez bir fırsattı ve değerlendirmekten kaçınmadılar.⁵⁰

Bugün dünya üzerinde, demokratik ya da antidemokratik, neredeyse her ülkenin liderinin Twitter veya Instagram hesabı bulunmaktadır. Siyasi parti liderleri Twitter’da tweetlemektedir. Her muhalif grup, dijital olarak protesto düzenleyebilmektedir. Dijital protestolar, dijital aktivizm hareketlerinin bir parçasıdır. Bu protestolar, kimi zaman sadece bir etiket ya da yorum (mention) altında, kimi zaman Facebook gruplarında, kimi zaman sanal kampanyalarla, kimi zaman e-mail gruplarında bildiri dağıtılarak yapılabileceği gibi, hacktivizm gibi illegal örnekleri de mevcuttur. Hacktivizm, aktivist grupların seslerini duyurmak için çeşitli devlet kurumları, NATO vb. uluslararası örgütlerin internet sitelerini, veri bankalarını hackleyerek veya veri sızdırarak gerçekleştirilen eylemlerdir.

Sivil toplum kuruluşlarının tamamı sosyal ağlarda yerini almıştır, sendikalar sosyal ağlarda üyeleriyle iletişimde kalmakta ve onları harekete geçirebilmektedir.

Siyasetçilerin sosyal ağları kullanıyor olması yurttaşlar için bir fırsattır. Bu sayede kamu politikalarına şekil verme sürecinde yurttaşlar seslerini, siyasetçilere duyurabilecek bir alana sahip olmaktadır.

Antidemokratik ülkelerde ise muhalif fikirlerin ana akım medyada yer bulamaması gibi durumların önüne de geçen yeni medya, yurttaşların ideolojilerini paylaşabileceği, fikirlerini tartışabileceği şeffaf bir kamusal alan sağlamaktadır.

⁵⁰ Türkiye’de internet ve sosyal ağların kullanımı hakkındaki istatistikler için bkz: Dijilopedi “2019 Türkiye İnternet Kullanım ve Sosyal Medya İstatistikleri”; www.dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri (Erişim Tarihi: 03.12.2019)

Bu kamusal alanı birçok siyasi ve onların seçmeni kullanmaktadır. Yeni medya uygulamalarından ve siyasilerin aktif olarak kullandıkları sosyal ağ olan Twitter’da Türk siyasilerinin Kasım 2019 itibariyle takipçi ve etkileşim sayıları şöyledir:

Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Takipçi Sayısı: 14.356.828, Tweet Sayısı: 6.362, Erdoğan attığı son tweete karşı yaklaşık 28 bin retweet almıştır.

Kemal Kılıçdaroğlu, CHP Lideri, Takipçi Sayısı: 6.639.545. Tweet Sayısı: 3.693, son tweetine karşılık 1.161 retweet almıştır.

Merak Akşener, İYİ Parti Lideri Takipçi Sayısı: 3.293.039, Tweet Sayısı: 10.531, son tweetine karşılık 1.121 retweet almıştır.

Devlet Bahçeli, MHP Lideri Takipçi Sayısı: 5.004.230, Tweet Sayısı: 5.550, son tweetine karşılık 1754 retweet almıştır.

Donald Trump, ABD Başkanı, Takipçi Sayısı: 68.030.022 milyon, Tweet Sayısı: 47.584, son tweetine karşılık 17.920 retweet almıştır.

Benjamin Netanyahu, İsrail Başbakanı, Takipçi Sayısı:1.708.649 milyon, Tweet Sayısı: 5788, son tweetine karşılık 266 retweet almıştır (Twitter, 2019).

Türk ve dünya siyasileri, Twitter’ı destekçilerine, muhaliflerine ulaşmak için kullanıyor. Türkiye siyasetçilerinin, Twitter hesapları resmi içeriklere sahip olmasına ve siyasi kimliklerinin devamı görünümünde olmasına karşın, meclis ya da basın toplantılarındaki sert üsluplarının neredeyse hiç yer almadığı, sosyal medya profesyonelleri tarafından yönetilen hesaplardır.

Bu hesapların yurttaşlarca takip edilirliliği, etkileşimi yüksektir. Bu anlamda, profesyonellerin yönettiği AK Parti Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Twitter hesabına, özellikle derdi ve sorunu olan kişilerin yanı sıra; Erdoğan’a olan ilgilerini göstermek, onu desteklemek için etkileşimde bulunanlar da mevcuttur. Erdoğan’ın hesabından yurttaşla etkileşime aleni olarak geçilmese de bu hesabın mention bölümünde yurttaşlar birbirleriyle iletişime geçmektedir, bu da bir çeşit örgütlenme, dernekleşme faaliyeti olarak siyasete katılımıdır. Burada, kendileriyle aynı düşüncede olan yurttaşlarla tanışabildikleri gibi, aynı zamanda tartışabilir, fikirlerini paylaşabilirler.

Ancak, Erdoğan'ın sosyal medya hesaplarında meydana gelen etkileşimlerin bir kısmı da Eroğul'un katılımın sınırlılıklarında ifade ettiği dizgeye karşıtlık olarak oluşan olumsuz katılımdır.

Öte yandan, katılımın ideolojik ortamını da oluşturması ve yurttaşa can güvenliğinin korunarak siyasal hayata katılım olanağı vermesi ile de yeni medya siyasete katılım aracı olarak işaretlenmelidir.

Sosyal medyanın devlet yönetimine katılmış politikacılar tarafından kullanılmasının yanı sıra, yurttaşın kullanımına da açık olması ve hatta yurttaşlar tarafından yönetilen bir medya olması sebebiyle sosyal medya katılımın yollarını hem yurttaş hem de devlet yönetimine katılan siyasiler açısından genişletmiştir.

Yurttaş gazetecilerin kanallarından canlı yayınlarına katılan siyasetçilerin, yurttaşların sorularına açık bir şekilde şeffaf bir ortamda yanıtlamaları, TV üzerinden yayınlanan programlara Twitter'dan yöneltilen canlı sorulara yanıt vermeleri, yerel sosyal ağlardan ekşisözlük'e seçim öncesi ve sonrası konuk olarak sözlük kullanıcılarının canlı akışta sorularını yanıtlamaları gibi birçok seçeneği kullanabilmektedir.

Bugün sosyal medya kullanıcılarının pek çoğu, siyasetçilerin sosyal medya hesaplarını takip ederek; gündemden haberdar oluyor, devletin bilerek veya gerek duymayarak yurttaşlarla paylaşmadığı birçok bilgiyi tanımadığı kişileri takip ederek (ekonomistler, bağımsız siyasi düşünürler, yabancı gazeteciler ya da bağımsız gazeteciler gibi kanaat önderleri ya da tamamen bölgesel bir lider, muhalefet liderleri, alakasız görünen troll hesaplar vb.) elde etmeye çalışıyorlar.

Geçtiğimiz yüzyılın son yıllarında zirveye ulaşan apolitizasyon akımı, sosyal medya ile gerilemiş gözüküyor. Bugün en azından birçok yeni medya kullanıcısı katılımcı davranışlar gösterirken, katılmayanlar da takip ettikleri hesaplar aracılığıyla ilgilenmeye başlıyorlar. Siyasete ilgi gösterme; beraberinde gündemi takip etme, toplumsal

sorunlardan haberdar olma, bu sorunlara karşı duyarlı hale gelme gibi sonuçlar doğururken, sürerlilik ve ilginin sürekliliğin de beraberinde getirir. Breese'e göre, bu kamusal alanın sürekliliğiyle toplumsal hareketler tıklama eyleminden gerçek eyleme dönüşmektedir (Breese, 2011).

2.6. Yankı Odaları, Troller, Bot Hesaplar: Yönlendiricilik, Sınırlayıcılık

Yeni medyanın sosyal ağlarında siyasete katılımı kısıtlayıcı etkilerden biri yankı odalarıdır. Yankı odaları (echo chambers), filtre balonları (filter bubbles) sosyal ağ kullanıcılarının kullanım alışkanlıklarına göre oluşturduğu filtreleme sistemlerine akademide verilen isimlerdir.

Sosyal ağ uygulayıcıları bu filtreleri kullanıcı deneyimini geliştirmek ya da kullanıcıların sosyal ağlarda geçirdiği zamanı nitelikli hale getirmek için biriktirdikleri verilerle oluşturduklarını öne sürerken, pratikte ise bu filtreler kullanıcıların ve / veya yurttaşların günümüzde dünyaya açılan penceresi olan sosyal ağ deneyiminin kısıtlanması sonucunu doğurmuştur.

Sosyal ağların kişiselleştirilmiş filtreleme sistemlerini oluşturan tüm veriyi, yurttaşların bu ağlara katılımı sırasında verdiği bilgi ve onaylar oluşturmaktadır. Verdiğimiz bilgiler, bu sistemin temel dayanağı olurken, sosyal ağları kullanmaya devam ettikçe; beğendiklerimiz, beğenmediklerimiz, görmezden geldiklerimiz, paylaştıklarımız, arama motorlarında gerçekleştirdiğimiz aramalar vb. tüm yeni medya etkinliklerimiz bir veri havuzunda toplanmaktadır.

Bu toplanan bilgi; veri madenciliği uzmanlarınca ve arama motorlarının yapay zekâsı tarafından işlenerek kişiselleştirilmiş filtreleme sistemimizi oluşturduğu gibi, reklam içeriklerinin gösterilmesi, bazı arama sonuçlarının öncelikli hale gelmesi gibi işlemler için de kullanılmaktadır. Yurttaşlar sosyal ağları kullanmaya devam ettikçe işlenen

verilerle oluşan filtreler *sosyal ağ deneyiminin kişiselleştirilmesi adına* çeşitliliği azaltarak, yurttaşı kendi fikirlerine türdeş fikirlerle çevrelemektedir.

Örneğin, yukarıda bahsettiğimiz Facebook ve Cambridge Analytica (CA) şirketinin adının karıştığı skandal⁵¹, aynı veri madenciliği yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Bu şirket (CA), Facebook ile anlaşmış, 2015 yılında gerçekleşen ABD seçimleri kampanya süreci ve öncesinde, kullanıcılarının kişisel verilerini işleyerek, seçim sürecinde gerçekleştirilecek olan kampanyayı bölgesel ve hatta kişisel hassasiyetlere göre şekillendirmiştir. Seçimin propaganda sürecinde Facebook'un kullanıcılarına sunduğu siyasi ve rutin reklamlarda CA adlı şirketten veri işleme hizmeti alan adaylar, yurttaşların kişisel hassasiyetlerini gözeten ve kollayanlar olarak kodlanırken, çalışmayan adaylarınsa karalandığı reklamlar yayınlanmıştır.

Bu örnekte de görüldüğü gibi yurttaşlar verilerinin işlendiğinden, önlerine gelen enformasyonun kişiselleştirildiğinden ve hedef gözetilerek sunulduğundan haberdar dahi değildirler (Beam, 2014: 1038).

WEB 2.0 döneminde, yurttaşların siyasal tercihlerini yönlendirebilen, bilgi akışının çeşitliliğini azaltan, siyasete katılımın özünde yer alan tartışma kültürünün oluşmasına engel olan yankı odaları, yurttaşların sadece kendi fikirleriyle dolu bir balona hapsolmesini da beraberinde getirdi.

Yankı odalarının kültürleri ve toplumları nasıl etkilediğini açıklayan çalışmada Pariser; bu filtreler ile internet aramalarının bireysel tercihler üzerinden şekillenmesine yönelik veri akışını düzenleyen algoritmaları sebebiyle, internet aramalarında ve sosyal ağlarda çeşitli kültürel birikimler arasında bir köprü oluşmasına engel teşkil ettiği ve kişileri kendileriyle aynı düşüncedeki insanlarla gruplandırıldığını söyler. Ona göre, filtre

⁵¹ Krş: "Facebook-Cambridge Analytica veri ihlali" https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook-Cambridge_Analytica_veri_ihlali (Erişim tarihi: 15.02.2020)

balonları Şu özellikleri taŐır; “1. Belirli bir balonda bulunan tek kişi sizsinizdir; 2. Bu balonu göremezsiniz; 3. Bu balona girmek sizin tercihiniz değildi(r)” (Pariser'den aktaran van Dijk, 2016: 321).

İçinde bulunduğunuzdan haberinizin olmadığı ve tercih etmediğiniz, tercih hakkınızın olmadığı bir toplulukta, tartışmalarda sadece kendi sesinizi duyduğunuz bir ortamda bulunurken etkin bir yurttaşlık pratiği gerçekteŐtirmek mümkün müdür? Yankı odaları teorisini tartışan akademisyenlerin üzerinde durduğu en önemli soru budur.

Bu sorunun yanıtı, pratikte farkında dahi olmadığımız bir balonun içinde bulunduğumuzu düşünecek olursak, farklı fikirlerle karŐılaŐmayan yurttaşın, sadece kendi ideolojisinin baskın ve iktidarda olduğu veya olması gerektiği fikrine kapılmasını da beraberinde getirir. Çünkü sosyal ağların kişiselleştirilmiş filtreleme sistemi özelliğinin bir sonucu olarak, yurttaşların kendi fikirlerinden baŐkasına kr veya sağır olduğuna değinilen yankı odaları özellikle siyasi hayatın önemli bir parçası olan haber akışı açısından yurttaşları etkileyen bir durumdur. Filtre sistemiyle kişiselleştirilmiş haber akışı kullanıcıların kendi tercihleri ile belirlenebildiği gibi, onların bilgisi olmaksızın geçmiş arama ve beğenme faaliyetlerinden yola çıkılarak, algoritmalar tarafından otomatik olarak da oluŐturulabilmektedir (Narin, 2018: 233).

Kişiselleştirilmiş haber akıŐları, sadece Facebook, Twitter, Instagram ya da Youtube gibi sosyal ağlarda değil, arama motorlarının yönlendirmesiyle eriŐtięimiz haber sitelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde geleneksel medyadan yeni medyaya entegre olan birçok basın kuruluşu, dijital okuyucularına kişiselleştirilmiş haber servisleri sunmaktadır. Kişiselleştirilmiş haber servisleri, sadece siyaset haberleri okumak isteyen yurttaşlara siyaset haberleri sunarken, bunları okumak istemeyen yurttaşlara siyaset haberlerinin olmadığı bir habercilik deneyimi sunmaktadır. Böyle bir sistemde, siyasete

katılım kısıtlanmaktadır. Siyasete katılıma ilgi duymayan yurttaşın ilgisini kazanacak ortamın oluşması engellenmektedir.

Dutton'ın derlemesine göre araştırmacılar, filtreleme sistemlerini kaygı verici olarak değerlendirmektedir. Bu sistemin, yurttaşların erişeceği çevrimiçi bilgilerin kalitesini düşüreceğini ve kötü bilginin dijital çağda demokrasiyi zayıflatabileceğini düşünüyorlar (Dutton, 2017).

Yankı odalarını oluşturan en önemli etki yurttaşların sosyal ağlara kayıt sırasında verdiği bilgiler ise, diğer önemli etki de troller⁵² sayesinde oluşan dezenformasyon veya bot⁵³ hesapların yarattığı çoğunluk sanrısıdır.

Araştırmacılar, bot hesaplar ve trollerin yarattığı algı dünyasının sosyal mühendisliğin bir sonucu olarak, yeni medyanın siyasilerce propaganda aracı haline getirildiğini dile getirmektedir.

Binark'ın troller ve bot hesapların bu enformasyon ağını manipüle edebildiklerine yönelik tespiti, yankı odalarının doğuracağı olumsuz sonuçlar açısından önemlidir. Ona göre, siyasi trollerin amacı, "Türkiye'nin kutuplaşan siyasal ve toplumsal alanını daha da keskinleştiren, siyasal hamaseti doruk noktasına çıkartan içerikler üretmek, kitlesel ajitasyon yapmaktır. Bu içerikler rasyonel akılla düşünmeye, olup bitenleri irdelemeye ve eleştirel mesafe almaya izin vermemektedir" (Binark, 2017: 22).

⁵² Troll hesap: Sosyal ağlarda farklı karakterler yaratılarak "trolleme" amacıyla açılan sahte kimlikli hesaplardır. Trolleme, herhangi bir konuda gerçekleştirilen tartışmada yer alan gerçek kişileri sınırlendirerek, kızdırarak kişilerin fikirlerini etkin biçimde beyan etmelerine engel olmak ve konunun amacından saptırılmasını sağlama etkinliğidir. Özellikle siyasi tartışmalarda konu "ciddiyetinin sulandırılması" yoluna giderek, muhalefeti sindirme ve muhalefetin azınlıkta olduğu algısını yaratarak, konuyu uzaktan gözleyen kamunun suskunluk sarmalına girmesi sağlanmaktadır.

⁵³ Bot hesap: Troll hesaplardan farklı olarak, bot hesaplar gerçek kişiler tarafından yönetilmemektedir. Bu hesaplar, toplu olarak tek bir noktadan yönetilen çoğu zaman anlamsız içerikler üreterek etiketlerin popüler (trend) hale gelmesini sağlayan robot hesaplardır. Bot hesaplar, özellikle Twitter, Instagram gibi sosyal ağlarda çoğunluk oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır.

Troller ve bot hesaplar ile arama motoru algoritmalarının sosyal ağlarda siyasal, ekonomik, kültürel, gündelik sorunlar fark etmeksizin tartışılan konularda çoğunlukta olan fikri öne çıkarma, çoğunlukta olmayan fikri geride bırakarak ve çoğu zaman bu fikirlerin görünürlüğünün engellemesi özelliğinden yararlanılmaktadır. Bu sebeple troller ve bot hesapların var olduğu bir medyada; özgür düşüncenin oluşması, yayılması, tartışılması pek de mümkün görünmemektedir.

Yankı odalarının oluşturduğu sanal dünya, kamuoyunun bilinen anlamıyla kamunun ortak sorunlar karşısında paylaştığı ortak kanaatler olması fikri konusunda da soru işaretleri doğurmaktadır.

Rusya'nın 2015 yılında muhalifleri, Ukrayna meselesi ve Batı ile ilişkiler konusunda *sansürleyemediği* bu sebeple, *tersine sansür* uygulama yoluna giderek, sözü edilen konularda kamunun fikirlerini değiştirmek değil, zihinlerini karıştırma ve bu konulardan uzaklaştırma amacıyla bir troll ordusu kurduğu basına yansımıştı.⁵⁴

Haberlere göre, Rusya'nın bu troll ordusu çeşitli karakterlere bürünerek, her türlü konuda fikir beyan eden, ancak devlet çıkarlarının söz konusu olduğu durumlarda da günde binlerce kelime içerikler üretmekle görevli uzmanlardan oluşmaktaydı.

Birçok iktidarın kullanmayı tercih ettiği kamuoyu yönlendirme görevi edinen profesyonel troll orduları, yurttaşların siyasete katılımında ters etki yaratmaktadır. İktidarın aldığı kararları etkileme çabası olarak tanımladığımız siyasete katılım, troll orduları sayesinde tersine dönmüş gözükmektedir.

Yankı odaları, troller ve bot hesaplar; araştırmacılara göre yurttaşların doğru haber alma hakkına ket vuran, karşıt fikirlerle tartışabilmesini önleyen, yurttaşı kendisiyle aynı kanaattaki yurttaşlarla bir araya getiren ve bu topluluğa hapseden olgulardır. Bu koşullar

⁵⁴ BBC: "Kremlin'in 'troll ordusunun' perde arkası" haberi: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150324_ukrayna_rusya (Erişim tarihi: 29.01.2020)

altında da yurttaşların herhangi bir siyasi pratiği doğru ve rasyonel olarak gerçekleştirmesi beklenemez.

3. Bölüm: Yeni Medya, Kamuoyu ve Toplumsal Hareketler

Daha önceki bölümlerde; siyasete katılım, yeni medya, siyasete katılım aracı olarak yeni medya çalışmalarını tartıştık.

Üçüncü ve son bölümde ise, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak öncelikle kamuoyu oluşturmadaki gücünü, ardından yeni medyanın ve sosyal ağlarının bir parçası olduğu toplumsal olaylara değineceğiz.

3.1. Yeni Medya ve Kamuoyu

Siyasete katılım, erkin kararlarını etkilemek için gerçekleştirilen her türlü davranış ise, kamuoyu oluşturmak için gerçekleştirilen eylemlerin amacı da erkin kararlarını etkilemektir. Bu sebeple yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak yarattığı olanaklar ve sınırlarının tartışıldığı bir çalışmada, kamuoyu kavramına değinilmesi gerekmektedir.

Siyaset biliminin günümüzdeki inceleme alanları en basit şekliyle yöneten ve yönetilenlerin ilişkilerine, kamu ve devlet ilişkilerine dayanır. Kışlalı, siyaset biliminin temel inceleme alanlarının düşünürlerce farklı odak noktalarına değindiğini vurgular, bazı düşünürlerin devletten yola çıktığını ancak çoğunluğun da iktidar terimine odaklandığını belirtir. İktidarın olduğu her yerde bir otorite, otoritenin olduğu her yerde de yöneten ve yönetilen vardır (Kışlalı, 2005:17-19).

Kamu ise, yönetilen sınıfa verilen isimlerden sadece biridir. Garner'ın ifadesine göre, siyaset biliminin doğa bilimlerinden farklı olarak tam ve benimsenmiş terimlerden yoksun olması onun niteliğini de belirler (Garner, 1932:1-14). Bu görüşten yola çıkarak neden kamu, devlet, hükümet gibi kavramlar farklı düşünürlerce farklı anlamlarda, kimi zamanda farklı kelimelerle ifade edildiğini açıklamak mümkündür.

Kapani'ye göre kamu, sosyoloji biliminin 'grup' kavramına yüklediği anlamın siyaset bilimindeki karşılığıdır. Bu anlamda kamu, belli bir sorun hakkında fikir ve kanaat sahibi

olan kişilerden meydana gelir (Kapani, 2005: 160-161). Bektaş, kamuyu genel anlamıyla grup olarak niteler ve şunları ekler, her sorun kendi kamusunu oluşturur, belirli bir sorunla karşılaşıldığında bir araya gelen kamu, başka bir sorunun kamusu olabilir de olmayabilir de. Yani farklı sorunlara aynı kişiler ortaklaşa kanaat oluşturabilecek iken, farklı sorunlar karşısında ortak kanaat farklı kişilerin bir araya gelmesiyle de oluşabilmektedir (Bektaş, 2000: 48).

Kamunun en belirleyici sınırı, ülkenin resmi sınırıdır. Bunun haricinde, kamuyu ve kamuoyunu kısıtlayan, sınırlayan bir konu ya da sorun bulunmamaktadır.

Ancak kamuoyu kavramı söz konusu olduğunda, burada işaret edilen grubun bir konu karşısında, ortak kanaat oluşturmasıdır. Yine Kapani'ye göre kamuoyu, belli bir zamanda, belli bir tartışmalı sorun karşısında, bu sorunla ilgilenen kişiler grubuna veya gruplarına hâkim olan kanaattir (Kapani, 2006: 161).

Kamu ve kamuoyu kavramları, tartışmaları ve siyasetin doğası gereği kavramsal sınırları belirsiz kavramlardır.

Kamuoyu kavramı, kitle kanaati olarak da kullanılabilir ancak bir diğer görüşe göre kamuoyu, kamunun odaklandığı sorun ile ilgili kişilerin görüşlerinin toplamıdır (Wilcox vd, 2006: 215).

Lippman, kamuoyu analizi yapılırken, kamuyu oluşturan bireylerin deneyimlerine dayalı bir oyun olduğunun unutulmaması gerektiğini söyler (Lippman, 1927: 11).

Benzer bir düşüncede olan Domenach ise bu deneyimleri şöyle aktarır; “Bireylerin görüş edinmeleri zordur. Kendine özgü bir yargıya varmak için kavrayabileceği bir konuda dahi bireyler, içinde yaşadıkları toplumsal kesimi, gazetesini, akrabalarını ve dostlarını dayanak olarak almaktadır” (Domenach, 2003:106).

Kapani bu deneyimleri, kamuoyunu oluşturan etmenler olarak şöyle sıralar, kişilik yapısı ile ilgili psikolojik etmenler (sübjektif), kanaatlerin oluşmasında sosyal çevre (grup) etkisi (burada sosyal çevre; aile, okul, iş ve meslek grupları, sendika, meslek kuruluşları ve benzeridir), yüz yüze yapılan temaslar ve kanaat önderlerinin rolü, kitle haberleşme araçları (Kapani, 2005: 163).

Günümüzde bu etmenlerin arasına yeni medya ve sosyal ağları katmak pek ala mümkündür. Sosyal ağlar üzerinde şekillenen sanal cemaatler, kişilerin gününbirlik düşüncelerinden, siyasi düşüncelerine kadar birçok konuda belirleyici olabilmektedir.

Yani kamuoyu kavramı, kamuyu oluşturan bireylerin ailelerinden, yaşayışlarından, içinde buldukları toplumsal sınıftan, yaşından, cinsiyetinden, mesleğinden bağımsız düşünülemez. Çünkü kamuoyu, kamuyu oluşturan bireylerin deneyimlerinden yola çıkarak, bu deneyimleri paylaştığı diğer bireyler ile bir araya gelerek oluşturduğu bir ortak tepki, ortak kanaattir.

Kamuoyu, haberlerin ve fikirlerin özgürce yayılabildiği ortamlarda gelişir (Giritli, 1984), ilgilendikleri konular hakkında kamunun bilgilendirilmesiyle, kamuoyu oluşturarak erkin kararlarını etkilemeye çalışan aktivistler, Mankovski'ye göre günümüzde bunu teknolojik gelişmelerin sağladığı avantajlardan faydalanarak gerçekleştirmektedirler (Mankovski, 2004: 226).

Yeni medya ve sosyal ağlar sayesinde kitle iletişim araçlarına kıyasla daha hızlı bir şekilde olaylardan haberdar oluruz ve yeni medyanın karşılıklı etkileşim özelliği de (Gürcan vd, 2001), grupların iletişimini tıpkı yüz yüze iletişimde olduğu gibi kolaylaştırmaktadır (Timisi, 2003: 26). Yeni medyanın bu özellikleri sayesinde aktivistler seslerini daha hızlı, daha az çabayla, daha az maliyetle duyurabilmektedir (Raymond, 2003: 220).

Aktivistlerin ya da sivil yurttaşların seslerini duyurmak için yeni medyanın bu özelliklerinden faydalanması bir ortak fikir çevresinde bir araya gelmeyi sağlamakta, sorunların tartışılmasına ön ayak olmaktadır. Daha öncede söz ettiğimiz gibi, bu sorunların tartışılmaya ve ortak fikirlerin oluşmaya başladığı yer yeni medya ise, sokaklara ulaşması da uzun sürmemektedir. Ancak her zaman, yeni medyada oluşan kamuoyu ile yurttaşlar sokaklara inmek zorunda değildirler, dijital protestolar da yurttaşları amaçlarına ulaştırabilmektedir.

3.1.1. Kamuoyu ve İktidar

Kamuoyu, demokratik ülkelerde iktidarın karşısındaki en etkin baskı unsurudur.

İktidarı belirleyen, siyasi gündemi takip eden bireylerin, ortak düşünceleridir. Bu düşünceler, iktidarların geleceğini ve bugünkü yerlerini belirleyen unsurların başında gelir. Çünkü, her şeyden önce kamuoyu desteğini arkasına alan iktidarlar hem kendi ülkelerinde hem de uluslararası siyasette de meşru kabul edilirler.

İşte bu sebeple, günümüzde antidemokratik eğilimlere sahip iktidarlar dahi, kamunun desteğini aldıklarını gösterebilmek için seçimler düzenlemektedir. Bu noktada Kapani de uygulamada var olan gerçekliğin, yani totaliter rejimlerde dahi halkın siyasete katılımının sağlanmasının gerekçesini siyasi meşruiyet ve bunun uluslararası politikadaki önemine bağlar (Kapani, 2005: 155).

Kamuoyunun iktidarlar açısından neden önemli olduğu sorusu hem siyaset bilimince hem de iletişim bilimince yanıtlanmıştır.

Siyaset biliminin bu konudaki görüşleri, toplumun iktidarı etkilemede baskı unsuru oluşturması yönünden ele alınırken, iletişim bilimi ise kamuoyunun baskı unsuru olması haricinde, bu baskının oluşmasında kullanılan araçları inceler.

Siyaset bilimci ve aynı zamanda bir gazeteci olan Lippman'a göre, kamuoyu siyaset üzerinde çok etkili değildir, bu sebeple kamuoyunu *görünmez hayalet* olarak tanımlar (Lippman, 1927). Lippman'ın aksine birçok siyaset bilimci, kamuoyunun özellikle demokratik toplumlarda siyasal hayatı etkileyen önemli unsurlardan olduğunu ifade ederken, Lane ve arkadaşları kamuoyunun iktidarı etkileyen bir unsur olduğunu şu sözlerle belirtir, "Hükümet politikası ve gerçekte bütün önemli tarihsel olaylar, siyasal toplumun üyelerinin kanaatleri tarafından biçimlendirilmektedir" (Lane vd, 1964: 1).

Lane ve arkadaşlarının, kamuoyunu siyasal hayatı etkileyen bir unsur olarak nitelmesini destekler nitelikte birçok olay yaşanmıştır. Yakın tarihte, hükümetleri düşüren, bakanları istifa ettiren, iktidarın toplumdan soyutlanmasına sebep olan birçok olayda kamuoyu baskısı mevcuttur.

ABD'de Başkan Nixon, Watergate Skandalı ile bir diğer Başkan Reagan ise İranganate Skandalına karşı gelişen kamuoyu baskısı sonucu istifa etmişlerdir.

Özellikle skandal olarak nitelenen toplumlara etkileyecek boyuttaki olaylara karşı oluşan kamuoyu baskısı, kamunun toplumsal normlarına göre olağan saymadığı olaylara verdiği tepki olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizdeyse kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla beraber iktidarın yaptıkları, diplomatik eylemler vb. kamunun izler alanına dahil olmuştur. Kamusal alanda tartışılan siyasi konular, kimi zaman ülkemizde de skandal boyutlarına ulaşmış ve kamuoyu baskısının oluşmasına sebep olmuştur.

Örneğin, 90'lı yıllarda İskigate Skandalına karşı oluşan kamuoyu baskısı, dönemin İSKİ Genel Müdürü Ergun Göknel'in yargılanması ve hüküm giymesıyla sonuçlanmıştır. Kapani, bu gibi örneklerin kamuoyunu 'iktidarları yıkan ve yapan güç' olarak nitelleyenleri haklı çıkardığını ifade eder (Kapani, 2005: 172).

İletişim bilimine göre ise kamuoyu, özellikle Habermas'a atıfla kamusal alana benzemektedir. Habermas, siyasal söz söylemeyi kamusal olarak niteler. Habermas kamusal alanın tanımını yaparken, aslında kamuoyundan da bahsetmektedir, şöyle ki; yurttaşlar ancak, genel olarak tartışabildiklerinde kamusal bir gövde biçiminde davranmış olurlar. Bu tür bir iletişimin daha genel bir kamusal gövde içinde gerçekleşmesi, bilginin muhataplarına aktarılmasını ve onların etkilenmesini mümkün kılacak özgül araçları gerektirir. Günümüzde gazeteler, dergiler, radyo ve televizyon kamusal alanın iletişim araçlarıdır (Habermas, 2004: 95).

Habermas'ın burada kastettiği bilginin muhatapları kamuyu yönetenlerdir, bu ifade kamuoyunun iletişim bilimindeki yerini ifade etmektedir. Kamunun birbiriyle iletişim kurmasıyla oluşan kanaatler, bu kanaatlerin etkilemesi gerekenlere, muhataplarına ulaşmasında kullanılan araçlar, iletişim biliminin ilgi alanındadır. Günümüzde bu araçlara yeni medya da dahil olmuştur.

Habermas'ın işaret ettiği kamu ise, burjuva kamusudur. Onun kamusal alanı burjuvanın ortaya çıkışıyla ilintilidir. Bu sebeple Habermas, 18. yüzyıl burjuva toplumunu kamusal alanı anlatırken çıkış noktası alır, kamu kavramının evrimi burjuva ile başlamıştır. Çünkü, burjuvazi ile birlikte kamu kavramı, otoritenin bir prensin kullandığı hak olmaktan çıkıp, otoritenin yasal olarak kullanılmasıyla var olan bir kavram olarak anlaşılmaktadır (Habermas, 2004). Burada, mülkiyet haklarının kazanılması vb. sebepler de kamu kavramının nitelenmesine sağlamıştır.

Yani, iletişim bilimi geneli itibarıyla kamuoyu kavramıyla ilgisini, kamuoyunun oluşturulması sırasında kullanılan araçlar üzerinden tanımlar. Kamuoyu baskısı, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle oluşan kamusal alan sayesinde tanımlanabilir bir olgu haline gelmiştir.

Daha öncesinde, örneğin Kapani'nin bahsettiği kanaat önderlerinin etkisi, kitle iletişim araçları mevcut değilken kanaat önderinin yüz yüze erişebildiği bireyler ve o bireylerin ulaşabileceği birey sayısı ile sınırlıydı (Kapani, 2005: 164).

Bugün kamuoyunun iktidar üzerinde bir baskı unsuru olmasından söz edebiliyorsak, burada kitle iletişim araçlarının kamuda oluşan kanaati yaygınlaştırmadaki gücüne vurgu yapılmalıdır. Bu sebeple, kitle iletişim araçları, özellikle 20. yüzyıl iletişim çalışmalarında iktidarı denetleyen bir güç olarak da tanımlanmıştır.

Kamuoyunu başka bir çerçeveden ele alan Neumann ise suskunluk sarmalı kuramıyla, kamuoyunun fikir ve kanaat sunulması ve tartışılması değil, ancak toplumcu bakış açısıyla fikre eşlik edilmesini anlatır. Bu kurama göre; bir kişi veya grubun savunduğu düşünce, içinde bulunduğu toplumun kabul ettiği normlara uygun değilse, bu kişi veya grup toplumdaki dışlanma korkusuyla fikrini saklamaktadır (Neumann, 1984). Burada sadece kanaatlerin açıklanamadığı korku toplumlardan bahsedilmemektedir, demokratik toplumlar da aynı şekilde bu tanıma dahil edilmektedir.

Neumann'ın Suskunluk Sarmalı kuramında bahsettiği (Neumann, 1984), topluma uyup sessiz kalan birey, Lippman'ın işaret ettiği rızanın üretilmesi sürecinde etkilenen kişi veya kişilerdir. Lippman kamuoyunu, rızanın üretildiği araç olarak görmektedir (Lippman, 1927).

Kamuoyu oluşturma kavramını kapsayan etkenlerden psikolojik ve sosyolojik olanları, yukarıda açıklamıştık. Söz konusu medya olduğunda ise, kamuoyunu oluşturmayı doğrudan etkileyen unsurlar ifade edilmektedir. Kamuoyunu politika ve medya perspektifinden oluşturan unsurlar bünyesinde siyasete katılım araçlarını da barındırmaktadır. Bunlar; siyasi partiler ve gruplar, baskı grupları siyasete katılım aracı olarak kamuoyunu oluşturan etkenler iken diğer etkenler ise medyanın gücü ve baskı gruplarının medyayı etkin olarak kullanabilmesidir.

Habermas'ın kamusal alanının halkla ilişkiler uygulayıcıları tarafından 'büyük şirketlerin ve hegemonik devletlerin' özel alanına dönüştüğünü belirten Bektaş, kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluştururken üç görevi olduğunu söyler, bunlar; siyasal mesajların özgür ve doğru olarak kamuya iletilmesi, siyasilere duyulan ilgiyi arttırmak, kamuoyunun fikir, kanaat ve faaliyetlerini açıklayarak toplumun etkilenmesini sağlamaktır (Bektaş, 2000: 118).

Bu konu içerisinde kamuoyuna ve kamu kavramlarına değinmemizin sebebi, asıl inceleme konumuzun yeni bir siyasete katılım aracı olarak yeni medyanın üstlendiği işlevi anlatabilmek adına, bu kavramların üzerinde durmamız gerekmesidir.

Kamu ve kamuoyu kavramı; kavramları temellendiren siyaset bilimi düşünürlerince farklı görüşlerle ifade edilse de bu konudaki görüşlerin en yaygın olanları yukarıda sıraladıklarımızdır.

Siyaset biliminin doğası gereği net bir sınır çizemediği bu kavramların, çalışma disiplinimiz olan iletişim biliminde de net olarak ele alınmaması olağandır.

Özetle kamuoyu, yurttaşların belirli sorunlar karşısında oluşturdukları ortak kanaatlerdir. Oluşan bu ortak kanaatlerin, iktidar erki açısından önemi ise, bunlar iktidar kanadının fikirleriyle paralellik göstermediği takdirde, kamunun siyasete katılım araçlarını kullanarak iktidarı etkileyebilecek bir baskı oluşturabilmesidir.

Bu sebeple fikirleri toplumla uyuşmayan iktidarlar, iktidarlarını kaybederler. Ancak, bazı koşullar altında kamunun fikrinin değişiklik gösterebileceğini de unutmamak gerekir. Bunlardan bazıları, toplumsal olarak yaşanan felaketler, ekonomik krizler, savaşlar ve benzeridir. Bu koşullar gerçekleştiğinde, kamuoyunun desteğini arkasına alamayan iktidarlar dahi, iktidarlarını koruyabilmektedir.

Eroğul'un siyasete katılım koşullarından can güvenliği, toplumla kanaatleri uyuşmayan iktidarların toplumlar tarafından bu uyuşmazlığa rağmen değiştirilmediğini ortaya koymaktadır (Eroğul, 1999: 55-57). Çünkü yurttaşlar, zor dönemlerde baskıcı olduğuna inandıkları rejimlere dahi sarılmaktadır.

Kamuoyunun etkin bir baskı unsuru olduğu dönemler, bireyci bakış açısıyla toplumda can güvenliğinin olduğu dönemlerdir. Kamuoyunun iktidar sahiplerince oluşturulduğu dönemleri ise, toplumcu bakış açısıyla can güvenliğinin olmadığı dönemler olarak niteleyebiliriz.

Kamuoyunu oluşturan iktidarın kendisiyse, kamuoyu baskısından söz etmek mümkün müdür?

Burada iki farklı paradigma kamuoyu konusundaki fikirlerini belirtirken, yine toplumcu sosyologlara eşlik edebilecek bir siyaset ve iletişim kuramcısından söz etmeden bu tartışmaya devam etmek olası değildir. Neumann'ın *Suskunluk Sarmalı* kuramı, tam da bu noktada devreye girer, toplumlar bireylerin can güvenliği olmadığında kanaat nderlerince oluşturulan fikirleri sorgulamadan kabul etmektedirler, çoğu zaman toplumlar bu kanaatleri kendi kanaatleri sanma eğilimindedirler.

Neumann'ın ve toplumcu sosyologların işaret ettiği, kamuoyunun iktidar sahiplerince oluşturulduğu devletler, geçmişte antidemokratik -çoğu zaman faşist- devletler iken, günümüzde demokratik ve antidemokratik devletlerin tamamı, kamuoyunun oluşturulması sırasında faal durumdadır.

Buradan yola çıkararak anlıyoruz ki, Nazi Almanya'sını var eden propaganda ile manipüle edilmiş toplumlar, günümüzde her devletin kullandığı kamu diplomasisi faaliyetleriyle etkilenmeye devam etmektedir. Üstelik çoğu zaman bu faaliyetlerin iktidarın değil, toplumun genel yararı için olduğu ileri sürülmektedir. Bu fikrin meşruiyeti, kamuoyunu

oluşturan kamu diplomasisi kurumlarının hükümetlerin değil devlet tüzesisinin kurumları olarak nitelenmesi ile de desteklenmektedir.

Burada, kamuoyunu oluşturan unsur iktidar ise, iktidar üzerinde kamuoyu baskısı da oluşamaz.

Yasama ve yargı erkini de siyasete katılım araçlarıyla etkilemek mümkündür ki özellikle bu nokta da birçok devlette olduğu gibi ülkemizde de kitle iletişim araçlarının ve günümüzde de yeni medyanın rolünün tartışılması gerekmektedir.

Yeni medya, kamuoyu ve iktidar perspektifinde irdelendiğinde ise, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak sağladığı olanaklar artmaktadır.

Öncelikle, muhalif siyasi kanada, kendini ifade edebilecekleri, ana akım medyadan bağımsız, içeriklerini kendilerinin ürettiği, öz denetimlerini yapabildikleri bir ortam sağlamaktadır.

Ayrıca siyasete katılımın öznelere kendi sorunlarını aktarabileceği, herkesin istediği anda istediği yerde sorunlarını paylaşabileceği bir ortam sunmaktadır, bu ortam katılımın bir yolu olan derneklere, siyasi partilere ve sivil toplum kuruluşlarına üye olmadan siyasal sosyalleşme olanağı sağlayacaktır. Totaliter rejimlerde, rejimin hoş görmediği siyasi gruplara üye olan kişilerin toplumdan dışlanma korkusu yaşamaları ve dolayısıyla bir suskunluk sarmalı içine hapsolmalarının da önüne geçilmiş olacaktır.

Yeni medya böylelikle iktidar kanadı dışında kalan her kesime kendi kamuoyunu oluşturma şansı tanımaktadır. Yeni medya ile ülke gündemini yönlendiren siyasi parti muhalefet partisi olabilir ya da iktidara destek vermeyen bireyler, gündemi ve iktidarı etkileyecek fikirlerini yayma şansı bulabilirler. Yeni medya bu anlamda hem muhalif siyasi partilere hem de tüm yurttaşlara zaman ve uzamı yıkarak bir katılım yolu açarken, basın özgürlüğünden ve fikir yayma hürriyetinden de faydalanmalarını sağlamaktadır.

3.1.2. Kamuoyu Oluşturma Açısından Yeni Medyanın Rolü

Kitle iletişim çağında kamuoyunu oluşturan etmenler; kişilik yapısı, toplumsal çevrenin etkisi, kanaat önderlerinin etkisi, kitle iletişim araçlarının etkisidir (Kapani, 2005: 162-166), ancak günümüz enformasyon toplumunda bu etmenlere bir yenisini daha eklenmiştir: yeni medya.

Kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturmadaki gücünü kısıtlayan çeşitli etkenler vardı, aynı etkenler yeni medya için de geçerlidir. Bunlar yayınlanan tüm haber ve yorumların sadece tercihler doğrultusunda tüketilmesi konusundaki kişisel tercihler ve ihtiyaçlar ya da buldukları toplumsal çevrenin normlarına olan bağlılıkları sebebiyle, bazı yayınları görmezden gelme sebebiyle o bilgiye hiç erişmemek.

Burada Katz, Blumler ve arkadaşlarının *Kullanımlar ve Doyumlar* kuramıyla işaret ettikleri etkiden söz edilmektedir. Bu kurama göre, kişilerin sosyal ve psikolojik kökenli ihtiyaçları kitle iletişim araçlarından beklentilerini oluşturmaktadır (Katz, 1959; Blumler vd, 1974). İzler kitle açısından değerlendirme yapan bu kurama göre, bireyler; kendi ihtiyaçları doğrultusunda kitle iletişim araçlarını kullanmaktadır. Dolayısıyla, kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturmadaki gücü, izler kitlenin tercihlerinden etkilenmektedir. Aynı kuramı yeni medya araçlarının kullanımı için de düşünmek yanlış olmaz.

İzler kitle, yeni medya araçlarını da ihtiyaçları doğrultusunda kullanmaktadır ki bu durumda, yeni medyanın kamuoyu oluşturmadaki gücü de tercihler doğrultusunda sınırlanmaktadır. Ancak burada, yeni medyayı kitle iletişim araçlarından ayıran önemli bir nokta vardır, o da yeni medyanın içeriğini oluşturanların bir kısmını izler kitleye dahil olan bireylerdir.

Yani burada, kitle iletişiminin izler kitlesinden daha etkin bir kitleden söz ediyoruz. Bu kitle, kitle iletişim araçlarında Bektaş'ın işaret ettiği kamuoyu oluşturmadaki üç

görevinden biri olan siyasilere duyulan ilgiyi arttırmak görevini ya görmezden gelebilir ya da kendi tercih ettiği siyasiye ilgi duyulmasını sağlayacak içeriğin üreticisi olabilir; diğer bir görev siyasal mesajların özgür ve doğru olarak kamuya iletilmesi noktasında ise, kitle iletişim araçlarındaki eşik bekçiliği rolünü kendisi üstlenebilir, kamuyu kendi istediği şekilde doğru ve özgür bilgilendirebilir. Burada eşik bekçisi olarak içerik üretebilen kişinin niyeti önemliyse de yeni medyada içerik üreticisi yüzlerce ve izler kitle kendi içerik üreticisini tercih etmekte özgürdür (Bektaş, 2000: 118).

Yeni medyanın aynı zamanda içerik üreticisi olan izler kitlesi, gruplarda toplumsal özdeşlik teorisi ile de açıklanabilir. Bu modele göre, grup üyeliği duygusal bir bağdan daha çok, bilişsel bir süreçtir (Mutlu, 2004: 118).

Turner ve arkadaşlarının toplumsal özdeşlik teorisi, kitle iletişim araçlarının kamuoyunu oluşturma gücünü anlamak için kullanılırken (Turner vd, 1982:15-40), günümüzde yeni medyanın siyasete katılım aracı sayılmasındaki önemli etkenlerden kamuoyu oluşturmadaki gücünü açıklamak için de kullanılabilir. Yeni medyanın izler ve aynı zamanda üretici kitlesi, çoğu zaman toplumsal olaylar karşısında duygusal bir bağ edinmeden, aynı sorunları paylaştıklarını keşfettikleri bilişsel sürecin sonunda gruplaşmaktadırlar. Bu gruplaşma, farklı toplumsal sınıflardaki bireylerin, yeni medya aracılığıyla bir araya gelmesi, ortak kanaat oluşturmasıyla mümkündür.

Belki de yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak etkenliğini aktarabilecek en önemli özelliği, onun bir *anlamlandırma sarmalı* oluşturmasıdır. Bir kitle iletişim araştırması kavramı olan *anlamlandırma sarmalı*, birbirinden farklı yerel sorun ve olayların, iletişim araçları tarafından çok daha yaygın ve ciddi bir toplumsal sorunun varlığını öne çıkaracak şekilde bağlantılandırılması olarak tanımlanır (Mutlu, 2004: 28).

Yeni medya *suskunluk sarmalını* da kırmıştır. Örneğin Dündar çalışmasında, yeni medyayı *demokrasiye ve demokrasi kültürüne hizmet eden bir araç* olarak niteler.

Geleneksel medya ile yeni medyayı darbe dönemlerinde yaptıkları yayınlar üzerinden değerlendiren Dündar, geleneksel medyanın kimi zaman darbe yanlısı, sivil yönetim karşıtı yayınlar yaparak başarısız olduğunu iddia ederken, yeni medyanın önceki darbe dönemlerinde yurttaşlarda oluşan *Suskunluk Sarmalını*⁵⁵ kırmada önemli bir rolü olduğunu aktarır.

Ona göre, yurttaşların yeni medyada kendileriyle (darbe karşıtı kimseler) aynı fikirde olan birçok yurttaşı görme ve onlarla iletişime geçme fırsatı olmuştur. Daha önce yaşanan darbelerde, yurttaşlar darbe bildirisini yayınladıktan sonra TRT dışında kamuoyunu takip edebilecekleri sosyal ağlar gibi mecralara sahip olsaydı, “belki de tarihin akışı bambaşka olacaktı” (Dündar, 2018: 109-110).

Geleneksel medyanın darbe dönemlerinde, kapatılma, hapis cezası gibi baskılara maruz kaldığı için demokratik adımları savunmadığını aktaran Dündar, “Hem askeri yönetimlerin baskıcı tutumları hem darbe süreçlerinde verilen kayıplar hem de kitle iletişim araçlarının ağırlıklı olarak darbecilerden yana tavır alması, darbeler karşısında öğrenilmiş çaresizliğin hâkim olmasıyla neticelenmiştir” (Dündar, 2018: 109-110).

Çalışmada, yeni medya araçlarının örgütlenmeye sağladığı katkılarla, darbe karşıtı fikirlerin yayılmasının önlenmesinin zorlaşması, 15 Temmuz örneğinde bu engellemeyi yapacak vakit bulunamaması, ayrıca yine 15 Temmuz’da bir diğer yeni medya aracı akıllı telefonlara yüklenebilen bir görüntülü konuşma uygulaması olan *Facetime* aracılığıyla sivil iktidarın, askeri darbecilere karşı yurttaşları sokaklara çağırması gibi sebeplerle darbecilerin istediği gibi kamunun korkmadığını, bu sebeple suskunluk sarmalının kırıldığını söyler (Dündar, 2018: 111).

⁵⁵ Krş: Neumann: “Suskunluk Sarmalı”; bireyin toplumdan dışlanma korkusuyla düşüncelerini dile getirmemesi ya da ertelemesidir. Birey, toplumda kabul görmek için kendi görüşlerini bir kenara bırakarak suskunlaşır.

Yeni medyanın geleneksel medyadan ayrılan en önemli özelliğinin etkileşim ve çift yönlü iletişim olanağı tanınması olduğuna değinen Dündar, bu olanak sayesinde coğrafi ve toplumsal hiyerarşinin ortadan kalktığını, dolayısıyla siyasete katılım olanağının arttığını da savunur (Dündar, 2018: 102-103).

Yeni medya araçlarının kişiselleştirilmiş bağlantılar sunma özelliği, hipermetinselliği onun anlamlandırma sarmalı oluşturmasına sebep olur.

Şöyle ki; kişinin daha önce girdiği internet siteleri, takip ettiği haber içerikleri, yaptığı web aramaları ve hatta kişinin çeşitli uygulamalara üye olurken verdiği kişisel bilgileri, yukarıda söz ettiğimiz gibi onun kişisel filtreleme sistemini oluşturmaktadır. Kişiselleştirilmiş filtreleme sistemi, yeni medyayı siyasete katılım aracı olarak kullanan bireylere siyasal yönelimine, odaklandığı toplumsal sorunlara yönelik ardı ardına içerikler gösterecektir. Yeni medyada geçirdiği süre içerisinde sürekli olarak aynı siyasi konularla ya da toplumsal sorunlarla yüzleşen birey, bunları olduğundan daha etkili olarak algılayacaktır.

Bu, bireyde yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak kamuoyu oluşturmadaki gücünü arttıran bir refleks yaratırken, aynı zamanda yankı odaları başlığında aktardığımız gibi, bireyi kendi görüşü dışındaki görüşlere, kör ve sağır da edebilir.

3.2. Yeni Medya ve Toplumsal Hareketler

Dünya ve ülkemiz siyaseti, bizim de araştırma evreni olarak sınırlandırdığımız 2010 yılı itibariyle bir milat yaşamıştır. Özellikle, daha önce suskunluk sarmalına sarılmış gözükten Orta Doğu halklarının bu sarmalı kırması, dijital çağın siyasete etkisini yansıtmaktadır.

Sadece Orta Doğu'da değil, ülkemizde ve gelişmiş ülkelerde de yaşanan yeni medya çıkışlı ve yeni medya üzerinden yayılan toplumsal olaylar, son birkaç yılda tüm dünyayı etkilemektedir. Örneğin Kalaycıoğlu, Gezi Parkı olaylarını ele aldığı çalışmasında, söz konusu olayların yeni medyada konuşulmaya başlanmadan çok önce, bölge esnafının yaşadığı rahatsızlıklar sebebiyle çevresindekilere belediyenin yaptığı çalışmalardan bahsettiğini ve bu fikrin dolaşılma olaylardan çok önce sokulduğunu söylemektedir (Kalaycıoğlu, 2013: 1-2).

Başka bir bakış açısı ise, olayların tamamen yeni medyada üretilip, fikrin yeni medyada dolaşıma sokulduğunu söyler. Örneğin Arap Baharı başlığı altında ele alacağımız durum araştırmalarından biri, olaylardan aylar önce ülke insanların “devrimi” sosyal ağlar üzerinde konuşmaya başladığını aktarmaktadır (Korkmaz, 2012: 2147).

Bugün bir ülkede yaşanan olaylar, ülkenin dünya siyasetindeki yeri fark etmeksizin tüm dünyayı etkileyebilmektedir. Yeni medyanın yaygınlığı ve sınır tanımazlığı, belli bir noktaya kadar engellenemezliği, iktidardan ve/veya hayat koşullarından dolayı sorun yaşayan halkın sokaklara dökülmesinin önündeki bazı engellerin kaldırılmasına yardım etmiştir.

İşte böyle bir ortamda, dünyada ve ülkemizde yaşanan bazı olayların çıkışı toplumsal sorunlar olsa dahi yayıldığı yer; yeni kamusal alan, yeni medyadır.

3.2.1. Arap Baharı

Resim 1 Arap Baharı eylemleri sırasında yeni medya araçlarından Facebook oldukça gündemde olan bir uygulamaydı.

Tunuslu Muhammed Buazizi'nin 17 Aralık 2010'da kendini yakmasıyla başlayan eylemler, kısa sürede ülkeye yayıldı. Buazizi, ülkesinde seyyar satıcılık yaparak ailesini geçindirmeye

çalışan biriydi, belki bir devrimin kahramanı olmak gibi bir fikri yoktu ancak, olay günü ruhsatsız satış yaptığı gerekçesiyle zabıta ile tartışmış ve geçirdiği sinir krizi sonucu kendini yakmıştı.

Kendini yaktığı görüntülerin Youtube üzerinden paylaşılmasıyla birlikte, Buazizi bir kahraman ve Arap Baharı'nın simgesi haline geldi. Usul, Buazizi'nin etkisini yok saymaksızın şunları söylüyor: "Bölge uzmanları ve siyaset bilimciler, zaten uzun süredir bölgede halkların huzursuzluğu, biriken gerilim ve rejimlerin gittikçe artan meşruiyet sorunlarına dikkat çekmekteydiler" (Usul, 2011: 1).

Korkmaz'ın çalışmasında, Washington Üniversitesi'nin araştırmasından derlediğine göre, Tunus'ta yaşanan olaylar ve ardı sıra Orta Doğu'ya yayılan devrim hareketleri öncesi ve sonrasındaki sosyal medya hareketleri incelenmiş ve devrimlerden önce sosyal ağlar üzerinde sıklıkla devrim hakkında konuşmalar yapıldığı tespit edilmiştir (Korkmaz, 2012: 2147-2154).

Tunus'tan sonra Mısır'a sıçrayan olayların ise, iktidarın yürüttüğü baskıcı politikalara karşı duran 6 Nisan Hareketi'nin siyasi içerikli bloglarından yayınladıkları Tahrir Meydanı'na toplanma çağrısıyla başladığı bilinmektedir.

Resim 2 Washington Üniversitesi'nin Arap Baharı hakkında yaptığı bir araştırmaya göre, hareketler başlamadan önce Ortadoğu coğrafyasında yeni medya ağlarında "devrim" kelimesi sıkça kullanılır olmuştur.

Bu hareketin öncülük ettiği eylemler sonucunda, protestocuların karşı çıktığı Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek devrilmiş, yerine geçen Müslüman Kardeşler üyesi Mursi'de halkı memnun etmedi. Mursi'nin seçilmesinin ardından tekrar bir devrim yaşanmıştı.

Tahrir gösterileri hakkında, Mübarek'in devrildiği dönemde protestocu olan bir Mısırlı, devrimin; baskıcı rejim, işsizlik, artan rüşvet, şiddet, işkence olaylarının sonucunda yaşandığını söylüyordu.⁵⁶

Tekek ise bu olayların yaşanmasının kaçınılmaz olduğunu ancak yurttaşların yeni medyadaki örgütlenmelerinin başarısı sayesinde gerçekleşebildiğini şu sözlerle aktarmıştır:

25 Ocak 2011'de Tahrir Meydanı'nda toplanan büyük kalabalığın bir araya gelmesinde önemli etkenlerden biri yine sosyal medyadır. Arap Baharı'ndan önce, Mısır'da, insanların baştaki idarecilerin onay vermedikleri uygulamalarını sosyal medya araçlarını kullanarak tartışmaya başladıkları anlaşılmaktadır (Tekek, 2011)

⁵⁶ Krş: www.bianet.org/bianet/toplum/148699-bir-tahrir-direniscisinin-gozuyle-misir-devrimi adresinde yer alan "Bir Tahrir Direnişçisinin Gözüyle Mısır Devrimi" röportajında verilen yanıtlardan derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 22.11.2019)

Arap Baharı sürecinde Tunus, Mısır, Libya, Suriye ve Yemen ülkeleri etkilendi. Suriye hariç diğer ülkelerde Arap Baharı başladığında iktidarda olanlar artık iktidarda değiller, ancak Suriye dahil tüm ülkeler iç karışıklıklarla, bölünme tehlikesiyle ve memnun olmadıkları iktidarlara yönetilmeye devam ediyorlar.⁵⁷

Yeni medya ve sosyal ağlar aracılığıyla başlayan olaylar sırasında, devletin internet alt yapısına sahip olması sebebiyle, yani devletin istediği an kesintiye uğratabileceği bir medya olması sebebiyle kimi zaman siyasete katılım kesintiye uğramıştır.

Arap Baharı sürecinde de bölge halklarının protestolardan vazgeçmesi için internet kesintiye uğratılmış, ancak bu kesintiler olayları daha da büyütüştür.

Suriye’de, Arap Baharı başladığında iktidarda olan Beşar Esad halen iktidarda olmasına karşın yarım milyondan fazla insan hayatını kaybetti, on milyondan fazla Suriyeli başka ülkelere göç ederek vatanlarından ayrıldı.

Bu gibi olaylar, siyasete katılımı devletin kabul etmediği, hoş görmediği olumsuz katılım olarak nitelenebilir sonuç itibariyle, ancak olayların kansız devam edebildiği, iç savaşa dönüşmediği durumlarda yeni medyanın örgütlenme amacıyla kullanılması, kamuoyu baskısı oluşturması ve basın özgürlüğünün kullanılması hakkında başkası değildir.

Yeni medya Arap Baharı’nda, ülke halkına sorunlarını tartışabilecekleri bir kamusal alan sağlamıştır. Yurttaşların kendileriyle aynı fikirde olan diğer bireylerle bu kamusal alanda karşılaşması, kolektif bilincin oluşmasını tetiklemiş, örgütlenme süreci hızlanmıştır. Aynı konunun sürekli tartışılması ve paylaşılması ise kamuoyu oluşturarak uygun ideolojik ortam yaratılmış, oluşan kamuoyu Buazizi’nin kendini yakmasıyla birlikte sokakta vücut bulmuştur. Bu durum, yeni medyanın izler alanına dahil olmayan kitlenin de olaylardan haberdar olmasını ve katılımının önündeki “bilgi” engelini kaldırmıştır.

⁵⁷ Krş: BBC “Arap Baharı'nda devrilen liderlere ne oldu?” <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42232967> (Erişim Tarihi: 29.11.2019)

3.2.2. Obama'nın 2008 Zaferi

Resim 3 Obama'nın yeni medyada yürütülen seçim kampanyasının adresi mybarackobama.com adlı internet sitesi

Geçmiş siyahilere karşı yürütülen ırkçılık faaliyetleri ile dolu ABD'nin ilk ve tek siyahi başkanı Obama'nın 2008'de kazandığı başkanlık seçimi, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak

kullanılmasına önemli bir örnektir.

Obama'nın yurttaş ile yüz yüze görüşmenin haricinde yeni medyayla da yurttaşla erişilebileceğini fark ederek giriştiği kampanyasını, Facebook'u yaratan ekipten ayrılan Chris Hughes dijitalleştirmiştir.

WEB 2.0 ile başlayan dönemin en başarılı seçim kampanyalarından sayılan Obama'nın *change (değişim)* sloganıyla başlattığı analog ve dijitalin bir arada yürütüldüğü kampanya, ona Beyaz Saray'ın kapılarını aralamıştı.

Bir siyasete katılım yolu olan devlet yönetimine girmeyi sosyal medya kampanyasının başarısına borçlu olan Obama'nın, Facebook benzeri altyapısıyla, muhtemel seçmenleri ya da muhalifi olan kişilerle bir araya gelmesini sağlayan www.mybarackobama.com adlı internet sitesi, etkileşimli yapısı sayesinde siteye giriş yapan kullanıcılara Obama'ya soru sorma, eleştirme hakkı tanıdığı gibi geleceğin ABD Başkanı ile sosyal ağ aracılığıyla tanışarak, Obama'yı ulaşılabilir ve sempatik bir aday haline getirmişti.

Dijital kampanyanın etkisiyle, siyasal hayata yeni atılacak olan genç seçmenlerin de ilgisi; kendileriyle yakınlık kurabilen sosyal ve dezavantajlı bir gruptan çıkarak yükselmeyi başarmış rol model prototipi başkan adayına yönelmişti. Böylece siyasete *hiç ilgi duymayanlar, iktidardan memnun olmayanlar* ilgi duyar hale geldiler. Katılım koşullarının yaratılması açısından; Obama, yurttaşlarıyla ama özellikle siyasi hayata yeni atılacak gençlerle iletişim ve etkileşim halinde olmanın sonuçlarını aldı, 2008 yılında ABD'nin ilk siyahi başkanı oldu.

3.2.3. Wall Street'i İşgal Et!

Resim 4 "We Are The %99" (%99 biziz) İşgal et! hareketinin simgesel etiketlerinden biri.

Arap Baharı'ndan ve İspanya'nın öfkeli hareketinden feyz alan AdBusters isimli aktivist grubun toplanma çağrısıyla 17 Eylül 2011'de başlayan eylemler kısa sürede sosyal medyanın da desteğini alarak, dünya

çapında bir harekete dönüştü. Eylemcilere Zizek, Negri ve Hardt gibi önemli entelektüeller de katılmıştı.

Negri ve Hardt'ın bu eylemler hakkında kaleme aldıkları *Duyuru*'da ifade ettikleri gibi, bu işgalin sebebi sadece ekonomi değildi, aynı zamanda yaşanan temsiliyet sorunuydu da. Negri ve Hardt, yatay örgütlenme ve doğrudan demokrasiye duydukları özlemi ifade ediyorlardı (Hardt, Negri, 2013: 35).

Yani onlara göre, "İşgal Et!" hareketinin temelinde yatan asıl sorun katılımcı politikaların uygulanmaması, yurttaşların devlet yönetiminde ve karar mekanizmalarında yeteri kadar söz sahibi olamamasıydı. Aslında bu bile, özellikle barışçıl göstericilerde yaşanan polis şiddeti görüntülerinin Youtube üzerinden yayılarak, kitlenin giderek artmasına sebep

olan, sosyal medya üzerinden toplumsal hareketlere dönüşen bu eylemlerin neden katılımı arttırdığının kanıtıdır.

Resim 5 Eylemler başladıktan yaklaşık 3 hafta sonra, Wall Street Journal gazetesi "Occupied" başlığıyla yayın yapmaya başladı. Sosyal ağlarda başlayıp Wall Street'e taşan eylemlere, analog medya da dahil olmuştu.

Eğitimli gençlerden oluşan ve görünürde ekonomik sıkıntılar yüzünden çıkan bu isyan hareketi, Wall Street'te vücut bulması sebebiyle genel olarak ekonomi temelli bir eylem olarak kodlansa da Negri ve Hardt'ın ifadesinden anlaşılacağı üzere, birçok

sorunun iktidara ulaştırılması adına bir yardım çığılığıydı aslında.

İşgal Et! hareketinin sosyal medyayı aktif olarak kullanabilmesi; onu küçük çaplı bir grubun aktivist eylemi olmaktan çıkarmış ve Wall Street'e gelmesine sebep olmuştur.

Bu durum, katılım yollarından örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırıldığını, özellikle sürecin kısaldığı ve örgütlenmek için gereken eforun azaldığını gösterir. Eğitimli bireylerin siyasete katılım oranlarının yüksek oluşuna da bir örnektir. Zaten hareketi başlatan grup bir alternatif kültür dergisinin etrafında toplananlardır ki, yukarıda söz ettiğimiz gibi eğitimli bireylerin katılımıyla başlayan olaylar çağımız entelektüellerinin de desteğiyle devam etmiştir.

Dünya kapitalizminin merkezini hedef alan ve geliri fakir ve orta sınıftan alarak zenginlere paylaştıran sisteme karşı bir duruş olması sebebiyle Eroğul'un *düzene karşıtlık* olarak tanımladığı olumsuz katılımdır.

Ayrıca eylemcilerin kendi içlerinde oluşturdukları meclisleri ile de doğrudan demokratik bir sistemi benimsemişlerdir. Doğrudan demokrasiler; katılımcı yapılarıyla bilinen, her yurttaşın söz hakkı, oy hakkı olduğu, çoğulcu ve uzlaşmacı bir yönetim modelidir.

3.2.4. Gezi Parkı Olayları

Resim 5 Gezi Parkı eylemlerinde, siyasete katılım hakkını kullanan yurttaşlardan M.Ali Alabora'nın çok tartışılan tweeti

Taksim Gezi Parkı'nın yıkılarak yerine İstibdat döneminin simgesi olan Topçu Kışlası'nın yapılacağı duyurulmasıyla başlayan Gezi Parkı eylemlerinin, başlangıcı ve yayılımı Wall Street'i İşgal Et! protestolarına benzetildiği için arkasında pek çok yabancı unsurun olduğuna dair iddialar

ortaya atılmıştır.

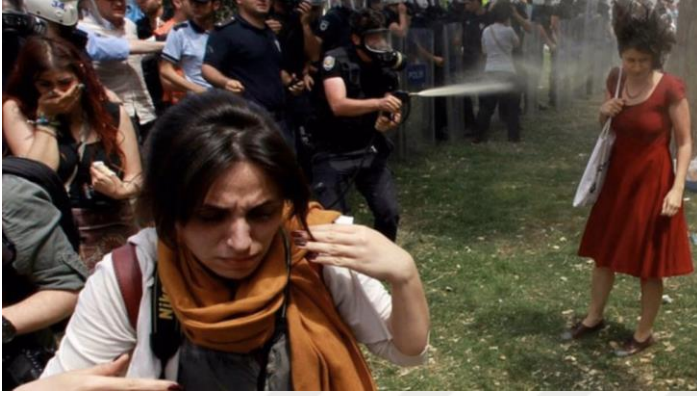
Mayıs 2013'de sosyal medya üzerinden örgütlenen bir grup gencin, Taksim Gezi Parkı'nda oturma eylemi yapmak için kurdukları çadırları yıkılıp da eylemcilere karşı polis gücü kullanılmaya başlandığında, bu anların görüntüsünün Twitter, Facebook vb. sosyal ağlarda yayılmasıyla kısa sürede kitlesel bir harekete dönüştü.

Bu eylemler beraberinde, kendine özgü bir ifade biçiminin geliştiği, kendine ait bir çadır kentin kurulduğu (ki bu özellikleri de 68 hareketine benzetilmektedir) graffiti gibi sanat dallarına ortam sağlaması ve 90'ların apolitik gençliğinin politikleşmesine altyapı sağlaması gibi sebeplerle çok yönlü sonuçlar doğurdu.

Sosyal ağlar üzerinden örgütlenmiş bir eylemci grubunun başlattığı Gezi Parkı Eylemleri kısa sürede ülkenin birkaç kenti hariç tamamına yayılan dev bir kitlesel harekete dönüştü. Yaklaşık 3 ay süren eylemler; siyasi sosyalizasyon, siyasete ilgi duyma, toplumsal hareketlere katılma, gönüllülük esasına dayalı siyasi faaliyetler yürütme, dönemin yürütme erkinin aldığı kararın değişmesine sebep olması (Topçu Kışlası yapılmadı) nedeniyle siyasete katılım örneğidir (Kalaycıoğlu, 2013).

İşgal Et! hareketine benzerliğiyle dikkati çeken Gezi Parkı Olaylarının da aynı İşgal Et! hareketinde olduğu gibi bünyesinde forumlar ve meclisler oluşturulmuştur. Doğrudan demokrasinin bu küçük örneği çoğulcu ve katılımcı bir harekettir.

Kalaycıoğlu, siyasete katılımın üç koşulu olduğunu söyler; katılacak bireyin sahip olduğu siyasal kaynaklar, siyasete katılıma neden olacak bir gerekçe ve katılım için bir fırsat (Kalaycıoğlu, 2013: 2-3).

Resim 6 "Kırmızılı Kadın" Gezi Parkı eylemleri yurttaşların günlük yaşantısının bir parçası haline gelmişti. Yürütme erkinin kararlarını etkilemek için sosyal ağlarda örgütlenip, şehir merkezlerinde toplanıyorlardı.

Bu üç koşul, Gezi Parkı Olayları sırasında bir araya gelmiştir. Olaylara dahil olan yurttaşlar, siyasete ilgi duyan, olayları takip eden, sebep sonuç ilişkisini kurabilecek bir bilişsellik düzeyine erişmiş, eğitimli bireyler olarak dikkati

çekmişlerdir.

Olaylara katılmak için gerekçeleriye yıllardır süregelen tek partili hükümetin uygulamalarına karşı oluşan hoşnutsuzluk ve Gezi Parkı olayları başlamadan önce bölgede oturma eylemi yapanlara karşı yaşanan ve sosyal ağlardan canlı yayınlanan polis müdahalesidir.

Bu katılımın fırsatı ise, iktidarın uygulamaları sonucunda oluşan sessizliğin ve toplumsal apolitikliğin kırıldığıнын herkesin elinde, cebinde bulunan akıllı telefonlardan izlenebilir olmasıdır. Kırılan suskunluk sarmalı, yıllardır sessizce bekleyen yurttaşları meydanlara indirmiştir.

Yeni medya ve bünyesinde barındırdığı sosyal mecralar, Gezi Parkı ve dünyadaki örnekleriyle beraber değerlendirildiğinde, siyasete katılımın ortamını, koşullarını

sağladığı, katılımın bazı sınırlarını ortadan kaldırdığı, katılım biçimlerini sınırlayan gönüllülüğü teşvik eder nitelikte olduğu için siyasete katılım aracıdır.

3.2.5. Şule Çet Davası

 RULING @atavratroll · 16 Eki 2019
Tabi anne yok baba yok buldunuz gariban kızı paranız pulunuz var her türlü biz bu işiten yırtarız dediniz dimi gerekirse daha milyonlarca tweet atılacak gencecik bir insanı öldürmenin bedelini en ağır şekilde ödeyeceksiniz davanın sonuna kadar takipçisiyiz
[#SuleCetİcinAdalet](#)

 Biz10 TV @Biz10TV · 16 Eki 2019
■ "Twitter yüzünden tutuklandık"
■ Şule Çet davasında sanık Çağatay Aksu, #ŞuleCetİcinAdalet hashtag'ini şikayet etti:
■ "Biz sosyal medyadan dolayı tutuklandık. Bir gecede 11 milyon tweet atıldı. Tahliye değil, beraat istiyorum. İnsan içine çıkamıyorum. Beraat olacağım eminim"
[Bu Tweet dizisini göster](#)

105 4,8 B 31,7 B

Resim 7 Zanlılar sosyal medya baskısıyla tutuklandıklarını iddia etmişlerdi.

#ŞuleCetİcinAdalet etiketinde 11 milyondan fazla tweet atılarak konunun kamuoyuna taşınmasına sebep oldu.

Türkiye’de her yıl cinayete kurban giden yüzlerce kadından⁵⁸ biri olmasına karşın, olayın zanlıları Ç.A. ve B.A.’nın ilk kez gözaltına alınmalarından sonra salıverilmeleriyle kadına

Siyasete katılım, sadece siyasi erkin kararlarını etkilemek ya da tutumlarını değiştirmek değil, tüm iktidar güçlerinin kararlarını etkilemeye yönelik eylem ve faaliyetler olduğu için, yurttaşların Şule Çet davası ve diğer kadına şiddet davalarına karşı gösterdiği hassasiyet ve örgütlenme, bir siyasete katılım eylemidir.

Ankara’da bir iş merkezinin 22.katından düşerek hayatını kaybeden 23 yaşındaki Şule Çet davası 2018 ve 2019 yıllarında Türkiye sosyal ağlarının gündemine oturdu. Twitter vb. sosyal ağlarda

⁵⁸ Bkz: Şule Çet’in hayatını kaybettiği 2018 yılında kadına karşı işlenen şiddet raporu:

www.kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2869/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2018-veri-raporu (Erişim Tarihi: 20.02.2020)

Bir sonraki yılın (2019) “Kadın Cinayetlerini Durduracağız” Platformu raporu:

www.kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2889/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2019-raporu (Erişim Tarihi: 20.02.2020)

karşı şiddet vakalarına karşı uzun süredir sessiz kalan kamuoyunda oluşan hassasiyetin devreye girmesiyle gündemin ilk sıralarına yerleşti.

İlk bulgulara göre bir intihar vakası olarak değerlendirilen Şule Çet vakası, aynı bulgular ışığında zanlıların salıverilmesiyle birlikte sosyal medyanın da gündemine düştü. Çet'in 29 Mayıs 2018'deki ölümünün ardından 30 Mayıs'ta başlayan soruşturmada zanlılar, ilk olarak 31 Mayıs günü gözaltına alındılar.

İlk ifadelerinde Çet'in intihar ettiğini ve kendilerinin engel olamadıklarını söyleyen zanlılar, ifadeleri doğrultusunda salıverildiler. Ardından sosyal ağlarda Çet davası tartışılmaya başlandı. Tartışmalar yaşanırken Çet'in babası, Çet'in aile avukatları bu olayın bir intihar değil cinayet vakası olduğuna dair açıklamalarda bulundu. Bu süreçte #intihardeğilcinayet ve #ŞuleÇetİçinAdalet etiketi sosyal ağların gündemindeydi.

Devam eden süreçte, zanlıların yanında çalışan başka bir kadının taciz sebebiyle işten ayrıldığı ve Çet'in otopsi raporu ortaya çıktı.

Çet'in otopsi raporu, ekşisözlük gibi mecralarda tartışılan konuların arasındaydı. Rapor detaylarıyla yurttaşlar tarafından en ince ayrıntısına kadar incelendi. Aynı günlerde henüz gözaltına alınmamış olan zanlıların adları da sansürlenmeden sosyal ağların gündemindeydi.

Otopsi raporunun açıklanmasıyla birlikte zanlılar hakkında *cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma ve cinsel saldırı* suçlarından tutuklama kararı 14 Temmuz 2018'de alındı.

Olay gününden zanlılar hakkında verilen kararın açıklandığı güne dek sosyal ağlarda #sulecet, #ŞuleÇetİçinAdalet etiketi altında milyonlarca içerik paylaşıldı. Alınan kararların hatalı olduğu yönünde yapılan bu paylaşımlar ile yurttaşlar, yargı erkinin kararlarını eleştiren bir tutum sergilediler.

Çet'in ailesi, yakınları, avukatları ve Çet'i hiç tanımayan ancak bu dava özelinde kadına karşı işlenen şiddete tepkisini dile getirmek isteyen yüzbinlerce yurttaşın sosyal ağlarda yaptığı paylaşımlar, yargı erki üzerinde baskı aracına dönüştü.

YALANLAR VE GERÇEKLER

ŞULE ÇET İÇİN ADALET @SULEICINADALET [HTTPS://TWITTER.COM/SULEICINADALET](https://twitter.com/SULEICINADALET) - TAKİPÇİ SAYISI 55,000
ŞULE ÇET İÇİN ADALET KOMİSYONLARI @SULECETADALET [HTTPS://TWITTER.COM/SULECETADALET](https://twitter.com/SULECETADALET)
JUSTICE FOR ŞULE ÇET @SULECETENGLISH [HTTPS://TWITTER.COM/SULECETENGLISH](https://twitter.com/SULECETENGLISH)

BU MADDELERİN DOSYADA YER ALAN GERÇEK KARŞILIKLARI. DESTEKLEYEN RESMİ BELGELERİN İLGİLİ KISIMLARI BU SUNUMUN SONUNDAKİ APPENDIX KISMINDA YER ALMAKTADIR

İlgili Resmi Raporlar için Belgeler Kısmına Bakınız

15. Tamamen asılsız bir maddedir, Şule'nin ters ilişkiye zorlandığına dair hiç bir kanıt mevcut değildir. Adli tıp raporunda tecavüzün maddi delili yoktur yazmaktadır. Adli tıp raporunda anal ya da vajinal, ne cinsel birliktelik olduğuna dair ne de tecavüz girişimi veya tecavüzü dair hiç bir bulgu yoktur. İddia edildiği gibi Şule'nin anal bölgesinde bulunan PSA sıvısı ise, yine ATK'dan son gelen raporla da teyit edildiği üzere cinsel birliktelik olmadan da, bir kadının vücudunda bulunabilemektedir, kadının kendi kanında üretilen bir enzim olarak, ayrıca cinsel ilişki sonucunda oluşmuş olsa bile, vücutta 48 saat kalabilen bir sıvıdır, böyle bir ihtimalde bile cinsel ilişki o gecenin 48 saat öncesine kadar bir başkası ile gerçekleşmiş olabilir.
16. Tamamen asılsız bir ifadedir, Şule'nin anal bölgesinde yırtılma ya da bağırsak dokusunda bozulma hiç bir adli tıp raporunda tespit edilmemiştir.
17. Hiç bir adli tıp raporunda böyle bir bulgu KESİNLİKLE YOKTUR. Şule'nin vücudunun hiç bir yerinde darp izi yoktur.

Resim 8 Davalı yakınlarının hazırladığı "Şule Çet Davası Hakkında Yalanlar ve Gerçekler" başlıklı rapordan örnek bir sayfa. Rapor 16 Ekim'de gerçekleşen duruşma sonrasında hazırlanmış ve 4 Aralık 2019 tarihli karar duruşmasından önce sosyal medyada servis edildi.

Davalı yakınları da sosyal ağlarda yapılan paylaşımları ve yazılan haberleri yargı kararlarını etkilemek için; Çet'in avukatları, kadın dernekleri ve gazeteciler tarafından gerçekleştirilen bilinçli manipülasyon ve propaganda faaliyeti olarak niteledi. Bu durum hakkında davalı yakınlarınca 16 Ekim 2019'da ki duruşmadan sonra bir rapor hazırlatılarak, son duruşmanın gerçekleştiği 4 Aralık 2019'dan önce yine sosyal ağlarda dolaşıma sokuldu.⁵⁹

⁵⁹ Bkz: Birgün Gazetesi "Şule Çet Davasına İlişkin Sanık Ailesi Tarafından Hazırlanan Raporda Kadın Örgütleri ve Gazeteciler Hedef Gösterildi" haberi www.birgun.net/amp/haber/sule-cet-davasina-iliskin-sanik-ailesi-tarafindan-hazirlanan-raporda-kadin-orgutleri-ve-gazeteciler-hedef-gosterildi-276791 (Erişim Tarihi: 20.02.2020)

Mayıs 2018’de başlayan dava süreci Aralık 2019’da sona erdiğinde, dava hakkında Twitter’da onlarca hesap açılmış, sanık ifadelerine göre bir gecede 11 milyondan fazla tweet atılmış; ekşisözlük gibi mecralarda sanık isimleri, her celseden önce duruşma tarihi belirtilerek açılan tartışma başlıkları ile dava gündemde tutulmuştu. Konuya ilgi duyan ve destek olmak isteyen yurttaşlar için söz konusu ekşisözlük içerikleri, davaya katılım

change.org

Şule Çet için Adalet

249.916 kişi imzaladı. Hedefimiz 300.000.

- Manolya Aslıhan Karalar bu kampanyayı imzaladı
- İlnur Kaya bu kampanyayı imzaladı
- eren fidan bu kampanyayı imzaladı

Adalet Bakanlığı tarafına [Şule Çet İçin Adalet](#) bu kampanyayı başlattı

Şule Çet, 23 yaşında Gazi Üniversitesi Sanat-Tasarım Fakültesi tekstil tasarımı bölümü 2. sınıf öğrencisi. Bir yandan okuyup bir yandan çalışırken, yarı zamanlı çalıştığı yerden

[Bu kampanyayı imzala](#)

Resim 9 Şule Çet Davası hakkında başlatılan change.org kampanyası

çağrısı niteliğindedir.

Bir siyasete katılım yolu olan dilekçe verme hakkı change.org üzerinden açılan e-imza kampanyasıyla kullanılarak ve 250 bine yaklaşan imza toplanmıştır.

Dijital yayıncılık yapanlar ve analog yayıncılık yapan medya kuruluşlarının haber siteleri de dava hakkında hem davalı hem davacıların avukatlarına, sanık ve maktul yakınlarına, kadına karşı şiddet vakalarıyla ilgili sivil toplum kuruluşlarına, davanın sosyal ağlarda izlediği seyre yer vererek, konunun kamuoyu gündeminde yer almasına sebep oldular.

Şule Çet davası örneğinde olduğu gibi sosyal

ağlar üzerinden örgütlenen yurttaşlar, duruşmaları takip ederek hem dijital hem de fiziki mekânda eylemler düzenlediler.

Bu eylemlerden bazıları, birçok sosyal ağda, duruşmaların öncesi ve sonrasında kamuoyu oluşturma amaçlı gerçekleştirilen paylaşımlar, e-kampanya / e-dilekçe sitelerinde toplanan imzalar vb. olarak sıralanabilir.

Sosyal ağlarda Şule Çet vakası ve kadına karşı şiddet paylaşımları kısa zaman içinde önce kitlesel bir harekete dönüştü, daha sonrasında dava sürecini birebir takip eden Twitter kullanıcıları ile kamuoyu baskısının oluşmasını sağladı.

Bu davaya kendini taraf addeden yurttaşlar, dava günlerinde Ankara Adliyesi'nin önünde toplanarak protesto gösterileri düzenledi ve dava salonuna girmeye çalıştı. Çet'in avukatları da sosyal medyanın kamuoyu oluşturma gücünden yararlanarak, yargı kararlarını eleştiren açıklamalarda bulundu.

Yurttaşların, hem geleneksel araçlarla ve geleneksel katılım yollarıyla hem de yeni medyayı kullanarak oluşturduğu kamuoyu; vakaya atanan ilk savcının görevinden alınmasıyla iyice etkisini arttırdı.

Ekim 2018'de savcının görevden alınması durumu, olayın intihar değil cinayet vakası olduğunu kanıtlayacak delil ve incelemelerin adli tıbbı gönderilmesi sürecinin uzatılması sebebiyle verilmiş bir karar olsa da #sulecet etiketi haricinde aynı dava için açılan bir diğer etiket #intihardegilcinayet, yargı kararlarını etkiler nitelikteydi. Çünkü henüz olayın bir cinayet mi, yoksa intihar mı olduğu araştırılmaktaydı.

Resim 10 Yurttaşların Şule Çet Davası'nı takip ettikleri hesaplardan biri, kararı açıklandığı sırada paylaşmıştı. Bu tweete yanıt veren yurttaşlar; karar hakkındaki düşüncelerini aktarmış, kadına karşı şiddete yönelik suskunluk sarmalını kırmışlardı.

Şule Çet'in ölümünden yaklaşık bir buçuk yıl sonra 4 Aralık 2019'da sanıklar Ç.A. ve B.A.'nın cezaları belli oldu. Sanıklar; cinayet, hürriyetten yoksun bırakma ve nitelikli cinsel saldırı

suçlarından hapse mahkûm edildiler. Bu karar, ilgili sosyal medya hesaplarında duruşma devam ederken paylaşılarak ilan edilmişti.

Şule Çet davasını kamuoyuna taşıyan onlarca Twitter hesabı, atılan yüzbinlerce tweet bulunmaktadır. Öyle ki bu davayı takip eden kimi Twitter kullanıcıları, dava özelinde

eksisozluk.com/70-metreden-at

gündem debe sorunsallar giriş kayıt ol

DİLEĞİNİ AT ÇEKİLİŞE KATIL!
asiklarcesmesi.com

70 metreden atıldı ayakkabısının çıkması normal

şükela: tümü | bugün

1 / 3 >

15 Mayıs 2019 şule çet cinayeti için görülen davada sanık **çağatay aksu**' nun ağzından çıkan cümle(itiraf).

şule'nin avukatı: şule'nin olay sonrası çekilen fotoğrafında ayakkabısı ayağından çıkmıştı bu nasıl olabilir?

çağatay: şule 70 metreden atıldı ayakkabısının o esnada çıkmış olması normal

avukat: "atıldı" dedi kayda geçsin.

itiraf niteliği taşıyan bu [cümleyle](#) birlikte dava yine sonuçlandırılmamış ve 10 temmuza ertelenmiştir.

15.05.2019 14:23 ~ 14:24
bakinbenhastayimbenolucem

Resim 11 Sanıklardan Ç.A.'nın 15 Mayıs 2019'da görülen celsede kullandığı ifade, aynı gün Ekşi Sözlük'te tartışmaya açılmıştı. Yurttaşlarca bu ifade "suç itirafı" olarak nitelenmiş ve aynı minvalde kamuoyu oluşmuştu.

gelişmeleri aktarabilecekleri bir Twitter hesabı oluşturmuşlardır, bu hesabın kullanıcıları dava günlerinde Ankara Adliyesinde bulunarak, Twitter üzerinden canlı akışla, kendini bu konuya taraf gören yurttaşları bilgilendirmektedir. Bu bilgilendirme paylaşımları, siyasete katılım için gerekli olan ideolojik ortamı da yaratmaktaydı.

Bu dava hakkında ekşisözlük'te açılmış ve mahkeme kararlarıyla engellenmiş onlarca başlık vardır.⁶⁰

Söz konusu başlıklardan bazıları, duruşmalar sırasında dikkat çeken ifadeler iken bu ifadelere yönelik sözlük kullanıcıları

⁶⁰ Konu Hakkında Açılan Twitter Hesabı, ekşisözlük'te açılan ve erişimi engellenen bazı başlıklar, haberler için bkz: Şule Çet için Adalet Twitter hesabı: <https://twitter.com/suleicinadalet>, #sulecet twitter etiketi: <https://twitter.com/hashtag/%C5%9Fule%C3%A7et>, Ekşisözlük "Şule Çet": <https://eksisozluk.com/sule-cet--6056124>, Ekşisözlük "Şule Çet Cinayeti": <https://eksisozluk.com/sule-cet-cinayeti--6244803>, Ekşisözlük "Çağatay Aksu": <https://eksisozluk.com/cagatay-aksu--6057854>, Ekşisözlük "Şule Çet Duruşması": <https://eksisozluk.com/sule-cet-durusmasi--6058926>, Ekşisözlük "4 Aralık 2019 Şule Çet Davası": <https://eksisozluk.com/4-aralik-2019-sule-cet-davasi--6269202>, Bianet "Şule Çet Cinayeti Kronolojisi": <http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/203299-sule-cet-cinayeti-kronolojisi>, Hürriyet "Şule Çet Davasında Karar Bekleniyor": <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/sule-cet-davasinda-karar-bekleniyor-sule-cet-olayi-nedir-41389001>, Birgün "Şule Çet Davasında İddianame Kabul Edildi": <https://www.birgun.net/haber/sule-cet-davasinda-iddianame-kabul-edildi-240639>, Cumhuriyet "Şule Çet Davasında Skandal Savunma": <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1233550/sule-cet-davasinda-skandal-savunma.html>, Twitter #intihardegilcinayet etiketi Çet olayından sonra açılrsa da yaşanan ve kamu gündemine yansıyan kadına şiddet, kadın cinayeti vakaları için ortak bir kanaat havuzuna dönüşmüştür: <https://twitter.com/search?q=%23intiharde%C4%9Ffilcinayet&src=tyah> (Erişim Tarihleri: 10.12.2019)

yurttaşların yorumları, zanlıların suçlu ya da masum olduğuna dair karar niteliğindedir.

Twitter’da açılan #ŞuleÇetİçinAdalet, #intihardeğilcinayet, #şuleçet gibi etiketler de sadece Çet davasının değil, 2018-2019 yıllarında kadına karşı işlenen şiddet suçlarının konuşulduğu etiketler olmuştur. Çünkü bu etiketler; taraflı tarafsız, kadın – erkek fark etmeksizin herkesin dikkatini çeken, paylaşım sayısının çokluğuyla Twitter Türkiye gündeminin ilk sıralarında yer alan etiketlerdi. Bu etiketler, Twitter hesapları, ekşisözlük girileri, instagram paylaşımları ile yurttaşlar; davayı takip etmiş, yorum yapmış, kamuoyunun gündemine taşımışlardır.

Burada gerçekleştirilen siyasete katılım davranışları, yargı erkinin kararlarını etkilemeye yöneliktir. Söz konusu dava ile, katılımın koşullarından asgari düzeyde bilgilendirilme sağlanmıştır. Katılımın öznelerinden ve siyasete katılım konusunda dezavantajlı grupta sayılan kadınlara karşı şiddetin konu edildiği bu davada özellikle kadınların kitlesel tepkisiyle karşılaşmış ve birçok kadın derneği bu davaya taraf olarak gönüllü katılım sağlamıştır.

Bu davada kadın dayanışma platformları katılımın yollarından protesto, dilekçe verme, birebir görüşme gibi yolları yeni medya üzerinden gerçekleştirmişlerdir.

Siyasete katılım anlamında yargı erkinin kararlarına etki eden bir örnek olan bu davada, yeni medyanın katılım aracı olarak etkin kullanıldığı ortadadır. Katılımın koşulları, biçimleri, katılımın dezavantajlı öznesi kadınların yoğun katılımı, araçların kullanılması konusunda da bu dava yeni medyanın neden siyasete katılım aracı olduğunu ve yarattığı olanakları göstermek açısından bir örnektir.

3.2.6. Termik Santral Tartışmaları

Anayasanın 56. Maddesi “Sağlıklı Çevrede Yaşama Hakkı”⁶¹ ile çelişen ve geçtiğimiz yıl Türkiye sosyal ağlarının gündeminde yer alan “Termik santral bacalarına filtre takılmasının 2,5 yıl daha ertelenmesine” ilişkin kamuoyunda yaşanan tartışmalar, kanun

Resim 12 TEMA Vakfı'nın katıldığı "bilgilendirme" çalışmalarından biri. Konuyla ilgili #temizhavahaktır etiketinde, TEMA gibi sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirme amaçlı paylaşımlar ile oluşturulan ideolojik ortam, yurttaşların bireysel katılımıyla destek görmüştür.

uzatılmıştı. Son 6 yıldır, bacalara filtre takılmasına yönelik yatırımlarını tamamlamayan özel şirketlere ait 15 santral, bu maddenin veto edilmesinin ardından 1 Ocak 2020 itibariyle faaliyetlerin durdurulması, askıya alınması, kısmen kapanma gibi yaptırımlarla karşılaştı.

teklifine eklenen ilgili maddenin⁶² Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmesiyle sonuçlanmıştı.

Kömürlü termik santrallerin 2013 yılında özelleştirilmesiyle birlikte, çevre mevzuatına uymaları ve yatırımlarını tamamlamaları, bacalarına filtre takmaları için tanınan süre, 2019 yılında yaşanan tartışmalara dek 4 kez

⁶¹ Anayasa Madde 56: Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. (...)

⁶² Kanun teklifine eklenen ilgili madde, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu 50.maddesi; termik santral bacalarına filtre takılmasını düzenlemektedir ve özelleştirilmiş santrallerin bacalarına filtre takılmaması halinde faaliyetlerin durdurulmasını öngörmektedir.

Çanakkale, Kahramanmaraş, Zonguldak, Sivas, Muğla gibi şehirlerde yer alan kömürlü termik santrallerin bu bölgelerde yaşayan yurttaşlarda sağlık sorunları yaşanmasına sebep olduğu uluslararası çevre kuruluşları, meslek örgütleri (mühendislik ve sağlık alanlarındaki meslek örgütleri) ve kömürlü termik santrallere karşı bir araya gelen sivil toplum kuruluşlarınca uzun yıllardır tartışılmaktaydı. Yurttaşlar da bu tartışmaların içinde yer alarak son yıllarda yeni medyanın kamuoyu oluşturma gücünden yararlanmaktaydı.

Siyasete katılımın yollarından; dilekçe hakkı, yetkililere şikayetlerini dile getirme, toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, miting vb. birçok geleneksel yolu kullanan yurttaşlar, 2019 yılı boyunca yeni medyayı, termik santrallerin havayı daha fazla kirletmesine ve sağlıklarını tehdit etmesine engel olmak için bir araç olarak kullandılar.

Temiz Hava Hakkı, TEMA, WWF (World Wide Fund For Nature-Dünya Doğayı Koruma Vakfı), Greenpeace, Fosil Yakıt İnisyatifi, Türkiye'nin çeşitli meslek örgütleri, bölgesel olarak kurulan sivil toplum kuruluşları sosyal ağlar üzerinde #temizhavahaktır, #TBMMSözünütut, #madde50red, #temizfiltretemizçevre etiketleri altında konuyla ilgili bilgilendirme yaparak konunun tartışılması için zemin hazırladılar. Aynı sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşlarının hazırladıkları basın açıklamaları konuyu analog medyanın gündemine taşıırken, dijital medyada da konu özelinde açılan birçok haber sitesinde yurttaşlara “termik santral bacalarına filtre neden takılmalı?”, “2013 yılındaki özelleştirmeden bu yana neler yaşandı?”, “hangi şehirler ne kadar risk altında” gibi soruların yanıtları açıklanarak, konu hakkında hem bölge insanı hem de ülke çapında farkındalık yaratıldı.

#TBMM SözüTut

Türkiye'nin en eski ve kirli santralleri Haziran 2022'ye kadar havayı kirletmeye, halk sağlığını tehdit etmeye devam etmek istiyor!

BU; yılda en az 1100 erken ölüm
800 kronik bronşit vakası
Her gün 170 çocukta astım atağı DEMEK!

change.org/temizhavahaktır

Resim 13 Change.org'da oluşturulan kampanyaya katılarak yurttaşlar, Meclis'te oylanacak 50.Maddeye karşı siyasete katılım yollarından dilekçe haklarını kullanmışlardır.

2019 yılının ilk yarısında hazırlanan bu çalışmalarla yaratılan farkındalık, konuyla ilgili siyasete katılıma yönelik ilgi ve ilgili maddenin meclis gündemine gelmesiyle birlikte sosyal ağlar üzerinde gerçekleştirilen etiket çalışmalarıyla gerekli ideolojik ortam oluşturuldu.

Söz konusu madde hakkında yukarıda paylaştığımız etiket çalışmaları dışında, TEMA Vakfı tarafından change.org dijital kampanya sitesinde “temiz hava hakkı” başlığıyla bir e-dilekçe kampanyası düzenlendi. Bu kampanyaya yaklaşık 60 bin yurttaş taraf olarak, siyasete katılımın bir yolu olan dilekçe haklarını kullandılar.

“Temiz Hava Hakkı” ve “TBMM SözüTut” etiketlerinde yapılan çağrılarla, yurttaşlar bacalarında filtre olmayan termik santrallerin bulunduğu bölgelerde toplanarak siyasete katılımın bir yolu olan protesto haklarını da kullandılar ve dijital olarak başlatılan hareket fiziki mekâna taşındı.

Ekşi sözlük gibi, kullanıcı tabanlı içerik oluşturma mecralarında da yasa hakkında çok sayıda tartışma konusu açıldı ve bu yasa neden veto edilmeli sorusunun yanıtı yurttaşlarca verildi. Yurttaşlar tüm bu süreçte, karar alıcısı olan yasama ve yürütme organlarını

etkileyecek davranışları sosyal ağlar üzerinde gerçekleştirerek yeni medyayı bir siyasete katılım aracı olarak kullandılar.

ntv.com.tr

Termik santrallere filtre ertelemesine Erdoğan'dan veto (AK Parti Sözcüsü Çelik açıkladı)

AK Parti MYK gündemine ilişkin açıklama yapan Parti Sözcüsü Çelik, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın termik santrallere filtre takılmasının ertelenmesine ilişkin düzenlemeyi veto ettiğini söyledi.

ntv.com.tr, Anadolu Ajansı
02.12.2019 - 21:55

Twitter Facebook WhatsApp

Resim 14 Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 27 Kasım'da veto ettiği yasa hakkındaki açıklamaları AK Parti Sözcüsü Çelik 2 Aralık 2019'da açıkladı. Ardından veto edilen yasa, tekrar Meclis'e gönderilerek, Termik Santrallerle ilgili maddenin çıkartılmış halivle onavlandı.

Cumhurbaşkanı yasayı veto ederken, “(...) Çünkü 7 yılda yapılmayan bir işlemin bu yeni süre verilmesiyle de yapılacağı konusunda bir kanaat oluşmamıştır” sözlerini kullandı. Bu sözler, filtre takılmasını erteleyen yasanın çıkmasına itiraz eden yurttaşların sesinin yürütme erkine ulaştığını gösteriyordu. Yurttaşlar, yürütmenin kararını etkileyerek siyasete katılımı, “çevre bilinci” ve “sağlıklı yaşama” hakları için kullanmışlardı.

2019 yılı başında başlayan Termik santral tartışmaları yurttaşların tüm itirazlarına rağmen, muhalif vekillerinin birçoğunun katılmadığı toplantıda⁶³ TBMM tarafından kabul edildi. Sosyal ağlarda tepkisini gösteren yurttaşlar yasama erkinin kararını değiştiremedi, ancak anayasa değişikliğiyle birlikte yürütmenin başına geçen Cumhurbaşkanı, yurttaşların dilekçeleri ve protestolarında talep ettikleri üzere 27 Kasım 2019'da yasayı veto etti.

⁶³ Krş: Söz konusu yasanın oylanacağı toplantıya, mecliste fiilen yer alan 579 vekilden, 246'sı katılmıştır. Oylamaya evet oyu veren vekil sayısı 217 iken, katılan diğer vekillerin tamamı red oyu vermiştir. İlgili haber, “Zehir Tasarısı Kabul Edildi: Muhalefet Oylamaya İlgili Göstermedi” www.iklimhaber.org/zehir-tasarisi-kabul-edildi-muhalefet-oylamaya-ilgi-gostermedi/amp/ (Erişim Tarihi: 23.02.2020)

Cumhurbaşkanının veto ettiği yasa, 4 Aralık 2019’da yapılan oylamayla torba yasadın çıkarıldı. Yasanın veto edilmesinin ardından yasayı onaylayan vekiller, Cumhurbaşkanı’nın yasayı veto etmesinin, beklenen ve istenen sonuç olduğuna dair açıklamalarda bulundu. Bu açıklamalar da yasama erkinin üzerinde oluşan kamuoyu baskısının sonucu niteliğindedir.

Veto edilen yasanın Meclis’e geri gönderilen taslağında, madde 50 olmadan onaylanması için change.org’da bu kez TEMA Vakfı Zonguldak İl Temsilciliği tarafından ikinci bir kampanya düzenlendi. “Meclis’e Sözü Tutmaları İçin İkinci Şans” adıyla düzenlenen kampanyaya yaklaşık 104 bin yurttaş imza atarak, dilekçe haklarını bir kez daha kullandılar.

1 Ocak 2020 itibariyle de bacalarına filtre takmayan 15 santralden⁶⁴ 4’ü tamamen⁶⁵, 1’i kısmen⁶⁶ kapatıldı. Filtresiz santrallerden 3 santral çalışma izni alarak⁶⁷, 3’ü de geçici faaliyet izni⁶⁸ alarak faaliyetlerine devam etti.

⁶⁴ Bkz: Bacalarına filtre takmayan kömürlü termik santrallerden bazıları: Afşin-Elbistan (A) (B) (K.Maraş), Seyitömer (Kütahya), Tunçbilek (Kütahya), Orhaneli (Bursa), 18 Mart Çan (Çanakkale), Çayırhan (Ankara), Kangal (Sivas), Soma (A) (B) (Manisa), Kemerköy (Muğla), Yeniköy (Muğla), Çatalağzı, Yatağan (Muğla)

⁶⁵ Bkz: Afşin-Elbistan (A), Seyitömer, Tunçbilek, Kangal Termik Santralleri kapandı.

⁶⁶ Bkz: Soma Termik Santrali’nde 2 ünite tamamen kapandı, 4 ünite geçici faaliyet izni alarak faaliyetlerine devam etti.

⁶⁷ Bkz: Kemerköy, Yeniköy, 18 Mart Çan Termik Santralleri çalışma izni aldı.

⁶⁸ Bkz: Orhaneli, Yatağan, Afşin-Elbistan (B) Termik Santralleri geçici faaliyet izni aldı.

SONUÇ

Siyasete katılım aracı olan yeni medyanın yurttaşların katılım yollarını genişletmesiyle, katılımın tüm öznelerini teşvik eden etkenlerden biri olduğu ortadadır.

Yeni medya siyasete katılım için gerekli kamusal alanın oluşmasına teknolojik bir zemin hazırlayarak; yasama, yürütme ve yargının kararlarını etkileyebilecek kamu gündeminin oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

Bu bağlamda; Kapani'nin işaret ettiği gibi katılım, ilgi, bilgi ve basit bir meraktan yoğun eylemler dizisine kadar uzanan geniş bir çerçeve (Kapani, 2005: 144) ise yeni medya, bu çerçeveyi daraltan, ilginin oluşması ve bilginin eksikliği gibi engelleri kaldırarak (Timisi, 2003: 184) ve ayrıca bu bilginin yayılmasını sağlayarak; özneleri katılıma yönelterek onlara yeni yollar da açmıştır; dijital protesto gösterileri, e-katılım siteleri, dijital dilekçe oluşumları gibi.

Başka bir çalışmada ise, yeni medyanın haber takip etmek için kullanılmasının siyasete katılıma önemli bir etkisi olduğu ortaya konmuştur (Boulianne, 2009: 205).

Bu çalışmalar gösteriyor ki, yeni medya üzerinde yayınlanan içerik ve haberlerde yaşanan bir dezenformasyon, siyasete katılımı olumsuz sonuçlar doğurabilecek etkidir.

Genel olarak medyayı temel alan ancak, medyadan edinilen enformasyonun bireylerin siyasal tercihlerine yansıdığını söyleyen çalışmalar da vardır (Atabek vd, 1998: 433).

Yeni medyanın ve geleneksel medyanın tüketicileri bizleriz, bu sebeple bu çalışmada ele alınan birey davranışıyla görüyoruz ki, enformasyon siyasete katılımı da etkilemektedir. Yine aynı çalışmada medyanın işlevi olarak ele alınan, toplumdaki gelişmeleri izlemek, gelişmelerden izleyicileri haberdar etmek, kamuoyunun oluşumuna bilgilendirerek katkı sağlamak, çıkan kamuoyunun taleplerini dile getirerek bu talepler doğrultusunda politikaların hayata geçirilmesine yardım etmek (Atabek vd, 1998: 228) gibi özellikleri

aynı şekilde yeni medya için de geçerlidir. Bu noktada yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran farklılıklarından içerik üreticisinin içerik tüketicisiyle aynı tarafta bulunabilmesiyle yeni medya, kamuoyunu yeniden üretendir. Geleneksel medyanın kamuyu etkileme gücü; yeni medyada etkileme ve kamuoyunu yeniden üretme ile birleşmektedir.

Kamuoyunun oluşum sürecinde, geleneksel medya halen ilk sırada tüketilen mecra olarak aktarılmaktaysa da yeni medya aynı zamanda oluşan kamuoyunu, dönüştürebilmektedir. Kamuoyunun gücü, siyasete katılım tercihlerini etkileyen bir faktördür.

Yeni medya araçları, internete bağlanabilen her bireye içine doğduğu, yaşadığı toplumla bütünleşerek kamusal alanda etkin bir rol oynama şansı tanımaktadır. Siyasi sosyalizasyonun zeminini hazırlayan kamusal alan, yeni medya ile her bireyin evinin içine, hatta cebinin içine kadar girmiştir.

Yeni medya bilgiyi toplumsallaştırmasıyla, geleneksel medyanın patron ve patronun ideolojisi etrafında dönen içeriklerden, yurttaşları kurtarmaktadır. Bu da yurttaşlara daha özgür ve katılımcı bir ortam sunmaktadır. Bilginin rahatça paylaşıldığı, ideolojilerin tartışılabildiği, kamuoyunu etkileyecek tartışmaların yaşanabildiği bu ortam, ulaşılabilir ve ucuz maliyetlidir. Ayrıca, geleneksel katılım yollarının önündeki örgütlenme ve alenilik gibi engeller de yeni medya ile ortadan kalkmıştır. Bazı sosyal ağlarda farklı kimlikler kullanarak anonim kalabilme özelliği sayesinde yurttaşların can güvenliği ve gelecek korkusu olmadan siyasete katılımı, geleneksel medyada gerçekleştirilen bir röportaja ya da yüz yüze yapılan anketlere doğru cevaplar vermekten çekinen yurttaşları, siyasete ilgi gösterir hale getirmiştir.

Bir araştırmanın katılımcıları, sosyal medya üzerinden bir araya gelen kitlelerin kamu politikasını oluşturma gücüne inanmaktadır. Çalışmanın katılımcıları sosyal medya

üzerinden bir örgütlenme ya da etkinlik başlatmasalar dahi, süregelen etkinliklere katılabileceklerini belirtmişlerdir (Göçoğlu, 2014: 120-136).

Yeni medya, yukarıda belirttiğimiz gibi katılım davranışlarını durduran suskunluk sarmalını kırmaktadır. Dündar'ın çalışmasına göre, geleneksel medyanın darbe dönemlerinde aldığı sivil yönetim karşıtı tutum, ki bu da yine sahiplik ve sahibin ekonomik ilişkilerinden kaynaklı bir otosansürün sonucudur aslında, yeni medya önceki dönemlerde yurttaşta oluşan suskunluk sarmalını kırarak demokrasi kültürüne hizmet eden bir araçtır (Dündar, 2018: 102-103). Dündar'ın söz ettiği suskunluk sarmalını kıran “çoğunluk biziz” fikrinin oluşmasıdır. Ancak bu çoğunluk olma durumu bazen yurttaşları yankı odalarının içine hapsederek, sadece kendi fikirleriyle karşılaşmalarına, başka fikirlerle yüzleşmemelerine neden olurken, diğer fikirlerin hakikat olup olmamasına karşı da körleştirebilir. Yeni medya, sesi çok çıkanın haklı sayıldığı bir dünya görüşüne sebep olabilir.

Yeni medya, siyasete katılım öznelerini etkileyen sınıf olgusunu da silikleştirmektedir. Burada tartışılan konular ve ortak sorunlar vardır, iktidardan ortak beklentiler vardır. Bu sorun ve beklentiler gerçekleşene, mücadele bitene kadar sınıfsal ayrılıklar yok sayılabilir. Yeni toplumsal hareketler bu sınıfsal farklılıkların geçici olarak rafa kaldırıldığı hareketler olarak dikkat çekmektedir.

Yeni medya siyasete katılımın ortamını sağlayan, bu ortamı eşitlikçi ve demokratik kılan niteliklere sahiptir. Katılımın öznelerini ayırıştırır ve katılımları önünde kimi zaman engel oluşturan niteliklerini ortadan kaldırır veya silikleştirir, çünkü yeni medyanın kimi mecralarında dilerseniz kimliğinizi gizleyebilirsiniz. Kamu idaresini şikâyet etmek için oluşturacağınız e-kampanyalarda kimliksiz imzalar toplayabilirsiniz.

Devlet yönetimine katılmak isteyen yurttaşların, seçilebilmek adına yürüteceği kampanyalar, yeni medyanın herkesçe erişilebilen ve kolay yaygınlaşabilen yapısı

sayesinde artık daha az maliyetlidir. Dijital kampanyaların özellikle genç seçmene ulaşmada etkili olduğu araştırmalarca ve uygulamada da ortaya konmaktadır. Geleneksel katılım araçları ve yeni medya araçlarını birlikte kullanan kampanyalar son yerel seçimlerde etkili olmuştur.

Yeni medya, iktidarda olanlar ile yurttaşların arasındaki uçurumu da kaldırmıştır. Bugün yurdun en ücra köşesinde yaşayan bir birey, sosyal ağlar üzerinden bir bakanla iletişim kurabilir. Bunu telefonla ya da yazılı olarak kuracağı iletişimden ayıran en önemli özellik, yeni medyanın alenilik özelliğidir. Yeni medyanın aleniliği, paylaşımların herkese açık olmasından gelir. Örnekleri çok nadir olsa dahi, kendi sosyal medya hesaplarını yöneten siyasiler bulunmaktadır ve onlarla sosyal ağlar üzerinden iletişime geçmek, geleneksel yöntemleri kullanmaktan daha hızlı ve pratiktir ve ayrıca alenilik sebebiyle yurttaşın isteklerini görmezden gelmek zorlaşır.

Tüm bu olumlu özelliklerinin ve katkılarının yanı sıra yeni medyanın dezavantajları da bulunmaktadır. İlki sayısal uçurum sebebiyle gelir düzeyi düşük olan bireylerin internet hizmetlerini kullanamamasından kaynaklı katılım öznelere sınırlandırılmasıdır. Ancak ülke nüfusunun yaklaşık olarak 20 milyonluk bir kısmı seçmen yaşında olmadığından, Türkiye koşullarında sayısal uçurum, çok etkin bir dezavantaj da değildir çünkü, Türkiye’de yeni medyaya erişim sağlayabilen cihazlara sahip olan 16-74 yaş arası (katılmanın yaş sebebiyle öznesi olacak kişiler dikkate alınmıştır) kişi sayısı TÜİK verilerine göre, 59,3 milyon kişidir.⁶⁹

Bir diğeri de dezenformasyondur. Özellikle dezenformasyon konusu, yeni medya ve dijital haberciliğe güven odaklı araştırmalarla ortaya konmuştur. Örneğin; Rosengard ve arkadaşlarının çalışmasında, gençlerin haberleri sosyal üzerinden takip ettiğini ancak aynı

⁶⁹ İlgili istatistikler için bkz: TÜİK 2019 Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmaları <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=SmZMdmZMFPDZ2INlc1MNPwpyXWX4NQgyQLSIGpz92790ICS5LTv!-1467549951?id=30574#> (Erişim Tarihi: 10.01.2020)

haberi başka bir internet kaynağından onaylamadan güvenmediğini ortaya koymuştur. (Rosengard vd., 2014: 120).

Yeni medyanın diğer bir dezavantajı troll müessesesinin etkinliğidir. Troller, sosyal medya üzerinde, bilerek ya da bilmeyerek özellikle siyasi konuları sulandırarak, yanlış bilgi vererek, muhalifleri kızdırarak konuyu saptırma gibi yöntemlerle gündem değiştiren kişilerdir. Troller, kamuoyu oluşumun önündeki engellerdir. Kimin lehine çalıştığı bile çoğu zaman anlaşılamayan troller, yeni medyanın siyasete katılım öznelere siyasete katılmama davranışına sürüklemektedir.

Özellikle Binark'ın söz ettiği troll ve bot hesapların bilgi kirliliğine sebep olduğu durumlarda, sağlıklı bir yurttaşlık pratiği gerçekleştirilmesi beklenemez (Binark, 2017: 21-23). Bu da katılımın önünde bir engel teşkil etmektedir.

Siyasete katılımın yeni aracı, yeni medyanın en önemli dezavantajı ise internet hizmetlerinin altyapısını devletlerin sunmasıdır. Bu sayede devletler, diledikleri zaman internet erişimini kapatarak yeni medyayı kullanılamaz hale getirebilirler. Bu durumda, yeni medya da bir siyasete katılım aracı olarak kalamayacaktır.

Totaliter rejimlerin bazılarında, ülke dışındaki sosyal ağların erişimine kapalı yerel sosyal ağlar yapısı bulunmaktadır. Bu ülkelerin yurttaşlarının siyasete katılımı için gerekli olan düşünsel yapısının gelişmesi beklenemez.

Yeni medyanın, yurttaşların siyasete katılımı önündeki kimi engelleri kaldırdığı, bazı olanakları genişlettiği, katılımın yollarını arttırdığı ortadadır. Buna rağmen, yeni medyanın kimi dezavantajları da yurttaşların siyasete katılımındaki yeni engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Atabek, Nejdet, Daştaş, Erdal, (1998), **Kamuoyu ve İletişim**, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir

Barber, Benjamin (1995), **Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset**, Çev: Beşikçi, M, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Başgil, Ali Fuad, (1946), **Hukukun Ana Mesele ve Müesseseleri**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul

Bektaş, Arsev, (2000), **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yay., İstanbul,

Bennett Lance, Segerberg, Alexandra, (2013), **The Logic of Collective Action**, Cambridge University Press, NY

Bilton, Tony, Et Al, (2008), **Sosyoloji**, Çev: İnal, Kemal, Kartal, Yeliz, Özkale, Nurgök, Siyasal Kitabevi, Ankara

Binark, Mutlu, Löker, Koray (2011), **Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi**, Ankara

Blumler, Jay , Katz, Elihu, (1974), **The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Uses on Gratifications Research**, Sage, Newsbury Park

Castells, Manuel, (1996), **The Rise of the Network Society**, Cambridge, MA; Oxford: Blackwell Publishers.

Castells, Manuel, (2013), **İsyan ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler**, Çev: Kılıç, E., Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Domenach, Jean Marie, (2003), **Politika ve Propaganda**, Çev: Yücel, T., Varlık Yay., İstanbul

Eroğul, Cem. (1999), **Devlet Yönetimine Katılma Hakkı**, İmge Kitabevi, Ankara

Flew, Terry, (2008), **New Media: An Introduction**, 3rd ed. Oxford University Press.

Garner, James Wilford, (1932), **Political Science and Government**, American Book Comp.

Giritli, İsmet, (1984), **Günümüzde Haberleşme**, Der Yayınları, İstanbul

Gür, Bekir S., Boz, Et al, (2012), **Türkiye'nin Gençlik Profili**, SETA Vakfı Yayınları, Ankara

Habermas, Jurgen, (2004), **Kamusal Alan**, Der. ve Çev: Özbek, M. İletişim Yay., İstanbul

Habermas, Jurgen, (2010). **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, Çev: Bora, T., Sancar, M. İletişim Yayınları. İstanbul

Inglehart, Ronald, (1990), **Culture Shift In Advanced Industrial Society**, Princeton University Press, Princeton

Kalaycıoğlu, Ersin, (1983), **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma-Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir inceleme**, Gür-Ay Matbaası, İstanbul

Kapani, Munci. (2005), **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, Ankara

Kışlalı, Ahmet Taner, (1987), **Siyaset Bilimi**, Ankara Üni. Basın-Yayın Yüksek Okulu, Ankara

Kışlalı, AhmetTaner, (2005), **Siyaset Bilimi**, İmge Kitabevi, Ankara

Kışlalı, Ahmet Taner, (2006), **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, İmge Kitabevi, Ankara

Lippman, Walter, (1927a), **Public Opinion**, Free Press Paperbacks, NY.

Lippman, Walter, (1927b), **The Phantom Public**, Macmillan, Ny

Lane, Robert E., Sears David O., (1964), **Public Opinion**, Prentice Hall, Englewood Cliffs

Mankovski, Tsipi, (2004), **Aktivistlerin Dünyasının Bugün İhtiyacı Olan Şey Küresel Başkaldırı: Yirmi Birinci Yüzyıl Tiranlarına Karşı Mücadele**, Çev: Savran, A, E., Aykırı Yayıncılık, İstanbul

Manovich, Lev, (2001), **The Language of New Media**, Mass.: MIT Press, Cambridge

McLuhan, Marshall, Et al., (2015), **Global Köy: 21.Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler**, Çev: Öcal Düzgören, B., Scala Yay., İstanbul

Melucci, Alberto, (2004), **Toplumsal Hareketler ve Günlük Hayatın Demokratikleşmesi**, (İç.) Sivil Toplum ve Devlet, Ed. J. Keane, Çev. L. Köker ve başk., Yedi Kıta Yayınları, Ankara,

Mutlu, Erol, (2004), **İletişim Sözlüğü**, Bilim ve Sanat, Ankara

Negri, Antonio, Hardt, Michael, (2013), **Duyuru**, Çev: Yılmaz, A., Ayrıntı Yay., İstanbul

Nie, Norman H, Verba, Sidney, Et al, (1989), **Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı**, Çev: Turan, İlder, Karamustafaoğlu, Tuncer, Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları, Ankara

Noelle-Neumann, Elisabeth., (1984), **Kamuoyu Suskunluk Sarmalının Keşfi**, Dost Kitabevi, Ankara

Özbudun, Ergun, (1975), **Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

Öztekin, Ali, (2016), **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara

Pari ser, Eli (2011), **The Filter Bubble: What The Internet Is Hiding From You**, Penguin Press. NY

Raymond, Duane, (2003), **Activism: Behind Banners, New Activism And The Corporate Response**, Palgrave Macmillan Publications, NY

Rodriguez, Clemencia, Dervin, Brenda, (2001), **Fissures In The Mediascape: An International Study of Citizens Media**, Hampton Press, New Jersey

Tanör, Bülent, (1998), **Osmanlı – Türk Anayasal Gelişmeleri**, Yapı Kredi Yay. İstanbul

Tanör, Bülent, (2002), **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Tekeli, Şirin, (1982), **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, İstanbul: Birikim Yayınları.

Timisi, Nilüfer, (2003), **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Dost Kitabevi, Ankara

Turan, İlter, (1976), **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, Der Yayınları, İstanbul

Van Dijk, Jan,(2016), **Ağ Toplumu**, Çev: Sakin, Ö., Epsilon Yay., İstanbul

Wilcox, Dennis L., Cameron, Glen T., Reber, Bryan H, (2006), **Public Relations Strategies and Tactics**, Allyn and Bacon, Boston.

Makaleler, Tezler, Sunumlar

Akar, Erkan, (2009), “İnternetle Değişen Siyaset Pazarlaması: Dünyadan Örneklerle Yeni Trendler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 23

Akbıyık, Nihat, Öztürk, Musa Et al., (2012) "Sivil Toplum ve Sosyal Medya Perspektifinde Arap Baharı ve 'Wall Street'i İşgal Et' Eylemleri", **Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi -II**, 19 Nisan 2012, İnönü Üniversitesi.

Algül, And, Sütçü, Cem S., (2015), “Değişen Haber Algısı: Kullanıcılar Sosyal Medyada Haberleri Nasıl Değerlendiriyorlar?”, **Global Media Journal TR Edition 6(11)**, Fall 2015, s: 18-34

Altan, Cemal. (2011), “Eğitim-Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 12(1), s: 313-329.

Armağan, Servet, (1978), “Memleketimizde İlk Parlamento Seçimleri”, **Kanun-u Esasî'nin 100. Yılı Armağanı**, s: 147-168, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara

Arklan, Ümit. (2016), “Sosyal Medyanın Siyasal Amaçlı Kullanımı: Ağ Kuşağının Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, cilt:4 s: 618-657

Baumgartner, Jody C., Morris, Jonathan S., (2010), “MyFaceTube Politics: Social Networking Web Sites and Political Engagement of Young Adults”, **Social Science Computer Review**, s: 24-44

Boulianne, Shelley, (2009), “Does Internet Use Affect Engagement? A Meta-Analysis of Research”, **Political Communication**, 26(2), s: 193-211

- Beam, Michael A, (2014), “Automating the News: How Personalized News Recommender System Design Choices Impact News Reception”, **Communication Research**, Vol. 41(8), 1019–041
- Binark, Mutlu, (2017), “Algoritmaların Yarattığı Yankı Odaları ve Siyasal Katılım Olanacağı veya Olanaksızlığı”, **Varlık Dergisi**, Sayı 1317, Haziran 2017, 19-23.
- Bucy, Erik P., Gregson, Kimberly S., (2001), “Media Participation: A Legitimizing Mechanism Of Mass Democracy”, **New Media & Society**, 3, s: 357-380.
- Breese, Elisabeth Butler, (2011), “Mapping the Variety of Public Spheres”, **Communication Theory**, 21, s: 130-149.
- Dagron, Alfonso Gumucio, (2004), “The Long and Winding Road of Alternative Media”, **The Sage Handbook of Media Studies**, Ed. John D. H. Downing, Sage,
- De Zúñiga, Gil de H. Jung Nakwon, Et al, (2012), “Social Media Use For News And Individuals’ Social Capital, Civic Engagement And Political Participation”, **Journal of Computer-Mediated Communication** 17(3), s: 319–336.
- Diemer, Matthew A. (2012), “Fostering marginalized youths’ political participation: Longitudinal roles of parental political socialization and youth sociopolitical development”, **American Journal of Community Psychology**, Vol. 50, Issue 1, s: 246-256.
- Doğan, İsmail, (1972), “Bilginin Toplumsallığı”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, sayı 1 cilt 28 s: 31-41
- Dündar, Lale, (2018) “Yeni Medya ve Siyasal Katılım: 15 Temmuz Örneği”, **Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 11, Sayı 22, s: 101-115
- Enzensberger, Hans Magnus, (1979), “Bir Kitle İletişimi Teorisinin Oluşturucu Öğeleri”, çev: Oskay, Ünsal, **Birikim Dergisi**, 58-59, s: 7-37
- Göçoğlu, Volkan, (2014), “Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisi”, Y.Lisans Tezi, Ankara
- Gürcan, Halil İ. Batu, Çiğdem, (2001), “İnternet Haberciliğinde Sanal Yazı İşleri ve Gazetecilikte Değişen Roller”, **Türkiye’de İnternet Konferansı**, İstanbul, Turkey
- Kalaycıoğlu, Ersin. (1977), “Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış”, **İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 37, Sayı1-4, s: 160-199.
- Kalaycıoğlu, Ersin, (2013), “Siyasal Katılmanın Anatomisi”, **Bilim Akademisi Derneği**, 34, İstanbul
- Katz, Elihu, (1959), **Mass Communications Research and the Study of Popular Culture, Studies in Public Communication 2**
- Korkmaz, Ali, (2012) “Arap Baharı Sürecinde İnternet ve Sosyal Medyanın Rolü”, **International Symposium on Language and Communication: Research Trends and Challenges**

Kurt, Hanifi, (2014), “Gazetecilik Pratiği ve Sosyal Medya”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, 13(4), s: 821-835

Murti, Desideria Cempaka Wijaya, (2013), “Keyboard Action End up Political Party: Understanding the Intertwining Relations of Social Media Activism, Citizenship, and the Dynamics of Democracy in Indonesia, **Online Journal of Communication and Media Technologies**, 3 (2).

Narin, Bilge, (2018), “Kişiselleştirilmiş Çevrimiçi Haber Akışının Yankı Odası Etkisi, Filtre Balonu ve Siberbalkanizasyon Kavramları Çerçevesinde İncelenmesi”, **Selçuk İletişim**, 11 (2) s: 232-251

Narin, Serdar, (2018), “1921 Anayasasının Genel Özellikleri Bağlamında Yer Yönünden Yerinden Yönetimler ve Siyasal Özerkliğin Reddi”, **İzmir Barosu Dergisi**, s: 79-109

Onat, Ferah, (2010), “Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme”, **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi** (31), s: 103-122

Özgül, Gönül Eda, (2012), “Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Alan İmkânının Araştırılması”, **Journal of Yasar University**, Sayı 8, s: 4526-4547

Özyurt, Cevat, (2010), “Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 9, sayı 33, s: 289-320

Papacharissi, Zizi, (2009), “The Virtual Sphere 2.0: The İnternet, The Public Sphere, And Beyond”, **Routledge Handbook of Internet Politics**, s: 230-245

Riley, Sarah C.E., Griffin, Christine, Morey, Yvette, (2010). The Case For ‘Everyday Politics’: Evaluating Neo-Tribal Theory As A Way To Understand Alternative Forms Of Political Participation, Using Electronic Dance Music Culture As An Example, **Sociology**, Vol. 44, No.2, 345-363.

Rosengard, Dana, McLaughlin, Mary T, Et al., (2014), Students Social News: How College Students Share News Through Social Media, **Electronic News**, 8(2), s: 120-137

Şener, Gülüm, Emre, Perrin Ö., Et al, (2015) “Türkiye’de Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkileri”, **Cyprus International University Folklor/Edebiyat** Cilt 21 Sayı 83, s: 75-98

Tanyaş, Bahar, (2015), “Gençler ve Politik Katılım: Gezi Parkı Eylemleri’nde ‘Apolitik’ Nesil”, **Eleştirel Psikoloji Bülteni**, sayı:6, s: 25-50

Tekeli, Şirin, (1981), “Women in Turkish Politics”, **Women in Turkish**, Der: Abadan, N., Unat, L., Brill, E.J., s: 299

Turner, John C., (1982) “Toward a Cognitive Redefinition of the Social Group”, **Social Identity and Intergroup Relations**, der: Tajfel, H., **Cambridge University Press**, Cambridge, s: 15-40

Uysal, Birkan. (1984), “Siyasal Katılma ve Katılma davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 17, Sayı 4, s: 109-110

Yeniçıkıtı, Nagihan Tufan, (2014), “İletişimsel Eylem ve Facebook: Gezi Parkı Olaylarında Sosyal Medyanın Gücü”, **Selçuk İletişim**, 8 (2) s: 263-284

Yolcu, Neslihan, (2017) “Siyasal Katılım Düzeyi ve Siyasal Toplumsallaşma Araçlarına Yönelik Güven Ölçümü: Kocaeli İli Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **Akademia Erciyes Üniversitesi İletişim Dergisi**, Cilt:5, Sayı:1, s: 40-58

İnternet Kaynakları

“sosyalizasyon” <https://sozluk.gov.tr/?page=8>

Magna carta libertatum: <https://www.bbc.com/news/magazine-30849472>

We Are Social “Global Digital Report 2019” Social Platforms: Active User Accounts <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>

We Are Social “Global Digital Report 2019” Social Media Audience Profile: Turkey <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>

Usul, A. R. (2011). Arap halk hareketleri, bölgede demokratikleşme imkânları, Libya ve Türkiye'nin tutumu, http://www.gpotcenter.org/dosyalar/resul_presentation_11apr2011.pdf.

Tekek, M. (2011). Sosyal Medya ve Arap Baharı, <https://orsam.org.tr/tr/sosyal-medya-ve-arap-bahari/>, ORSAM 07 Aralık 2011.

İstanbul Üni İlet. Fak. T5 Atölye, DNA360, (2014), “Twitter'daki TBMM, Yön: Gizer, M.A., Dirlik, S., Yaman, U., İstanbul <https://bigumigu.com/haber/twitter-daki-tbmm-aralik-analizi/>

Saka, E (2012) T24 “Yeni Medyayı Anlamada 4 Mesele” <https://t24.com.tr/yazarlar/erkan-saka/yeni-medyayi-anlamada-dort-mesele>, 4808 (Erişim Tarihi: 25.11.2019)

Dutton, W. H., (2017), “Fake news, echo chambers and filter bubbles: Underresearched and overhyped”, <https://theconversation.com/fake-news-echo-chambers-and-filter-bubbles-underresearched-and-overhyped-76688>

YENİ MEDYA VE SİYASETE KATILIM

ÖZET

Bağde Ezberci, Yeni Medya ve Siyasete Katılım, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Gökhan Atılgan, 136 s.

Kitle iletişim araçlarının yerini yenilenen teknolojiyle birlikte devralan ve günümüz enformasyon toplumunda karşılıklı etkileşimin zirveye çıkmasında büyük rol oynayan yeni medya; toplumsallaşmanın ve siyasete katılımın da aracı olarak göze çarpmaktadır.

Yeni medya ile siyasete katılımın, günümüz Türkiye'sinde birtakım sonuçlar doğurduğu gibi bazı problemlere yol açtığı da ortadadır. Siyasete katılımında kullanılan bazı yeni medya mecraları, yurttaşların önündeki kimi engelleri kaldırırken; yeni medya mecralarının kötü amaçlı kullanımları da bazı olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Durum araştırması yöntemi kullanılan bu çalışmada, yeni medya ile siyasete katılımın örnekleri ele alınmış, siyasete katılım konusuyla ilgili siyaset bilimi ve iletişim bilimi literatürleri incelenmiş, yeni medyanın siyasete katılım aracı olarak getirdiği olanaklar ve yarattığı sorunlar tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya, siyasete katılım, siyasete katılım aracı olarak yeni medya, siyasete katılım araçları, online katılım,

NEW MEDIA AND POLITICAL PARTICIPATION

ABSTRACT

Bağde, Ezberci, The New Media and Political Participation, Master's Thesis, Advisor: Prof Dr. Gökhan Atılgan, 136 p.

The new media, which replaced mass media by renewed technology and played a major role in the rise of mutual interaction in today's information society; stands out as a means of socialization and political participation.

It is obvious that political participation through new media, has positive results in today's Turkey and has caused some problems too. Some new media tools used to participate in politics has removed some barriers in front of citizens, the misuse of new media tools has also had some negative consequences.

In this study, which used the case study method, considered some examples of political participation through new media, political science and communication science literature related to participation in politics had examined and discussed the opportunities and problems that created by new media as a tool for political participation

Keywords: Political participation, new media, new media as a political participation tools, political participation tools, online participation